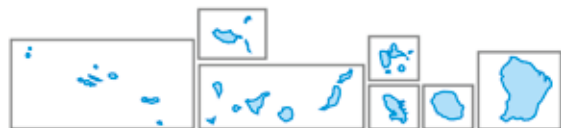

Eiropas Komisija

Nav domāta pārdošanai.

ISBN 978-92-79-13553-8

9 789279 135538

ND-80-07-862-LV-C

LV

2010-2011

Eiropas Dienasgrāmata

Eiropas Dienasgrāmata

Izdevējs Eiropas Komisija

Galvenā redaktore Catie Thorburn

Vāka konkursa uzvarētājs Lientje Leflot

Projekta partneris:

Generation Europe Foundation
Chaussée St. Pierre, 123
B-1040 Brisele, Beļģija
info@generation-europe.eu
www.generation-europe.eu

Projekta partneris Latvijā:

Valsts aģentūra „Jaunatnes starptautisko
programmu aģentūra”
Teātra ielā 3
Rīgā, LV-1050
Tālrunis: 371 67358061
Fakss: 371 67358060
Kontaktpersona: Ieva Grundšteine
ieva.grundsteine@jaunatne.gov.lv
www.jaunatne.gov.lv

© Eiropas Savienība, 2010

Materiāla pavairošana ir atļauta, ja to neveic komerciāliem mērķiem. Obligāti jānorāda atsauce (© Eiropas Savienība, 2010).

Izdevumu finansē Eiropas Komisija, to uz līguma pamata izdod Generation Europe fonds. Izdevumam ir informatīvs raksturs, un tas nav jāuzskata par oficiālu Komisijas ieteikumu ES likumu vai politikas interpretācijai.

Eiropas Komisija neuzņemas atbildību par šajā publikācijā ieteikto interneta saišu saturu, izņemot pašas Komisijas lapas. Trešo pušu lapas ir pieminētas tikai ilustratīvos nolūkos. Tās nav nedz pilns iespējamo avotu saraksts, nedz īpaši atbalstītas kā informatīvi resursi.

www.europadiary.eu

Drukāts Beļģijā

ISBN 978-92-79-13553-8
ISSN 1830-8341
DOI 10.2772/54377

Eiropas Dienasgrāmata

Uzvārds

Vārds

Dzimšanas datums

Adrese

Valsts

Telefons

Mobilais telefons

E-pasts

Skolas nosaukums

Adrese

Klase

Klases audzinātājs

Nelaiemes gadījumā, lūdzu, informēt

Telefons

Saturs

Komisāra Andra Piebalga priekšvārds... 3

Par Eiropas Savienību

Eiropas Savienība īsumā.....	4
ES vēsture.....	6
Kā strādā Eiropa.....	8
Rīkojies uz vietas!.....	11
Tu esi vajadzīgs Eiropai!.....	12
Jaunatne darbībā.....	14
Kā top likumi.....	16
Nedaudz vairāk kā kabatas nauda.....	18
Money, money, money.....	20
Vienoti reģionālā daudzveidībā.....	24

Eiropa un es

Necietīsim neiecietību.....	25
Palīdzīga roka.....	28
Mazinot atšķirības.....	30
Eiropa bez robežām.....	31
Vēlies ko jaunu?.....	33
Kas ir neformālā izglītība?.....	36
Darba medībās.....	38
Pētnieki kustībā.....	39
Zinātnes brīnumi.....	40
Celmlauži – sievietes zinātnē.....	42

Manas tiesības, manas izvēles

Cīnies par savām tiesībām.....	44
Garantēta labsajūta?.....	46
Bez zemūdens akmeņiem.....	48
Mobilie telefoni – neļauj ērtībai kļūt par lāstu.....	49
Esi gudrs internetā!.....	50
Kibernozieģumiem nav robežu.....	52
Vai esi atkarīgs no interneta?.....	54
Digitālā dilemma.....	56

Mana veselība, mana drošība

Veselīga dzīve.....	57
Nodzēs cigareti!.....	58
Kārtējā deva?.....	59
Drošs sekss.....	60
Vai tu mani dzirdi?.....	62
Tev ir tikai viena āda.....	63
Izdevīgs darījums.....	64
Ko nozīmē marķējumi?.....	66

Mana vide

Labā dzīve?.....	68
Nav gaismas?.....	70
Ienirsti zilajos ūdeņos.....	72
Daba ir apdraudēta.....	74
Vairākums dzīvo laukos.....	78
Pārtika.....	80
Pērc puķes?.....	83
Pārvietošanās pilsētā.....	84

Aiz mūsu robežām

Ko teiks kaimiņi?.....	85
Veidojot labāku pasauli.....	89
Tirdzniecības partneri.....	94

Komisāra Andra Piebalga priekšvārds

Sveiki un ar atgriešanos skolā!

Šī nav tikai kārtējā skolas dienasgrāmata. Tā palīdzēs Tev plānot ikdienas gaitas nākamajam gadam, kā arī sniegs daudz noderīgu informāciju par Eiropas Savienību un veidiem, kā ES darbojas Tavā labā. Šī dienasgrāmata stāsta, kā Eiropas valstis kopīgi strādā, lai risinātu tādus jautājumus, kā globālā sasiļšana, patērētāju standartu pilnveidošana produktiem, ko ikdienā lietojam, un ceļošanas un darba iespēju uzlabošana Eiropā.

Katra Eiropas Savienības dalībvalsts nosūta vienu komisāru, lai veidotu Eiropas Komisiju Briselē. Kā Latvijas pārstāvis turpmākos 5 gadus es būšu atbildīgs par attīstības sadarbības jautājumiem. Mans uzdevums ir palīdzēt samazināt un arī izskaust nabadzību jaunattīstības valstīs, veicinot ilgtspējīgu attīstību, demokrātiju, mieru un drošību. Vai Tu zināji, ka Eiropas Savienība - Eiropas Komisija un 27 dalībvalstis - tērē aptuveni 35 miljardus latu gadā palīdzībai attīstības jomā? Šī summa veido 60% no pasaules kopējā attīstības budžeta, kas nozīmē, ka Eiropas Savienība un mēs kā ES pilsoņi esam lielākie donori pasaulē! Arī par šo tēmu Tu vari izlasīt turpmākajās dienasgrāmatas lappusēs.

Eiropas Savienības uzbūve un darbība ir sarežģīts un brīžiem pat pretrunīgs jautājums. Tomēr, ieskatoties pagātnē un atceroties daudzos karus, kas risinājušies Eiropā, sadarbība starp valstīm ir veicinājusi stabilitāti un labklājību kontinentā. Eiropas valstis var sasniegt daudz vairāk, ja tās darbojas vienoti, nevis katra atsevišķi. Es ceru, ka šī dienasgrāmata palīdzēs Tev saprast, cik šī sadarbība ir nozīmīgā un kādus uzlabojumus tā sniedz mūsu ikdienas dzīvē.

Andris Piebalgs,
Attīstības sadarbības Komisārs ■

Eiropas Savienība īsumā

Eiropas Savienība (ES) kā struktūra ir īpaša: tā nav tāda kā Apvienoto Nāciju Organizācija, taču arī neaizvieto valstu valdības. Kas tad tā ir?

Valstu valdības izveidoja Eiropas Savienību kā mehānismu, kurā tās varētu vienoties par kopīgu rīcību jomās, kur labāk būtu strādāt visām ES valstīm kopā, nevis katrai atsevišķi.

Sadarbība, nevis konkurence

Redzot Otrā pasaules kara postījumus, eiropieši nolēma novērst nākotnes konfliktus, kas atkal izpostītu kontinentu. Tā vietā, lai cīnītos ar citu konkurēt, sešu valstu valdības nolēma sadarboties tirdzniecības un ekonomikas jautājumos. Tās apvienoja savus ogļu un tērauda resursus (tie ir nozīmīga izejviela ieroču ražošanā), tā attālinot kara draudus, jo visi tagad bija cits citam vērtīgākie tirdzniecības partneri.

ES ir nonākusi miera un pārticības laikā. Šodien tā aptver 500 miljonus cilvēku un risina viņu ikdienas jautājumus. Eiropas Savienība strādā pēc šādiem principiem:

1. atbild tikai par tām jomām, kuras tai ir uzticējušas valstu valdības;
2. rīkojas tikai tajās jomās, kurās tā var būt efektīvāka par valstu valdību atsevišķu rīcību;
3. veicina un sargā tādas kopējās vērtības kā demokrātija, brīvība un taisnīgums, kā arī Eiropas kopējo kultūras mantojumu, kas izpaužas kā kultūru, tradīciju un valodu daudzveidība.

Ko piedāvā ES?

Mediju virsrakstos dažreiz varam lasīt, ka ES „jaucas iekšā” pārāk sīkās lietās, taču ko īsti nozīmē ES? Jebkurš mēģinājums to pilnībā aprakstīt beigās būtu nepilnīgs, tomēr ir dažas lietas, kuras tev noteikti būtu derīgi zināt.

- » Ja esi kādas ES valsts pilsonis, tu automātiski esi arī ES pilsonis. Tāpēc tev ir tiesības dzīvot, strādāt un studēt jebkurā citā ES valstī – no Kīpras līdz Somijai, no Īrijas līdz Bulgārijai. Atceries arī šo – ja esi kādā valstī ārpus ES, kur nav tavas valsts vēstniecības, tev ir tiesības saņemt palīdzību no jebkuras citas ES valsts vēstniecības.
- » Tevi kā patērētāju aizsargā ES patērētāju likumi, kas nodrošina, lai pret tevi izturētos godīgi.
- » Pateicoties ES vides likumiem, tev apkārt ir tīrāks gaiss, ūdens un augsne.

Svarīgi telefona numuri

112

Neatkarīgi no tā, kur tu Eiropas Savienībā atrodieš, tu vari izmantot Eiropas neatliekamās palīdzības numuru, lai saņemtu palīdzību. Jā, 112 strādā tieši tāpat kā 01 Latvijā.

00 800 6 7 8 9 10 11

Europe Direct atbildēs uz jebkuru tavu jautājumu par Eiropas Savienību. Labākais ir tas, ka šis zvans ir bezmaksas! ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://europa.eu/euinyourcountry/index_lv.htm
http://ec.europa.eu/youreurope/index_lv.html >
Informācija iedzīvotājiem

ES vēsture

ES veidošanas process sākās uzreiz pēc Otrā pasaules kara, kā mērķi izvirzot drošību un labklājību visā Eiropā. Pēc piecdesmit gadiem vēl joprojām ir daudz darāmā, kur ieguldījumu var sniegt ikviens no mums.

1945

Pēc gandrīz sešus gadus ilgām cīņām Eiropā beidzas Otrais pasaules karš.

1950

Šūmaņa deklarācija 1951. gada aprīlī noved pie Parīzes līguma, kas nodibina Eiropas Akmeņogļu un tērauda kopienu. Tās sastāvā ir sešas valstis: Beļģija, Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande un Vācijas Federatīvā Republika (Rietumvācija). Visas valstis strādā ar vienādiem noteikumiem, sadarbojoties kopēju institūciju ietvaros.

1957

Beļģija, Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande un Rietumvācija paraksta Romas līgumu, kas nodibina Eiropas Ekonomisko kopienu (EEK) un Eiropas Atomenerģijas kopienu (EAK vai Euratom). Izveido kopējo tirgu, kura robežās var brīvi pārvietoties preces, pakalpojumi, kapitāls un cilvēki.

1979

Pirmo reizi tiešās vēlēšanās tiek ievēlēts Eiropas Parlaments.

1945

1950

1957

1968

1979

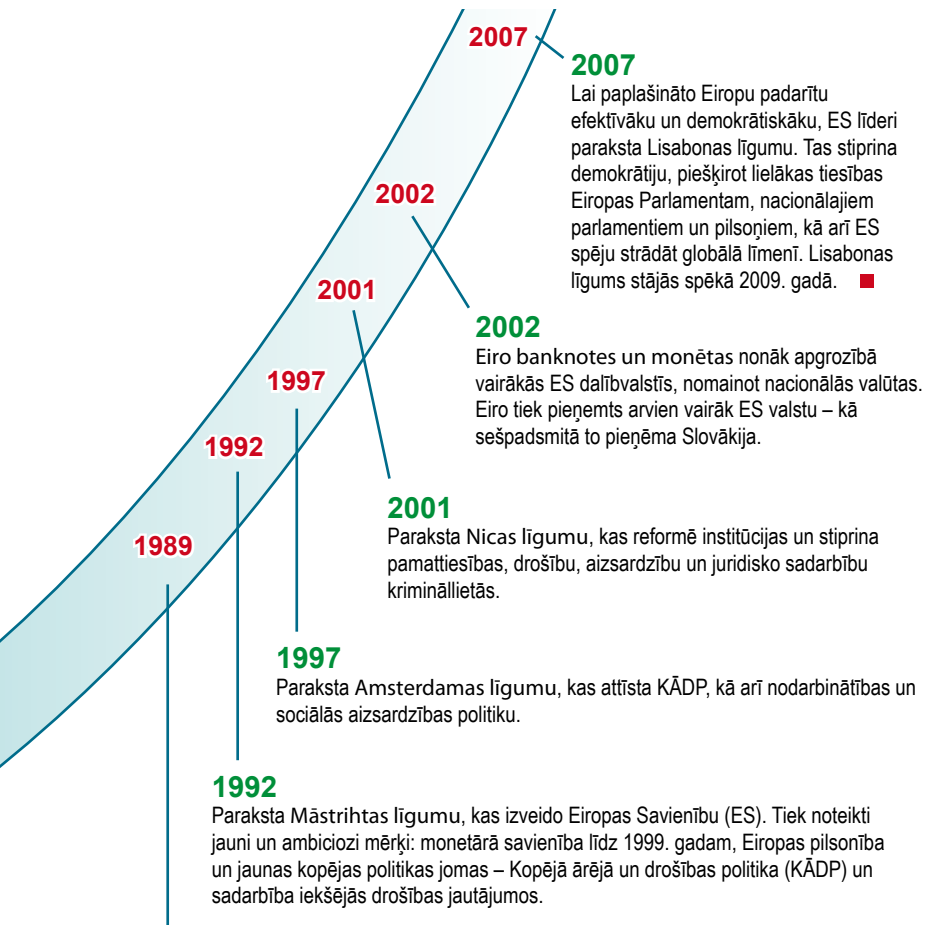
1986

1968

Izveido Muitas savienību, starp sešām EEK valstīm tiek atceltas visas importa nodevas.

1986

Pieņem Vienoto Eiropas aktu, nosakot kopējā tirgus ieviešanu līdz 1993. gada 1. janvārim.

1989

Krīt „dzelzs priekšsargs”, radot iespēju apvienot Eiropu. 1990. gada 3. oktobrī notiek Vācijas atkalapvienošana. Demokrātija „izdzen asnus” arī Centrālās un Austrumu Eiropas valstīs.

Lai uzzinātu vairāk:

http://europa.eu/abc/history/index_lv.htm

http://europa.eu/lisbon_treaty/index_lv.htm

Kā strādā Eiropa

Kā visi sīkie institucionālie mozaikas gabaliņi spēj likt Eiropai strādāt?

Eiropas Parlaments – tautas pārstāvis

Parlaments ir iedzīvotāju pārstāvis. Tas kopā ar Eiropas Savienības Padomi pieņem Eiropas likumus. Tas arī nodrošina demokrātijas ievērošanu un publiskās debātes visos ES darba aspektos.

Reizi piecos gados balsotāji visā Eiropā ievēl savus pārstāvjus Parlamentā. Pēdējās vēlēšanas notika 2009. gada jūnijā. Pilsoņi ievēlēja 736 Eiropas Parlamenta deputātus – tā ir lielākā šāda tipa daudz nacionālā institūcija pasaulē. Parlamenta tikšanās notiek Strasbūrā (Francija), atsevišķos gadījumos Briselē (Beļģija).

Parlamentā deputāti zālē nesēž atbilstoši savai valstij, bet transnacionālās grupās, kas sakrīt ar viņu politisko pārliecību. Parlaments kopumā ir Eiropas Savienības atbalstītājs, taču ir neliela deputātu grupa, kas domā, ka ES ir piešķirta pārāk liela vara.

www.europarl.europa.eu

Eiropadome – politiskā vadība

Vismaz četras reizes gadā dalībvalstu politiskie līderi (atkarībā no valsts vai nu premjers, vai prezidents) tiekas Briselē, lai izrunātu aktuālos jautājumus un nolemtu ES atbildības vispārīgo virzienu. Eiropadomi vada priekšsēdētājs, kura darbības termiņš ir divarpus gadu.

Eiropas Savienības Padome – dalībvalstu pārstāvis

Te savu vārdu saka valstu valdības. Padome, kas arī strādā Briselē, var veikt labojumus, pieņemt vai noraidīt jaunu likumu priekšlikumus. Atkarībā no izskatāmā jautājuma dalībvalsti pārstāv attiecīgās jomas ministrs, piemēram, finanšu, transporta, lauksaimniecības utml.

Lēmumus par lielāko daļu jautājumu var pieņemt dalībnieku vairākums. Lielajām dalībvalstīm, tādām kā Vācija, ir vairāk balsu un vairāk varas nekā mazām valstīm, piemēram, Maltai. Tomēr balsošanas sistēma nodrošina, ka mazāku valstu viedokļi nepazūd lielo valstu argumentos.

Svarīgākajos jautājumos, piemēram, nodokļu un aizsardzības jomās, Padomei jānonāk pie vienbalsīga lēmuma. Tas nav viegls uzdevums, ņemot vērā, cik dažādas ir valstis un intereses.

www.consilium.europa.eu

Eiropas Komisija – kopējās intereses

Eiropas Komisija, kas galvenokārt strādā Briselē, ir ES izpildvara. Tas nozīmē, ka tā ir vienīgā institūcija, kas var iesniegt likumu priekšlikumus, par kuriem vēlāk balso Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome. Komisija ir arī ES „policists”, tas nozīmē, ka tā seko, lai valstu valdības sekotu noteikumiem un pareizi piemērotu ES likumus. Ja kāds to nedara, Komisija var attiecīgo valsti iesūdzēt Eiropas Savienības Tiesā.

Komisāru komandu, pa vienam komisāram no katras dalībvalsts, vada Komisijas priekšsēdētājs. Katrs komisārs atbild par noteiktu jomu: transportu, vidi utml., ko var salīdzināt ar valstu valdību uzbūvi. Komisāri rīkojas visas Eiropas Savienības, nevis savas valsts interesēs.

ES Augstais pārstāvis ārpolitikā un drošības politikā, kas koordinē visu ES rīcību starptautiskajā arēnā, vienlaikus ir arī Komisijas priekšsēdētāja vietnieks.

Eiropas Komisijā strādā apmēram 23 tūkstoši cilvēku. Vairākums strādā Briselē, daļa Luksemburgā, taču Komisijai ir biroji arī visās dalībvalstīs un citur pasaulē.

<http://ec.europa.eu>

Eiropas Savienības Tiesa – likuma vara

Likumus var interpretēt ļoti dažādi. Tāpēc Tiesas uzdevums ir nodrošināt, lai visā ES tās likumus interpretētu pareizi un vienādi. ES Tiesa strādā Luksemburgā, un tās sastāvā ir pa vienam tiesnesim no katras dalībvalsts.

Tiesas lēmumi ir pēdējais vārds, jo tos nevar apstrīdēt ES valstu tiesās.

<http://curia.europa.eu>

Eiropas Revīzijas palāta – kur paliek tava nauda

Eiropas Savienību finansē nodokļu maksātāju nauda. Kādam ir jāuzmana, lai to tērētu pareizajiem mērķiem – tas ir Revīzijas palātas darbs. Tā atrodas Luksemburgā, uzrauga Komisijas kontus un katru gadu publicē atskaiti.

<http://eca.europa.eu> ■

Pārējās ES institūcijas:

- » Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja – www.eesc.europa.eu
- » Reģionu komiteja – www.cor.europa.eu
- » Eiropas Centrālā banka – www.ecb.int
- » Eiropas Investīciju banka – www.eib.org

Lai uzzinātu vairāk:
http://europa.eu/about-eu/index_lv.htm

Rīkojies uz vietas!

Ja tev šķiet, ka ES ir ļoti tālu no tavas pilsētas vai mājas un tevi neinteresē, ko saka politiķi, bet ir lietas, par kurām tu uztraucies, kuras esi gatavs aizstāvēt, tu vari rīkoties. Ko darīt?

Tev nav jākjūst par deputātu un jāpiedalās "oficiālajā" politikā. Arī atsevišķi indivīdi var ietekmēt lēmumu pieņemšanu ar pilsoniskās sabiedrības starpniecību. Ja esi kādas jaunatnes organizācijas biedrs, tu jau esi aktīvs pilsonis. Bieži šādas organizācijas ir plašu Eiropas tīklu dalībnieces.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pārstāv organizētas pilsoniskās sabiedrības intereses. Tā ir vieta, kurā pilsoniskās sabiedrības organizācijas pauž savu viedokli par visiem ES tiesību aktiem un tieši tur ar tavas organizācijas starpniecību uzklausts arī tavas idejas.

Nesāc ar Briseli. Sāc pats ar savām mājām. Rīkojies uz vietas, iesaisties organizācijā un atrodi domubiedrus ne tikai savā valstī, bet visā Eiropā. Visticamāk, uzzināsi, ka jau pastāv sadarbības forums tevi interesējošajos jautājumos.

Martin Chren jaunākais EESK loceklis, F.A.Hayek fonda (Bratislava) ekonomists, aktīvs tīmekļa dienasgrāmatas rakstītājs

Lai arī EESK ir tikai konsultatīva loma, tomēr nav tā, ka Komiteja tikai izsakās par citu iestāžu priekšlikumiem. Tā arī pati izstrādā atzinumus, piemēram, nesena ziņojums par Facebook un citām sociālo kontaktu vietnēm. ■

Uzzini vairāk:

www.eesc.europa.eu

www.youtube.com/user/EurEcoSocCommittee

Tu esi vajadzīgs Eiropai!

Mūsdienās valstis arvien vairāk kļūst atkarīgas cita no citas. Cīnīties ar tādām globālām problēmām kā klimata izmaiņas, organizētā noziedzība vai ekonomikas nestabilitāte var tikai starptautiskā līmenī. Eiropas valstis, kas ir ES sastāvā, problēmas var risināt kopā, izmantojot ES. Taču šie jautājumi skar arī tevi, tāpēc ES vēlas, lai tu iesaistītos.

Eiropas Savienība ir mājas gandrīz 500 miljoniem pilsoņu no 27 valstīm. Tā strādā daudzās jomās, kas iespaido mūsu ikdienas dzīvi: sākot ar pamattiesībām, beidzot ar vides aizsardzību. Tieši tāpēc ir svarīgi, lai tu piedalītos lēmumu pieņemšanā. Ir vairāki veidi, kā tu vari to izdarīt.

Aktīva līdzdalība

Izmanto savas tiesības balsot, tiklīdz tev tādas ir. Dari to gan vietējās, gan valsts, gan Eiropas līmeņa vēlēšanās. Pat tik lielās demokrātijās kā ES katra balss ir svarīga un var izšķirt vēlēšanu iznākumu.

Nav svarīgi, ko tu domā par politiku, svarīgi ir, ka gandrīz visu, kas ietekmē tavu dzīvi, regulē likumi, kurus pieņem politiķi. Veselīgā demokrātijā no tās pilsoņiem tiek prasīts vairāk nekā vienkārša balss nodošana reizi četros vai piecos gados, un tas attiecas arī uz jauniešiem.

Tev drīkst būt viedoklis, un tu drīkst darīt to zināmu arī tad, ja vēl neesi sasniedzis balsstiesīgu vecumu. Ir ļoti daudz iespēju, kā tu vari iesaistīties un līdzdarboties Eiropas politiskajos procesos. Tālāk sniegti vairāki ieteikumi, kā to izdarīt, taču tu pats atradīsi arī citas iespējas, kā sasniegt tev svarīgos mērķus.

Tava iespēja mainīt pasauli

EU Tube

Uzzini vairāk par Eiropas Savienību no daudzajiem video, kas izvietoti YouTube. Tu vari izteikt savu viedokli komentāros vai ievietot atbildes video jebkurai no simtiem videoklipu.

www.youtube.com/user/eutube

Eiropas Jauniešu parlaments

Varbūt pievienoties Eiropas Jauniešu parlamentam? Tas sastāv no 32 Eiropas organizācijām. Tūkstošiem Eiropas jauniešu piedalās reģionālajās, nacionālajās un starptautiskajās sesijās, apspriežot politiskus jautājumus, kas viņiem ir svarīgi, un iegūstot jaunus draugus un kontaktus.

www.eypej.org

Eiropas Jaunatnes portāls

Eiropā ir ļoti daudz organizāciju, kas aizstāv jauniešu intereses. To pārskatu atradīsi šajā lapā. Tajā ir plaša informācija par studijām, darbu, brīvprātīgo darbu, ceļošanu u. c.

<http://europa.eu/youth>

Tur atradīsi arī sadaļu ar saitēm uz lapām, kas veicina jauniešu aktīvu līdzdalību, arī idejas, kā iegūt finansējumu tevis vadītam projektam.

http://europa.eu/youth/active_citizenship/index_eu_lv.html. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://europa.eu/take-part/index_lv.htm

Jaunatne darbībā

„Jaunatne darbībā” ir Eiropas Komisijas finansēta neformālās izglītības programma jauniešiem no 13 līdz 30 gadiem. Programma tiek īstenota no 2007.gada līdz 2013.gadam. Tā veicina aktīvu Eiropas pilsonību, līdzdalību, kultūru daudzveidību, jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanu un jauniešu mobilitāti.

Programmā jauniešiem ir iespēja apgūt jaunas zināšanas un prasmes, veidojot un piedaloties nacionālos un starptautiskos neformālās izglītības projektos.

Kādus projektus var veidot?

Jauniešu apmaiņas projekti piedāvā iespēju jauniešu grupai savā valstī uzņemt jauniešus no citām valstīm vai pašiem doties uz kādu citu valsti, lai kopā ar citu jauniešu grupu piedalītos kopīgi veidotā projektā par pašu izvēlētu tēmu.

Apmaiņas projektos var piedalīties jaunieši vecumā no 13 līdz 25 gadiem. Tajos jāiesaista ne mazāk kā 16 un ne vairāk kā 60 dalībnieku (neieskaitot grupu līderus). Apmaiņas ilgums var būt no 6 līdz 21 dienai (neskaitot ceļā pavadīto laiku).

Jauniešu iniciatīvas projekti ir iespēja jauniešiem pašiem izstrādāt un īstenot projektu vietējā līmenī – savā skolā, pagastā, pilsētā, tādējādi veicinot līdzdalību, uzņēmību un jaunradi. Iniciatīvas projektus var īstenot nacionālā un starptautiskā līmenī.

Iniciatīvas projektos var piedalīties jaunieši vecumā no 18 līdz 30 gadiem (jaunieši vecumā no 15 līdz 18 gadiem var piedalīties kopā ar atbalsta personu vai jaunatnes darbinieku). Iniciatīvas projekta norises ilgums ir no 3 līdz 18 mēnešiem.

**Informāciju par programmu
„Jaunatne darbībā” atradīsiet šeit:
www.jaunatne.gov.lv**

Eiropas Brīvprātīgais darbs ir iespēja jauniešiem, strādājot brīvprātīgi kādā Eiropas valstī, gūt jaunas zināšanas, prasmes un pieredzi. Eiropas Brīvprātīgajā darbā var piedalīties 18 līdz 30 gadus veci jaunieši (izņēmuma gadījumā no 16 gadiem, ja jauniešis ir ar ierobežotām iespējām) uz laiku no 2 līdz 12 mēnešiem (atsevišķos gadījumos, sākot no 2 nedēļām).

Brīvprātīgais darbs nozīmē bezpeļņas darbu, taču jauniešiem tiek apmaksāti ceļa izdevumi, uzturēšanās izdevumi, apdrošināšana un valodas kursi. Brīvprātīgais papildus saņem nelielu kabatas naudu, kuras apjoms ir atkarīgs no valsts, kur brīvprātīgais darbs notiek.

Jaunieši paši var iesniegt projektus programmā savu ideju īstenošanai piecas reizes gadā. Projektu iesniedzēji atkarībā no projektu veida, var būt jauniešu neformālās grupas un nevalstiskās organizācijas, valsts un pašvaldību iestādes. ■

Izglītības un kultūras ģD

Lai uzzinātu vairāk:

Latvijā programmu koordinē, administrē un ievieš valsts aģentūra "Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra", Teātra iela 3, Rīga, LV-1050, Latvija, tālr. 67358065, e-pasts: info@jaunatne.gov.lv

Kā top likumi

ES ir vieni no spēcīgākajiem likumiem patērētāju aizsardzībai. Pienācis gals arī dārgajiem viesabonēšanas tarifiem – Īsziņu un interneta lietošanai mobilajā telefonā, esot ārvalstīs. Kā tas izdevās?

2007. gadā pieņemtā ES Viesabonēšanas regula ieviesa „eirotarifu” zvaniem, ko veic un saņem, ceļojot ES, un noteica Eiropas Komisijai pēc gada šo likumu pārlūkot, tpašu uzmanību pievēršot tieši Īsziņu sūtīšanai un interneta pārlūkošanai. Vai mobilie operatori ES konkurēja efektīvi, samazinot cenas un uzlabojot pakalpojumus? Vai arī plēsa no saviem patērētājiem deviņas ādas?

Bija nepieciešams izvērtēt, kas svarīgāks – godīgākas cenas patērētājiem vai mobilo operatoru risks zaudēt peļņu.

Īsziņas un datu pakalpojumi

Noslēgumā Viesabonēšanas regula tika papildināta ar šādiem punktiem:

- » **Īsziņu tarifa ierobežojums:** noteikts maksimālais tarifs, ko patērētājs maksā par Īsziņu, – 0,11 eiro (bez PVN), Īsziņas saņemšana citā ES valstī joprojām ir bez maksas.
- » **Vairumtirdzniecības cenas ierobežojums datu pakalpojumiem:** vairumtirdzniecības cena – nauda, ko mobilie operatori maksā viens otram par viesabonēšanas pakalpojumiem, tagad nevar pārsniegt 0,80 eiro par katru lejupielādēto megabaitu.
- » **Pakalpojuma automātiska pārtraukšana:** lai izvairītos no šokējošiem rēķiniem, patērētāja mobilā interneta pieslēgums tiek pārtraukts, tiklīdz rēķins sasniedz noteiktu limitu. Pēc noklusējuma tie ir 50 eiro mēnesī.
- » **Rēķini par sekundi:** rēķinus patērētājiem tagad piestāda par norunātajām sekundēm, sākot tās skaitīt no pirmās sekundes *saņemtajiem* zvaniem un no pirmās pusminūtes *izejošajiem* zvaniem.

Kā top likumi

Eiropas Komisija var ierosināt jaunu tiesību aktu pieņemšanu gan pēc pašas iniciatīvas, gan izvērtējot citu ES institūciju vai pilsoņu prasības. Pirms priekšlikuma izteikšanas Komisija uzsāk

publiskas debates, kurās iesaista visas ieinteresētās puses: vietējās, reģionālās vai nacionālās valdības, rūpniecības nozaru asociācijas, patērētāju organizācijas un NVO (nevalstiskās organizācijas). Komisija novērtē arī jaunā priekšlikuma vispārējo ietekmi.

Pēc šī posma tiesību akta priekšlikums tiek nosūtīts ES likumdevējiem – Eiropas Parlamentam un ES Padomei. Parlamenta pozīcijas pieņemšana var ieilgt, jo dažādajām politiskajām grupām ir arī dažādas intereses. Tieši tāpat notiek arī Padomē, kur nacionālajām valdībām ir dažādi uzskati un prioritātes.

Ja Parlaments un Padome vienojas, tad jaunais tiesību akts var tikt pieņemts. Tieši tā notika ar Viesabonēšanas regulu, kas visu procesu veica bez aizķeršanās. Ja Parlaments un Padome nespēj atrast kopēju valodu, tad tiesību akta priekšlikums iziet tā dēvēto „konsolidācijas procedūru”, ar kuru cenšas panākt vienošanos starp abām institūcijām. Tiklīdz likums tiek pieņemts ES līmenī, tam jāpiemēro vai jāpieņem jauni likumi arī nacionālajā likumdošanā. ■

Interesu pārstāvniecība

Dažādas interešu grupas lobē ES likumdevējus, cenšoties tos pārliecināt pieņemt vai mainīt likumus, kas ietekmē šo grupu intereses. Tādiem likumiem kā Viesabonēšanas regula ir tieša ietekme gan uz uzņēmumiem, gan patērētājiem.

Vai tu zināji?

Agrāk Latvijas patērētājam īsziņas nosūtīšana no Francijas maksāja 19 santīmus tagadējo 9 santīmu vietā.

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm > Konsultācijas

<http://ec.europa.eu/roaming>

Nedaudz vairāk kā kabatas nauda

Ja tev bankā būtu 141,5 miljardi eiro, tu būtu vismaz divas reizes bagātāks par pasaulē bagātāko cilvēku.

141,5 miljardi eiro – tieši tāds ir Eiropas Savienības gada budžets. Tik lielas summas ietekmi tu vari just visā Eiropā pat tad, ja tā ir tikai 1% no visas kopējās bagātības. Tu noteikti jau saproti, ka jebkura lemsana par to, kā tērēt ES budžetu, parasti izraisa ilgas debates, jo mūsu nacionālajiem pārstāvjiem rūpīgi jāstrādā, lai sabalansētu visas prasības pēc finansējuma.

Kā šo naudu tērētu tu? Sabiedrības naudas pārvaldīšana ir ļoti nopietna atbildība. Jāizvērtē, kas svarīgāks – īstermiņa vai ilgtermiņa vajadzības vai iepriekš dotie solījumi. Jāuzmanās arī no budžeta pārtēriņa.

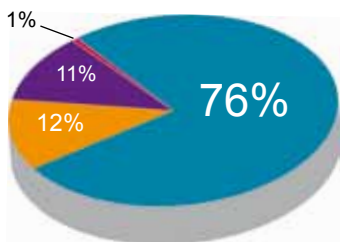

Sabalansēts budžets

ES budžets tiek veidots pēc *līdzsvara* principa. Īsi sakot, tas nozīmē, ka Eiropas Savienība var tērēt tikai tik daudz naudas, cik tai tiešām ir. Tas arī nozīmē, ka ES nav parādu, jo naudu aizņemties tā nevar. Šo ideju paturī prātā, vadot savas finanses!

Kur ES ņem naudu?

ES ir vairāki ienākumu avoti. Lielāko daļu naudas iemaksā nacionālās valdības.

- **76%** nacionālās iemaksas, aprēķinātas pēc valsts kopprodukta;
- **12%** importa nodoklis precēm, ko ievad no valstīm ārpus ES;
- **11%** neliela daļa no ES valstu ievāktā pievienotās vērtības nodokļa (PVN);
- **1%** Citi: ES iestāžu darbinieku iemaksas, iepriekšējos gados neizmantojie līdzekļi, naudas sodi, ...

Kur nonāk nauda?

Tēriņu prioritātes ES tiek nolemtas reizi septiņos gados. Kopējais budžets periodam, kas ilgst no 2007. līdz 2013. gadam, ir summa, ko grūti pat iztēloties, – € 975 000 000 000. Tikai pavisam nedaudz pietrūkst līdz vienam triljonam. Lai arī katru gadu budžetā veic nelielas izmaiņas, nauda tiek tērēta šādi:

- **44% ilgtspējīga attīstība un nodarbinātība:**

lai joprojām būtu konkurētspējīga, ES ļoti daudz līdzekļu iegulda izglītībā, pētniecībā, apmācībā un infrastruktūrā, vienlaikus palīdzot arī tiem, kam ir mazāk iespēju;

- **43% dabas resursi:**

atbalsts lauksaimniekiem, kas jau iepriekš izraisījis kritiku, ir jālīdzsvaro ar jaunajām iniciatīvām par klimata izmaiņu samazināšanu;

- **6% ES kā globālais partneris:**

ES ir galvenā palīdzības sniedzēja visā pasaulē, palīdzot gan ārkārtas gadījumos, gan ilgtermiņā jaunattīstības valstīm;

- **6% citi:**

ar šo naudu galvenokārt tiek segtas ES institūciju administratīvās izmaksas;

- **1% pilsoniskums, brīvība, drošība un tainīgums:**

papildus robežu aizsardzībai un veselības aprūpei ES finansē arī kultūras un jaunatnes programmas.

Vai tu zināji?

Tikai 2010. gadā vien Eiropa iztērē € 64,3 miljardus, lai ekonomikas un finanšu krīzes laikā atjaunotu izaugsmi, saglabātu un izveidotu jaunas darba vietas.

Drīz sāksies diskusijas par nākamo septiņu gadu budžeta periodu. Tu vari uzzināt, kā ES finansējumu tērē tavā tuvumā. Ievadi sava pasta indeksa ciparus te: http://ec.europa.eu/beneficiaries/fts/index_en.htm. Piedalies politiskajās debatēs un sūti savas idejas, kā nākotnē būtu jātērē ES budžets.

BUDG-budget-inbox@ec.europa.eu. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/dgs/budget/index_en.htm

Money, money, money

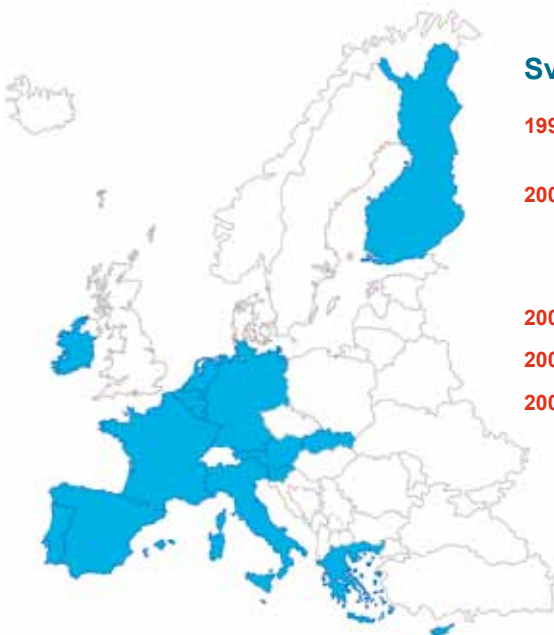
Kas ir tavā makā? Miljoniem eiropiešu makos ir viena un tā pati nauda – eiro. Daudzās Eiropas valstīs tā ir arī nacionālā valūta.

Pēdējos desmit gados esam pieredzējuši lielākās nacionālo valūtu pārmaiņas kontinenta vēsturē. No 27 ES dalībvalstīm 16 oficiālā valūta ir eiro, tāpēc to kā maksāšanas līdzekli var izmantot no Vidusjūras līdz pat Polārajam lokam. Tiklīdz būs gatavas, pirmajām sešpadsmit pievienosies arī citas ES dalībvalstis.

Pasaules valūta

Šodien eiro lieto gandrīz 330 miljoni cilvēku. Tā ir otra lielākā rezervju valūta, un 2006. gadā eiro apsteidza ASV dolāru, kļūstot par naudu, kuras apgrozībā ir visvairāk.

Papildus praktiskajam labumam eiro ir arī viena no taustāmajām Eiropas integrācijas pazīmēm. Turklāt, ņemot vērā eiro kā valūtas svarīgumu, tas dod ES lielāku ietekmi pasaules ekonomikā.

Svarīgākie datumi

- 1999.** eiro tiek laists apgrozībā kā virtuāla valūta
- 2002.** divpadsmit ES valstīs apgrozībā tiek laistas arī eiro banknotes un monētas
- 2007.** eiro ievieš Slovēnijā
- 2008.** eiro ievieš Kiprā un Maltā
- 2009.** eiro ievieš Slovākijā

Lai uzzinātu vairāk:

www.euro.lv
http://ec.europa.eu/euro/index_lv.html

Ceļojumi un iepirkšanās Eiropā: tagad tērēt ir vienkāršāk!

Agrāk jebkurš ceļojums sākās ar neērto un arī dārgo valūtas maiņas punktu. Iepērkoties nepārtraukti pārreķinājām cenas, un, atgriežoties mājās, mūsu makos noteikti palika kāda neiztērēta banknote vai monētas, kas pēc tam tikai krāja putekļus.

Eirozonā tas viss ir mainījies, mūsu ceļojumus padarot vienkāršākus un arī ietaupot naudu.

Ne tikai tūristiem...

Eiropas priekšrocības nav tikai ērtības tūristiem. Eurozonas valstīm ir zemāka inflācija un aizdevumu procenti, lielāka stabilitāte, investīcijas un tirdzniecības apjoms. Tas atstājis iespaidu arī uz cenu caurskatāmību un konkurenci. Tas ir ieguvums visiem.

Vēstures mācību grāmata tavā makā?

Uz eiro banknotēm attēloti Eiropas kultūras vēstures septiņi gadsimti, tādā veidā tas maks kļūst par nelielu kabatas mācību grāmatu vēsturē un arhitektūrā. Taisnības labad gan jāpiebilst, ka starp mums nav daudz tādu, kam makā ir arī 500 eiro banknote.

Monētas tiek kaltas valstu lielumam proporcionālā apjomā, tāpēc eiro monētu ar Vācijas simboliem ir vairāk nekā monētu ar Maltas dizainu. Vienai monētas pusei ir standarta ES dizains, otru pusi atstājot dažādajiem nacionālajiem simboliem, piemēram, Trijas arfai vai Beļģijas karalim Albertam.

Taču neatkarīgi no banknošu vai monētu izskata tās visas var lietot visās Eurozonas valstīs.

Lai uzzinātu vairāk:

[www.ecb.int/euro/html/
eurocoins.lv.html](http://www.ecb.int/euro/html/eurocoins.lv.html)

Tagad būs nedaudz sarežģītākas lietas – koncentrēties!

Lai arī daudzi no mums domā tikai par eiro savā kabatā, aiz šīs naudas spožās ārienes ir sarežģīta sistēma.

Kas var pievienoties?

Jaunajām ES dalībvalstīm, atšķirībā no Apvienotās Karalistes un Dānijas, nav tiesību neieviest eiro, taču tās varēs to izdarīt tikai tad, ja izpildīs tā dēvētos „Māstrihtas kritērijus”. Apvienotā Karaliste un Dānija, ja vēlēšies, arī varēs ieviest eiro.

„Māstrihtas kritēriji”

Tie ir noteikumi (saukti par „konverģences kritērijiem”), par ko 1992. gadā vienojās Māstrihtas līgumā. Tie aizsargā eiro stabilitāti, nosakot, ka eiro drīkst ieviest tikai tās ES valstīs, kuru ekonomikas ir tam gatavas. Valstīm ir jāievieš arī īpaši likumi, kas regulē to centrālās bankas un naudas lietas.

Māstrihtas kritēriji

Kas tiek izvērtēts	Kā izvērtē	Konverģences kritēriji
Cenu stabilitāte	Saskaņots patēriņa cenu inflācijas līmenis	Nedrīkst vairāk kā par 1,5 procentu punktiem pārsniegt triju dalībvalstu labāko vidējo rādītāju
Stabilas valsts finanses	Budžeta deficīts, % no IKP	Ne vairāk par 3%
Ilgspējīgas valsts finanses	Valsts parāds, % no IKP	Ne vairāk par 60%
Stabilitāte, ko valsts panākusi konverģencē	Ilgtermiņa procentu likmes	Ne vairāk kā par 2 procenta punktiem pārsniegt triju dalībvalstu labāko vidējo rādītāju cenu stabilitātes ziņā
Valūtas kursa stabilitāte	Novirze no centrāli noteiktā kursa	Dalība Eiropas Valūtas kursa mehānismā divus gadus bez nopietnām problēmām

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/economy_finance/index_lv.htm > Euro > Euro pieņemšana

Kas ir noteicējs eirozonā?

Pirms eiro ieviešanas katra valsts pati bija atbildīga par savu valūtu un monetāro politiku. Līdz ar vienoto naudu šī atbildība ir atdota vienai centrālai iestādei, citādi tas būtu kā orķestris ar vairākiem diriģentiem.

Eiropas Centrālā banka

Eiropas Centrālā banka Frankfurtē ir neatkarīga un strādā bez politiku iejaukšanās. Tās galvenais uzdevums ir vidējā termiņā noturēt inflācijas rādītāju zem, bet tuvu 2%. Tikai ECB Padome, kuras sastāvā ir ECB valdes locekļi un Eirozonas valstu nacionālo banku vadītāji, var pieņemt lēmumus par monetāro politiku eirozonā.

Stabilitātes un izaugsmes pakts (SIP)

Lai arī ECB ir vienīgā lēmumu pieņēmēja eirozonā, katra zonas valsts pati pārvalda savu ekonomiku, patstāvīgi pieņem lēmumus par nodokļiem un tēriņiem. Stabilitātes un izaugsmes pakts nodrošina, lai valstis nepieņemtu lēmumus, kas destabilizētu visu eirozonu.

Eiropas Komisija uzrauga valdību budžetu deficītus un parādus, kuriem jābūt mazākiem par attiecīgi 3% un 60% no iekšzemes kopprodukta (IKP). Ja tiek pārkāpta kāda no šīm robežām, Padome var pieņemt lēmumu arī par finansiālu sodu. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/economy_finance/index_en.htm > Stabilitātes un izaugsmes pakts

Vienoti reģionālā daudzveidībā

ES sastāvā ir 271 reģions.

Mēs visi apzināmies savu nacionālo identitāti, taču daudziem tikpat svarīgs ir arī dzimtais reģions. Daudziem reģioniem ir pašiem savas tradīcijas: ēdieni, apģērbs, mūzika un dejas, turklāt tiem ir arī ļoti svarīga nozīme Eiropas ekonomikā.

Izaugsmes avots

Galū galā viss notiek reģionos: tieši tur dibina jaunus nelielus uzņēmumus, kas savukārt rada darba vietas un veicina ekonomikas izaugsmi. Sniedzot uzņēmumiem piemērotu atbalstu, tie var kļūt par dinamiskas un jaunrades avotu. ES ir ieinteresēta izmantot reģionu potenciālu, tāpēc veido īpašu politiku to atbalstam. Šīs politikas ietvaros atbalstu sniedz katram no 271 ES sastāvā esošajiem reģioniem. Lielāku palīdzību sniedz tiem, kam tā visvairāk vajadzīga.

Tuvāk mājām

Latvija laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam reģionu atbalstam no Eiropas Savienības saņēms vairāk nekā 4,6 miljardus eiro. Uzzini, kādiem projektiem šis finansējums tiek izmantots Latvijā:

http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/latvia/index_lv.htm.

Ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) atbalstu daļēji ir atjaunota Bauskas pils, kas ir daļa no Mežotnes – Bauskas – Rundāles tūrisma maršruta. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_lv.htm

Necietīsim neiecietību

Mēs Eiropas Savienībā aizstāvam pamata tiesības un esam priecīgi par mūsu dažādību, taču, neraugoties uz to, mūsu sabiedrībā vēl joprojām eksistē rasisms, ksenofobija un neiecietība.

Eiropas Savienībā ar likumu ir aizliegts jebkura veida rasisms un neiecietība. Tomēr dažas to formas nav tik viegli izskaužamas un pastāv sabiedrībā vēl arvien. Neiecietību izraisa cilvēku dažādaiz izskats (ādas krāsa, fiziskie trūkumi, dzimums, vecums u. c.) vai atšķirīga reliģiska, politiska pārliecība vai seksuālā orientācija.

Pamattiesību harta

ES ir nolēmusi veicināt cilvēktiesības Savienībā un visā pasaulē. Katra indivīda tiesības ir minētas dažādos dokumentos, piemēram, ES dibināšanas līgumos, nacionālajās konstitūcijās vai konstitucionālajās tradīcijās, Eiropas Kopienų tiesas vai Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos.

Ņemot vērā, ka katrs tiesību veids tika iedibināts dažādos laikos, veidos un formās, ES nolēma padarīt lietas skaidrākas un iekļaut visas tiesības vienā dokumentā – Pamattiesību hartā.

Pamattiesību hartas 21. panta 1. punkts

„Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, arī diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpatnību, valodas, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību pie nacionālās minoritātes, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.”

Zinu, ka man ir tiesības izteikt savu viedokli, un, manuprāt, tas ir pats galvenais. Es varu izteikties, zinot, ka tikšu uzklausi.

Kristīna, 18

Pamattiesību hartas 54 pantos iekļauts vispārēju tiesību saraksts, arī:

- » tiesības uz cilvēka cieņu;
- » tiesības uz dzīvību;
- » tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību
- » verdzības aizliegums;
- » tiesības uz taisnīgu tiesu;
- » tiesības uz vārda brīvību;
- » tiesības balsot un kandidēt vēlēšanās.

Vai tu zināji?

Viens no četriem eiropiešiem pēdējā gada laikā ir bijis liecinieks diskriminācijai, bet viens no sešiem personīgi ir kļuvis par diskriminācijas upuri.

(Eurobarometer, 2009)

Jauniešu tiesības

Hartā ir arī sadaļa par bērnu tiesībām. Par bērnu tiek atzīta jebkura persona, kas ir jaunāka par 18 gadiem. Šajā jomā harta balstās un atsaucas uz Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērna tiesību konvenciju, kurā minētas visas bērnu tiesības.

Bērna labākās intereses: galvenā vadlīnija pieaugušajiem, kad tiek pieņemti lēmumi par bērnu.

Kad pieaugušie pieņem kādu lēmumu par bērniem, viņiem ir jāpadomā, kā šis lēmums ietekmēs bērnus. Šī principa ieviešana ir viens no progresīvākajiem sasniegumiem, jo atzīst, ka bērns ir indivīds un viņam ir tiesības.

Kā minēts Bērna tiesību konvencijā, jauniešu tiesības ir:

- » tiesības uz personīgo attīstību;
- » tiesības uz to, ka viņu viedoklis tiks ņemts vērā un ka vienmēr ievēros viņu labākās intereses;
- » tiesības uz vārdu, nacionalitāti, izteiksmes brīvību un pieeju informācijai, kas viņus skar;
- » tiesības uz dzīvi ģimenes vidē vai alternatīvajā aprūpē, tiesības satikties ar abiem vecākiem, ja tas nav pretrunā ar bērna labākajām interesēm;
- » tiesības uz veselību un labklājību, ietverot arī bērnu ar īpašām vajadzībām tiesības, tiesības uz veselību un veselības aprūpi, sociālo apdrošināšanu;
- » tiesības uz izglītību, kultūru un mākslu;
- » Īpaša aizsardzība bēgļu bērniem, bērniem ieslodzījumu vietās, bērniem, kam liegta brīvība, kas cieš no ekonomiskās, seksuālās vai citām izmantošanas formām.

Visām ES institūcijām (Padomei, Parlamentam, Komisijai) ir jāpakļaujas hartā noteiktajām tiesībām un tās jāievēro. Harta attiecas arī uz dalībvalstīm, kad tās piemēro ES likumu, citiem vārdiem, ja valsts rīkojas jomās, kas ir ES kompetencē. Tiesneši visā ES nodrošina to, lai tavas tiesības ievērotu.

Lai saņemtu papildu informāciju vai padomu par šiem jautājumiem, sazinies ar Tiesībsarga biroju (www.tiesibsargs.lv).

Nodarbināto tiesības

Nodarbinātības jomā ES normatīvie akti aizliedz jebkādu diskrimināciju uz rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, vecuma, seksuālās orientācijas vai fizisko trūkumu pamata. Šobrīd ir plāns šīs tiesības paplašināt uz jomām ārpus nodarbinātības, ietverot sociālo aizsardzību, veselības aprūpi un piekļuvi precēm un pakalpojumiem. Dažas no šīm tiesībām jau ir ieviestas Latvijā ar nacionālo normatīvo aktu palīdzību.

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/justice_home/unit/charte/index_en.html

<http://fra.europa.eu>

www.eucharter.org

www.unicef.org/crc

Palīdzīga roka

Kā tu palīdzētu tiem savas kopienas locekļiem, kam veicies mazāk? Vai tu kļūtu par brīvprātīgo patversmē bezpajumtniekiem? Ziedotu labdarībai? Pavadītu laiku ar veciem cilvēkiem?

Ikvienam no mums dažreiz ir nepieciešama palīdzība, tieši tāpēc tā ir mūsu kopēja atbildība – palīdzēt tiem, kam tas ir nepieciešams. Pie kā tu vērsies, kad tev neveicas? Ja esi bez darba, vai zaudējis cerības darba meklējumos, ES tev var palīdzēt...

Eiropas Sociālais fonds

Eiropas Sociālais fonds (ESF) investē vietēja līmeņa projektos, palīdzot cilvēkiem uzlabot viņu prasmes un nodarbinātības iespējas. Daudzi no šiem projektiem ir veidoti, lai palīdzētu tādiem cilvēkiem, kam citādi darbu dabūt būtu grūti, piemēram, jauniešiem. Arī tad, ja gribi strādāt pats savā labā, ESF palīdz jaunajiem uzņēmējiem attīstīt savas biznesa idejas.

Vai tu zināji?

2010.gads ir Eiropas gads cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību. Nabadzība nav tikai naudas trūkums, bet arī vajadzība pēc pārtikas un enerģijas.

<http://2010againstopoverty.eu>

Jaunas prasmes jauniem darbiem

Vai tās prasmes, ko tu šobrīd apgūsti skolā, vēl joprojām būs noderīgas pēc 10, 20 vai 30 gadiem? Straujā tehnoloģiju attīstība un sociālās pārmaiņas neļauj tik viegli atbildēt uz šo jautājumu. Prasmes, ka šobrīd šķiet ļoti svarīgas, var kļūt nenoderīgas karjeras laikā. Darbaspēkam būs jāpiemērojas mainīgajām vajadzībām, tāpēc ES ar ESF starpniecību palīdzēs atjaunot un iegūt jaunas prasmes.

ESF darbībā

Normunds bija mehāniķis bez darba, kad viņš pieteicās ESF līdzfinansētam apmācību kursam par uzņēmējdarbības uzsākšanu. Tagad viņš ir biškopis savas dzimtas mājās Grugulēs. Gada laikā viņš saražo turpat tonnu medus.

„Jauns sākums”

Sastopoties personīgiem šķēršļiem un profesionālām neveiksmēm, Fianne, Pedro, Džūlija un Viktors meklē jaunu virzienu savā dzīvē. Viņu ceļi krustojas, kad viņi saņem palīdzību no Eiropas Sociālā fonda. Viņu stāstiem varī sekot komiksā „Jauns sākums”, ko varī lejupielādēt no <http://bookshop.europa.eu>.

Vienlīdzība un dažādība

Vai kāds, ko tu nekad iepriekš neesi saticis, par tevi ir izteicis spriedumu, tikai tāpēc, ka izskaties citādāk? Vai arī esi jutis, ka pret tevi izturas citādāk, jo tev ir kāda īpašība, kas tevi nošķir no pārējiem? ES aktīvi cīnās pret visu formu diskrimināciju, jo īpaši apmācībā un nodarbinātībā, tādējādi veicinot daudzveidību. Diskriminācija balstoties uz dzimumu, rasi, etnisko izcelsmi, reliģiju, pārliecību, seksuālo orientāciju, invaliditāti vai vecumu (pārāk jauns vai pārāk vecs) ES ir aizliegta ar likumu. Katrā ES valstī ir institūcija, kas palīdz cilvēkiem, kuri saskārušies ar diskrimināciju. Vairāk par tām uzzināsi te: www.equineteurope.org. ■

Lai uzzinātu vairāk:

<http://ec.europa.eu/esf>

<http://ec.europa.eu/antidiscrimination>

www.stop-discrimination.info

www.tiesibsargs.lv

Mazinot atšķirības

Atšķirības starp Eiropas bagātākajiem un nabadzīgākajiem reģioniem ir milzīgas: vidējais ienākumu līmenis Rumānijas ziemeļaustrumos ir tikai 24% no ES vidējā, kamēr Londonas centrālajā reģionā tas ir 335%.

Reģionālās politikas galvenais uzdevums ir mazināt atšķirības starp dažādiem reģioniem, ar inovācijām un jaunām darba vietām palīdzot nabadzīgākajiem reģioniem „noķert” tos, kam veicies vairāk. Ar šo politiku ES cenšas veidot solidaritāti starp reģioniem un cilvēkiem.

Šim mērķim laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam ir atvēlēti 243,9 miljardi latu (347,4 miljardi eiro). Trīs galvenie kanāli, pa kuriem nauda nonāk līdz saņēmējiem: Kohēzijas fonds, Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Eiropas Sociālais fonds. Naudu investē daudzās jomās, sākot ar ceļu un tiltu būvi, beidzot ar platjoslas internetu un atjaunojamo enerģiju.

Vai tu zināji?

Katra ceturta reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju ir zemāks par 75% no ES vidējā rādītāja.

Kad piemeklē nelaime

Appludināti pagrabī, zemestrīces sagrautas ēkas, mežu ugunsgrēki pie pilsētu robežām – dabas stihijas piemeklē cilvēkus visā Eiropā, izpostot un paralizējot veselus reģionus.

Atjaunošanas izmaksas var būt milzīgas. Vissvarīgākais ir ātri un efektīvi atjaunot pamata pakalpojumus un sniegt palīdzību cietušajiem, taču tas var ātri izsmelt atsevišķas valsts resursus, tāpēc reģioni, kas cietuši dabas stihijās, var saņemt papildu palīdzību no ES Solidaritātes fonda. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/why/index_lv.htm >
Līdzekļi

Eiropa bez robežām

Tiesības brīvi pārvietoties ir viena no ES pamattiesībām, kas nozīmē, ka tu vari ceļot, strādāt, studēt un apmesties uz dzīvi jebkur Eiropā.

Pārcelšanās uz citu ES valsti kādreiz bija ļoti sarežģīts process: bija jāiegūst uzturēšanās atļauja, jāmaina autovadītāja apliecība, jāpiesakās sociālajiem pabalstiem... Pat robežas šķērsošana bija sarežģīts uzdevums.

Laiki ir mainījušies. Tagad ES likumi nodrošina, ka dzīve jebkurā citā ES valstī, vismaz uz papīra, ir ne vairāk sarežģīta, kā dzimtajā valstī. Gandrīz visā ES, izņemot Bulgāriju, Kipru, Īriju, Rumāniju un Apvienoto Karalisti, arī atceltas pārbaudes uz valstu robežām, radot Šengenas zonu bez robežām.

Es tīri labi varu iedomāties sevi dzīvojam citā ES valstī, ja tā nodrošinātu man labākus dzīves apstākļus un izglītību.

Laura, 18

Jauni šķēršļi

ES robežu atvēršana ir nesusi arī vairākas problēmas:

- » atceļot pārbaudes uz iekšējām robežām, jāstiprina ES ārējās robežas;
- » patvēruma meklētāji labākas dzīves meklējumos var ceļot no vienas ES valsts uz citu, piesakot neskaitāmus patvēruma lūgumus;

- » noziedznieki var centties izvairīties no soda, pārceļoties uz citu valsti, prasot dalībvalstu policiju un tiesu labāku savstarpējo sadarbību;
- » brīva pārvietošanās ir dabiski veicinājusi arī lielāku starptautisko saišu veidošanos – gan privātu, gan komerciālu. Ņemot vērā dažādās juridiskās tradīcijas, ES rada lielāku skaidrību gan pārrobežu uzņēmējdarbībai, gan šķiršanās procesiem un pēdējā laikā arī mantojuma lietām.

Reaģējot uz iepriekšminētajām problēmām, laikā no 2010. līdz 2014. gadam ES ir nolēmusi īstenot tā dēvēto Stokholmas programmu. ■

Tavas bērna tiesības vecāku pārrobežu strīdos

Izirstot starptautiskām ģimenēm, nereti sanāk, ka ģimenes locekļi pārceļas uz dzīvi dažādās valstīs, – tas var radīt sarežģītumus attiecībā uz aizbildniecību pār bērniem un alimentu maksājumiem. Strauji pieaudzis arī „starptautisko bērna nolaupīšanu” skaits, kad viens no vecākiem bez otra ziņas aizved kopējo bērnu uz citu ES valsti. ES likumi palīdz risināt šādus gadījumus, cenšoties aizsargāt bērna labākās intereses.

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/ > Tiesības brīvi ceļot
http://ec.europa.eu/civiljustice/index_lv.htm > Lauļības šķiršana

Vēlies ko jaunu?

Tas var būt gan skolēnu apmaiņas brauciens, gan gads citas valsts universitātē – ir ļoti daudz iespēju pavadīt laiku kādā no ES valstīm, mācoties ko jaunu. Tas noteikti ir izaicinājums un pārbaudījums tavām spējām, taču iegūsi ļoti daudz un iespaidus nekad neaizmirsīsi.

Tu nekad nepārstāj mācīties, tāpēc, lai arī savu izglītību sāki iegūt Latvijā, to turpināt vari arī citā valstī. ES sniedz iespējas mācīties ārzemēs jebkurā izglītības posmā – gan tagad, vēl esot skolā, gan arī pēc tās beigšanas. Atceries: mācīties citā ES valstī ir tavas kā ES pilsoņa tiesības! Ko tu vēl gaidi? Auj kājas un dodies iepazīt citas kultūras, iemācīties jaunu valodu vai uzlabot esošās prasmes!

Nosauktas slavenu personību vārdos, ES izglītības programmas simboliski parāda, kāda ir bijusi katra šī cilvēka loma Eiropas vēsturē. Ikvienu programma sniedz citādu pieredzi. Atrodi to, kas vislabāk piemērota tev!

Comenius

Ja tava skola piedalās Comenius programmā, tu vari apciemot partnerskolu citā valstī vai uzaicināt tās skolēnus uz savu skolu. Palūdz savu skolotāju izpētīt iespējas!

Ja nav iespējams doties apmaiņā, skolēnus no citām valstīm vari satikt arī virtuālajā klasē. Izmantojot jaunākās tehnoloģijas, skolas var satikties 'eTwinning' portālā: www.etwinning.net.

Comenius aug

Lai patstāvīgi mācītos ārzemēs, nav jāgaida līdz universitātei. Sākot ar šo gadu, vidusskolēni no 13 ES valstīm var mācīties citas ES valsts skolā, uzturoties viesģimenē. Ja šī iniciatīva būs veiksmīga, programmu ieviesīs visā ES.

Erasmus

Erasmus ir vispopulārākā un visvairāk atpazīstamā no ES apmaiņu programmām (iespējams, to veicinājusi populārā filma L'Auberge Espagnole). Katru gadu aptuveni 180 tūkstoši studentu (kopš programmas sākuma 1987. gadā kopumā vairāk nekā 2 miljoni) dodas uz citu valsti, lai tur izietu praksi vai studētu savā specialitātē vienu līdz divus semestrus. Kā Erasmus studentam tev ārvalstīs nav jāmaksā studiju maksa, turklāt ārzemēs iegūtos kredītpunktus tev ieskaitīs arī studiju programmā Latvijā.

Leonardo da Vinci

Iespējams, tu esi māceklis vai mācies tehnikumā, tāpēc meklē ko praktiskāku? Neuztraucies, ir apmaiņas programma, kas domāta tieši tev! Leonardo da Vinci sniedz iespēju iziet praksi vai gūt praktiskas iemaņas tehniskajās skolās citās ES valstīs. Prasmes, ko apgūsi ārzemēs, noteikti palīdzēs vieglāk atrast darbu. Starp citu, šajā programmā var piedalīties arī tie, kas mācības jau ir beiguši.

Eiropas Brīvprātīgais darbs (EBD)

Mācīties vari arī ārpus skolas, jo ir lietas, ko nevarēs iemācīt skolotājs vai mācību grāmatas. Brīvprātīgais darbs citā valstī ir viens no veidiem, kā uzzināt vairāk par dažādām kultūrām un arī tevi pašu, vienlaikus palīdzot citiem. Apmainā pret savu laiku un pūlēm kā brīvprātīgajam EBD programma sedz visas tavas izmaksas šī darba laikā. Lai arī brīvprātīgais darbs aizņems visu savu darba dienu, tev būs gana daudz brīva laika, kuru varēsi pavadīt, gūstot jaunus iespaidus.

EBD ir tikai viena daļa no programmas „Jaunatne darbībā”. Šīs programmas ietvaros tu vari piedalīties jauniešu apmaiņā vai iniciatīvā citā valstī – ne tikai Eiropā, bet arī citās pasaules valstīs. ■

Vai tu zināji?

2011. ir Eiropas Brīvprātīgā darba gads. Uzzini vairāk: www.eyv2011.eu.

Par Eiropas Brīvprātīgo darbu zināju jau sen, bet pagāja kāds laiks, kamēr atradu vispiemērotāko projektu – Dienvīdijā, organizācijā LINK. Organizēju dažādas aktivitātes vietējiem jauniešiem. Sākums nebija viegls, jo biju visu iztēlojusies citādi un nebija viegli pierast pie itāļu dzīvesveida. Tomēr beigās atradu savu vietu un esmu gandarīta, ka tik daudz iespēju iemācīties (vadīt aktivitātes jauniešiem, rakstīt projektus, itāļu valodu u. c.). Pēc atgriešanās nodibināju savu organizāciju, kas tagad palīdz arī citiem jauniešiem iesaistīties dažādos projektos un būt aktīviem.

Sintija

Lai uzzinātu vairāk:

www.apa.lv

www.jaunatne.gov.lv > Eiropas Brīvprātīgais darbs

<http://ec.europa.eu/education>

<http://ec.europa.eu/youth>

Kas ir neformālā izglītība?

Neformālā izglītība ir organizēts process, kurā maksimāli tiek iesaistīti visi dalībnieki. Starp dalībniekiem nav hierarhijas, nav skolēnu un skolotāju, taču var tikt iesaistīts apmācītājs, kurš ir kā palīgs un atbalsts. Neformālās izglītības procesu veido visi kopā, turklāt piedaloties brīvprātīgi.

Izglītību, ko tu iegūsti skolā sauc par formālo izglītību. Taču tev ir iespēja mācīties pašam, kopā ar draugiem apgūstot lietas, kas jums šķiet interesantas, pašiem izvēloties vietu, laiku un veidu, kā to darīt. Šāda veida mācīšanos sauc par neformālo izglītību.

Lielākā daļa atziņu rodas no procesā gūtās pieredzes. Nav atzīmju, nav pareizu vai nepareizu atbilžu. Ir kopīgs izzināšanas process, kopīgi meklējumi, viedokļu apmaiņa.

Ja vēlies sevi pilnveidot un apgūt ko jaunu, atliek tikai atrast domubiedrus un sākt darboties. Viens no veidiem kā varat darboties neformāli ir kopīgi veidot un iesniegt projektu Eiropas Savienības neformālās izglītības programmā „Jaunatne darbībā”.

Jaunatnes pase (YOUTHPASS)

Jaunatnes pase ir dokuments, kas apliecina iegūtās zināšanas un prasmes, piedaloties programmas „Jaunatne darbībā” projektos. Jaunatnes pase var būt lielisks palīgs, meklējot darbu vai stājoties augstskolā.

Neformālās izglītības galvenie principi ir

- » mācīšanās darot,
- » mācīšanās būt kopā ar citiem,
- » mācīšanās mācīties.

eurodesk

Eurodesk ir jaunatnes informācijas tīkls, kas darbojas 30 Eiropas valstīs, un tajā ir iesaistīti vairāk nekā 600 reģionālie koordinatori – organizācijas un institūcijas reģionos. Eurodesk galvenais uzdevums ir sniegt kvalitatīvu informāciju un padomus par Eiropu jauniešiem un tiem, kas strādā ar jauniešiem.

Eurodesk var atbildēt uz taviem jautājumiem par un ap Eiropu.

- » Mobilitātes informācija (darbs, mācības, ceļošana, dzīvošana ārzemēs);
- » Projektu finansējuma iespējas;
- » Informācijas par ES un Eiropas valstīm;
- » Jauniešu un jaunatnes politika.

Eurodesk rīcībā ir datubāze ar vairāk nekā 150 Eiropas finansējuma programmu aprakstiem, dokumentāciju un kontaktiem. Eurodesk datubāzi atradīsi centrālajā Eurodesk lapā:

www.eurodesk.eu.

Eurodesk ir atbildīgs arī par **Eiropas Jaunatnes portāla** satura atjaunošanu. Portālā ir apkopotas vairāk nekā 10 000 interneta saites no 30 valstīm par jauniešus interesējošām lietām - darbu, jaunatnes apmaiņām, brīvprātīgo darbu, jauniešu tiesībām, izglītību, jaunatnes portāliem, iespējām būt aktīvam pilsonim, kā arī par ceļošanu Eiropā. Ieskaties Eiropas Jaunatnes portālā:

www.europa.eu/youth ■

Sūti savu jautājumu uz
jautajums@eurodesk.org

Darba medībās

Tātad mājības nu ir pabeigtas, bet ko darīt pēc tam? Iespējams, ka, meklējot savu pirmo darbu, tev ir jāpadomā par ārzemēm...

Iespējas doties uz ārzemēm ir arī pēc skolas beigšanas. Kā ES pilsonim tev ir tiesības strādāt jebkurā ES valstī. Darba atļaujas un medicīniskas izmeklēšanas vairs nav šķērslis: ES ietvaros pret tevi kā darba meklētāju izturēsies vienlīdzīgi ar citiem. Tas nozīmē, ka tev būs sociālās un nodokļu priekšrocības un pat bezdarbnieka pabalsts.

Pirmā pieturvieta

Kur meklēt? Sāc ar EURES, kas ir Eiropas Nodarbinātības dienestu tīkls. Viņu lapā varēsi gan pievienot savu CV, gan sameklēt sev piemērotu darbu no vairāk nekā 750 000 darba piedāvājumiem, kurus izvietojusi darba devēji no visas Eiropas. Tomēr EURES ir kas vairāk nekā darba sludinājumu lapa. Tas apvieno visus ES publiskos nodarbinātības dienestus (arī Nodarbinātības valsts aģentūru Latvijā), un ikviens no tīkla 800 konsultantiem tev varēs sniegt informāciju par dzīves un darba apstākļiem jebkurā ES valstī.

„Mēs jums paziņosim...”

Kad EURES datubāzē esi atradis darbu, kam gribētu pieteikties, cits pēc cita rodas jautājumi, uz kuriem tu nezini atbildi. Kaut vai tik vienkārša lieta kā pieteikšanās procedūra, kas var būt citāda nekā Latvijā. Savā bukletā „Mēs jums paziņosim...” Eiropas Komisija pievēršas šiem jautājumiem, turklāt par katru Eiropas Savienības valsti. Šī bukleta bezmaksas kopiju vari pasūtīt no EU Bookshop:

<http://bookshop.europa.eu> ■

Lai uzzinātu vairāk:

<http://eures.europa.eu>

<http://ec.europa.eu/social/> > Ko mēs darām > Mobilitāte

Pētnieki kustībā

Aizmirsti par nepārtrauktu sēdēšanu laboratorijā! Mūsdienās zinātnieki un pētnieki ceļo apkārt, strādājot jebkur, kur viņi ir vajadzīgi.

Karjera zinātnē dod neatsveramu pieredzi dažādās jomās un vietās.

Izplatot zināšanas ar cilvēkiem

Lai zinātniskie atklājumi dotu labumu visai sabiedrībai, zināšanām nevajadzētu palikt laboratoriju sienās vai vienas valsts robežās – tiem jāpārvietojas tikpat brīvi, kā to dara cilvēki vai nauda. Turklāt jāpārvietojas ne tikai informācijai, bet arī pašiem pētniekiem.

Tomēr jāsaprot, ka zinātniekiem ar ļoti specifiskām zināšanām nav tik vienkārši sakravāt somas un braukt. Tieši tāpēc ir izveidots EURAXESS – Pētnieku mobilitātes portāls, kas balstās uz četriem pīlāriem: darbu, pakalpojumiem, tiesībām un noderīgām saitēm. Tā ir vienas pieturas aģentūra pētniekiem, kas vēlas strādāt citā Eiropas valstī, kā arī organizācijām, kas vēlas algot Eiropas un pasaules vīstalanīgākos pētniekus. Šeit satiekas darba piedāvātāji un meklētāji, pētnieki saņem praktisku palīdzību no mobilitātes centru tīkla, uzzina vairāk par savām tiesībām un pienākumiem, ja strādā Eiropā, un var turpināt sekot līdzi notikumiem Eiropā, ja ir devušie ārpus tās. ■

Vai tu zināji?

Ja tevi pēc skolas beigšanas interesē karjera zinātnē, Marijas Kirī vārdā nosauktā programma palīdzēs tev pēc skolas beigšanas, lai no kuras valsts tu nāktu.

Ar Marijas Kirī stipendiju tev ir iespēja mācīties no labākajiem un gudrākajiem jebkur pasaulē. Tā ir unikāla Eiropas stipendiju shēma, kas kopš savas darbības sākšanas 1996. gadā ir palīdzējusi tūkstošiem zinātnieku. Kā būs ar tevi un taviem zinātniskajiem sapņiem par zinātni?

<http://ec.europa.eu/mariecurieactions/>

Lai uzzinātu vairāk:

<http://ec.europa.eu/euraxess/>

http://ec.europa.eu/research/era/index_en.html

Zinātnes brīnumi

Zinātne paplašina mūsu izpratni par apkārtējo pasauli, nesot labumu gan videi, gan mūsu veselībai.

Oglekļa uzkrājēji

Kas notiek ar oglekļa dioksīdu, kurš nonāk atmosfērā? Atbildot vienkārši – tas tur nepaliek. Daba, jo īpaši okeāni, absorbē aptuveni pusi no visiem izmešiem. Tas ir ļoti svarīgs aspekts, kas jāņem vērā, modelējot klimata izmaiņu procesu. Bet cik daudz CO₂ okeāni vēl var uzņemt? ES līdzfinansētā projektā uz šo jautājumu cenšas atbildēt zinātnieki. Pirmie rezultāti liecina, ka okeāna absorbēšanas spēja samazinās.

www.carboocean.org

Cita CO₂ problēma

Oglekļa dioksīdam izšķīstot sālsūdenī, okeāns kļūst skābāks, izjaucot trauslo līdzsvaru tā ekosistēmās. Kā reaģēs augi un dzīvnieki? Vieni no potenciālajiem cietējiem ir koraļļu rīfi, kas ir ne tikai populāri tūristu apskates objekti, bet arī ļoti nozīmīgas vietas zivju populācijai. Laikā, kad siltumnīcas efekta un temperatūras paaugstināšanās problēmām tiek pievērsta vislielākā uzmanība, ES neaizmirst pētīt arī šo problēmu.

www.epoca-project.eu

Slimību pārnēsātāji

Malārija ir slimība, kuru var novērst, taču tā izraisa vairāk kā vienu miljonu nāves gadījumu katru gadu. To pārnēsā inficēti malārijodi, nododot slimību ar kodieniem, un tos apkarot kļūst arvien grūtāk, jo tie kļūst izturīgi pret kukaiņu indēm. Arvien vairāk ES finansētu pētniecības projektu pievēršas malārijodu bioloģijai, lai atklātu jaunus veidus, kā apturēt slimības izplatīšanos.

www.transmalariabloc.org

Zinātne ir pievilcīga, jo tajā nav robežu. Tā ir kā iešana – ar katru soli tu tiec tālāk un iegūsti vēl vairāk iespējas.

Mārcis, 18

Tavs bioloģiskais pulkstenis

Tu esi cīrulis vai pūce? Kādreiz esi piedzīvojis diennakts laiku sajukumu pēc ilgiem pārlidojumiem? Ceļojot pāri laika zonām, tavs bioloģiskais pulkstenis vairs nesakrīt ar pulksteņa stundām, izjaucot ierasto ēšanas un miega ritmu. Kāpēc tā notiek? Cilvēki un citas dzīvības būtnes dzīvo pēc aptuveni 24 stundas gara diennakts fizioloģiskā cikla, kas nav atkarīgs no tumsas vai gaismas, siltuma vai aukstuma. ES finansēti zinātnieki cenšas izprast, kā mūsu iekšējais pulkstenis pieskaņojas apkārtējai videi.

www.euclock.org

Vēss auto karstā vasarā

Gaisa kondicionēšanas iekārtas automašīnās sniedz patīkamu vēsumu, ceļojot vasaras laikā, taču šī papildu ērtība palielina degvielas patēriņu, kā arī siltumnīcas efekta gāzu izmešu daudzumu. Zinātnieki cenšas šo problēmu risināt, radot videi draudzīgākus kondicionētājus, kurus darbina liekais karstums, kas izplūst caur izpūtēju un radiatoru.

www.crfproject-eu.org > TOPMACS ■

Skrituļslidošana EU Tube

Diskobumbai mirdzot virs galvas, elektroni, ģērbusies neona rozā, virpuļo pa slidotavu. Kad tie izskrien pirmo līkumu, iemirdzas lampiņa, taču atpakaļceļā tie sastop šķērsli, kas samazina to ātrumu – aplī īssavienojumu ir radījis izšļakstīties ūdens. Noskaties visu video un uzzini vairāk par strāvas ķēžu pētniecību, par rezistoriem un īssavienojumiem un to, kāpēc šādi pētījumi ir nozīmīgi.

www.youtube.com/watch?v=sQ9G2OL9ERo ■

Lai uzzinātu vairāk:
<http://ec.europa.eu/research>

Celmlauži – sievietes zinātnē

No visiem ES zinātniekiem sievietes ir tikai 30%, un no izgudrotājiem, kas piesaka patentus, ir tikai 7% sieviešu. Vai tiešām varētu būt, ka sievietes neinteresē zinātne un tehnoloģijas?

Liela nozīme ir stereotipiem: tikai zēni izvēlas studēt matemātiku un zinātni, tikai vīrieši uzvelk laboratorijas virsvalku. Bet kuram tad īsti būtu jānosaka, kā jāizskatās īstam zinātniekam?

Otrs faktors varētu būt tāds, ka ievērojamas sievietes zinātnieces, daudzas no kurām ir cīnījušās pret aizspriedumiem lai varētu darboties sev interesējošā jomā, ir samērā maz zināmas. Taču sievietes zinātnē ir bijušas jau no pašiem pirmsākumiem...

Hipātija no Aleksandrijas

Lai arī viņas dzīve beidzās traģiski saniknota pūļa rokās, Hipātijas mantojums ir saglabājies, atstājot pamatīgu ietekmi zinātniskās domas attīstībā. Viņa piedzima 4. gadsimtā Aleksandrijā (Ēģiptē), kas tajā laikā bija ievērojams zinātnes centrs. Hipātija guva panākumus matemātikā, astronomijā un filozofijā. Papildus stundu pasniegšanai un rakstīšanai viņa izgudroja daudzas lietas, kā piemēram astrolabu, hidrometru un hidroskopu.

Viņas zinātniskie komentāri, īpaši par Eiklīda un Apollonija darbiem, palīdzēja izplatīt loģiskās domāšanas un racionāla prāta pielietojumu kā zinātniskās darbības pamatu. Hipātija no Aleksandrijas gāja daudz tālāk, kā tika sagaidīts no tā laika sievietēm, un arī šodien viņa ir iedvesmas avots, par viņu uzrakstītas vairākas grāmatas un pat uzņemta filma.

Pārbaudi savas zināšanas!

1. Kas bija pirmā sieviete, kam piešķīra Nobela prēmiju?

- a. Tonija Morisone b. Marija Kirī c. Florensa Naitingeila

2. Kuras nozares pioniere bija Džina Villepro-Pauere?

- a. Elektromagnētisma b. Jūras bioloģijas c. Astronomijas

3. Lai arī Džeimss Vatsons un Frensiss Kirks saņēma lielāko atzinību, Rozalinda Frenklina bija šī atklājuma būtiska dalībniece. Par kādu atklājumu ir runa?

- a. Par DNS struktūru b. Par atoma sastāvdaļām c. Par vistālāko galaktiku

4. Kas tiek dēvēts par pirmo programmētāju?

- a. Bils Geitss b. Ada Lavleisa c. Karlija Fiorina

5. Pateicoties Cecīlijas Peinas-Gapoškinas darbam, mēs zinām elementu, kas ir galvenā Saules sastāvdaļa. Kas ir šis elements?

- a. Kriptons b. Ūdeņradis c. Neons

6. Ar kādiem pacientiem strādāja Agnese Sjoberga?

- a. Ar lepras slimniekiem b. Ar akļajiem c. Ar dzīvniekiem

7. Pirms eiro ieviešanas, uz kuras banknotes bija attēlota slavenā entomoloģe Marija Sibilla Meriana?

- a. Uz 500 vācu marku banknotes b. Uz 20 mārciņu banknotes c. Uz 50 franku banknotes

8. Objekts, kas zināms kā „281 Lukrēcija”, ir nosaukts Karolīnas L. Heršelas vārdā. Kas tas ir?

- a. Izotops b. Kalns c. Asteroīds

9. Kas bija pirmā sieviete, kurai 1678. gadā piešķīra doktora grādu?

- a. Akvitānijas Eleonora b. Katrīna de Mediči c. Elena Piskopija

10. Kāda mācību priekšmeta mācīšanā Elizaveta Fedorovna Litvinova ieviesa jaunas metodes?

- a. Literatūras b. Matemātikas c. Ķīmijas ■

Atbilde: 1-b, 2-b, 3-a, 4-b, 5-b, 6-c, 7-a, 8-c, 9-c, 10-b

Lai uzzinātu vairāk:

http://equal.isif.lv/_download/Sievietes_zinatne.pdf

<http://ec.europa.eu/research/science-society/> > Women and science

<http://ec.europa.eu/research/index.cfm?lg=en&pg=wisaudiobook>

Cīnies par savām tiesībām

Vai tu zini savas tiesības? Eiropas likumos ir desmit pamata noteikumi, kas aizstāv tavas patērētāja tiesības neatkarīgi no tā, kurā ES valstī tu atrodiies.

Pērc, ko gribi un kur gribi

Vēlies iepirkties citā Eiropas valstī? ES likumi ļauj tev iepirkties jebkurā ES valstī, neuztraucoties par muitas nodevām vai papildu nodokļiem, atgriežoties mājās. Tas attiecas gan uz iepirkšanos citu valstu veikalos, gan iepirkšanos internetā, pa pastu vai telefonu.

Ja kas nedarbojas, sūti atpakaļ

Ko darīt, ja nupat pirktais televizors salūst? Saskaņā ar ES likumu, tu to vari nogādāt atpakaļ pārdevējam un prasīt to salabot vai apmainīt. Vari lūgt arī samazināt cenu vai pilnībā atgriezt naudu par pirkumu. Šādas tiesības tev ir divus gadus no pirkuma izdarīšanas brīža.

Drošības standarti pārtikai un patēriņa precēm

ES likumi palīdz nodrošināt, ka tevis pirktās preces ir drošas. ES valstu drošības standarti ir vieni no augstākajiem pasaulē.

Kas ir tavā pārtikā?

ES likumi par pārtikas marķējumiem ļauj tev uzzināt, ko tu ēd. Uz pārtikas preču etiķetēm jābūt norādītai visai informācijai par preces saturu, arī par krāsvielām, konservantiem, saldinātājiem un citām ķīmiskām piedevām.

Godīgi līgumi ar patērētājiem

Saskaņā ar ES likumu, ir aizliegti negodīgi līguma noteikumi. Piemēram, smalkā drukā rakstīts punkts, kas pieļauj līguma laušanu tikai tad, ja samaksāsi soda naudu.

Patērētāji var pārdomāt

Ja nu pārdevējs negaidīti ierodas pie tevis mājās un piespiež tevi parakstīt līgumu par lietu, ko tu patiesībā nemaz nevēlies? Zini, ka šādu līgumu tu vari lauzt septiņu dienu laikā.

Vieglāk salīdzināt cenas

Kā salīdzināt divu dažādu zīmolu brokastu pārslas, ja tās ir dažāda lieluma kastēs? Lielveikaliem jāsniedz informācija par preces „vienas vienības cenu” jeb to, cik maksā viens litrs vai kilograms, tā palīdzot tev izlemt par labāko preci.

Patērētājus nedrīkst maldināt

Ja iepērcies pie ES robežās strādājoša pārdevēja, izmantojot telefonu, pastu vai internetu, ES likums prasa šim pārdevējam sniegt pilnu informāciju par sevi, par pārdodamo preci, tās cenu (ietverot nodokļus un piegādes izmaksas) un to, cik ilgs laiks viņiem nepieciešams, lai šo preci piegādātu.

Atpūtnieku aizsardzība

Ja dodies atpūtas braucienā, taču izrādās, ka tavs tūrisma operators ir bankrotējis? ES likums tevi aizsargā. Jebkuram tūrisma operatoram ir jānodrošina tavs mājupceļš, ja tavu brīvdienu laikā operators bankrotē.

Pārrobežu strīdu risināšana

ES patērētājiem jāiedrošina meklēt labākos darījumus Eiropā, tāpēc ir izveidots Eiropas Patērētāju centru tīkls (ECC-Net), kas sniedz padomus pilsoņiem par viņu tiesībām un palīdz risināt pārrobežu strīdus patērētāju jautājumos. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/consumers/index_lv.htm > Informācija patērētājiem
> Desmit pamata noteikumi

Garantēta labsajūta?

Vai tevi kādreiz ir piekrāpuši? Tu neesi vienīgais. Katru dienu tūkstošiem patērētāju ir problēmas ar precēm vai pakalpojumiem, ko viņi ir iegādājušies.

Ja neesi apmierināts ar iegādāto, sāc ar to, ka dodies atpakaļ uz veikalu un izskaidro problēmu. Ja neesi apmierināts ar iznākumu, sazinies ar attiecīgā uzņēmuma vadību, viņu kontaktinformāciju noteikti varēsi atrast internetā. Zvani, raksti vai sūti e-pastu, pierakstot laiku, datumu un tā cilvēka vārdu, kurš nodarbojas ar tavu sūdzību.

Kā pareizi sūdzēties

- » Nebaidies sūdzēties.
- » Tiklīdz esi atklājis problēmu, nekavējoties rīkojies.
- » Pirms sāc, uzzini kādas ir tavas tiesības.
- » Esi mierīgs un pacietīgs, atsaucies uz faktiem.
- » Norādi, ko vēlies saņemt – atvainošanos, naudas atgriešanu, labāku apkalpošanu vai kompensāciju.
- » Pārliecinies, ka runā ar kādu, kuram ir tiesības pieņemt lēmumu; ja nepieciešams, prasi pēc vadītāja.
- » Saglabā visu informāciju, kas tev varētu būt nepieciešama: pasūtījuma numuri, čeki, maksājumu apstiprinājumi, vēstules, sarunu datumi, to cilvēku vārdi, ar kuriem esi runājis. Oriģinālus glabā pie sevis!

Ja uzņēmums nerisina tavu problēmu, sazinies ar Patērētāju tiesību aizsardzības centru (www.ptac.gov.lv), vai valsts institūciju, kas spēs palīdzēt tava jautājuma risināšanā. Pilnu to sarakstu atradīsi: www.ukwebstart.com/listwatchdogs.html

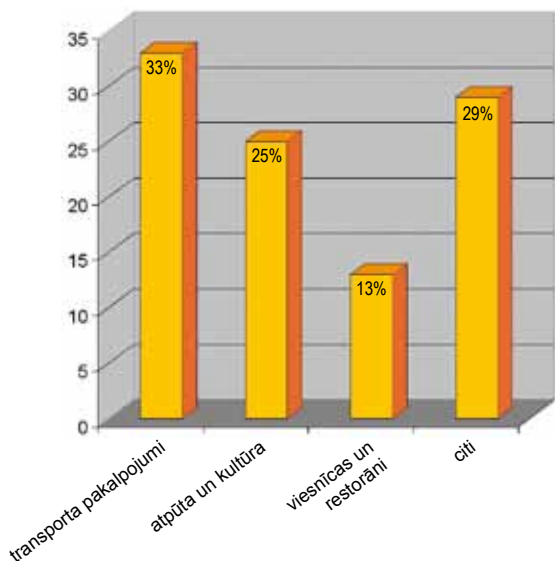
Nepatikšanas ārvalstīs?

Ja tev ir problēma ar precī vai pakalpojumu citā ES valstī, vari vērsties pie Eiropas Patērētāju centru tīkla (EEC-Net). Katru gadu tas palīdz atrisināt vairāk nekā 62 000 gadījumu, kad ES patērētājs meklē padomu vai palīdzību saistībā ar pārrobežu iepirkšanos gan parastajos veikalos, gan internetā. ECC-Net tev varēs palīdzēt daudzos gadījumos, arī šajos:

- » pirkumi, kas izdarīti internetā, pa tālruni, pastu vai faksu;
- » ceļojumi, arī atcelti vai aizkavēti lidojumi;
- » elektronikas preces;
- » biļetes, grāmatas, žurnāli, kompaktdiski un citi;
- » viltus konkursi un loterijas.

Lielākais sūdzību avots

2008. gadā ECC-Net par 22% pieauga to patērētāju skaits, kuri palīdzības saņemšanai vērsās tieši pie viņiem. Sūdzības lielākoties bija par:

Apmierināta prasība

Kādai Apvienotās Karalistes iedzīvotājai, uzturoties brīvdienās Maltā, paziņoja, ka viņa ir ieguvusi balvu – bezmaksas brīvdienas. Kad viņa devās pēc savas balvas, viss beidzās ar to, ka viņa parakstīja līgumu par brīvdienu kluba pakalpojumu. Viņai solīja, ka no viņas bankas konta netiks ņemta nauda pirms atgriešanās mājās, taču tā nebija. Pēc ECC iesaistīšanās viņai tika atdota pilna summa. ■

Lai uzzinātu vairāk:

www.ukecc.net

http://ec.europa.eu/consumers/index_lv.htm > European Consumer Centres Network

Bez zemūdens akmeņiem

Vai tev kādreiz ir kaut ko piedāvājuši „bez maksas”, taču vēlāk esi atklājis, ka ir slēptas vai papildu apkalpošanas izmaksas?

Arvien lielāks patērētāju skaits kļūst par dažādu triku un apmāna upuriem, tāpēc ES, cīnoties ar šo problēmu, ir aizliegusi maldinošu un agresīvu komercpraksi. Tev derētu zināt, ka ir šādi paņēmieni tevis maldināšanai:

1. ēsmas reklāmas – sākumā piedāvā vienu preci, tad nomaina to ar citu;
2. neīsti „bez maksas” piedāvājumi, piemēram, bezmaksas zvana melodijas;
3. nepatiesi apgalvojumi par ārstniecisku efektu slimību, disfunkcijas vai kroplības gadījumā;
4. reklāmas, kas izskatās pēc parastiem preses rakstiem;
5. nepatiesi „ierobežotie” piedāvājumi – tiek apgalvots, ka attiecīgā prece būs pieejama tikai ierobežotā laika posmā;
6. inerces pārdošana – tiek piegādāta prece, kas nav pasūtīta, un prasīta samaksa;
7. nepatiesi apgalvojumi, ka pēc preces iegādes apkalpošanu būs iespējams saņemt citās ES valstīs;
8. nepatiesi paziņojumi par uzvaru kādā konkursā vai loterijā;
9. maldinošas pasūtījumu veidlapas;
10. emocionāls spiediens izdarīt pirkumu.

Kad „bez maksas” nenozīmē „bez maksas”

Sāra (18 gadi), veidojot sev jaunu e-pasta adresi, interneta lapas apakšā pamanīja nelielu paziņojumu par bezmaksas zvanu tonjiem. Viņa sekoja visām instrukcijām, saņēma Īsziņu, ka ir reģistrējusies un ka šis pakalpojums maksā trīs latus nedēļā. Viņa vēlreiz devās uz lapu, kur uzzināja par melodijām un tikai tad pamanīja, ka lapā sīkā drukā ir rakstīts, ka zvanu melodijas ir maksas pakalpojums. Ja kaut kas liekas pārāk labi, lai tam ticētu, tad visdrīzāk tā nav taisnība. ■

Lai uzzinātu vairāk:

www.ptac.gov.lv

www.ecclatvia.lv

<http://ec.europa.eu/consumers/rights/>

Mobilie telefoni – neļauj ērtībai kļūt par lāstu

Mobilo telefonu abonementu skaits gandrīz par piektdaļu pārsniedz Eiropas iedzīvotāju kopējo skaitu. Šķiet, ka jautājums vairs nav par to, vai mobilais ir nepieciešams, bet gan – kā to lietot atbildīgi.

Mobilie telefoni ir lielisks līdzeklis, kā uzturēt sakarus ar ģimeni un draugiem, lietot internetu vai klausīties mūziku, taču darvas karoti medus mucā met negaidīti lieli rēķini un atkarība.

Jauni viesabonēšanas noteikumi

Vēl nesenā pagātnē bija ļoti dārgi zvanīt vai sūtīt īsziņas no ārvalstīm, tomēr, mums par laimi, Eiropas Komisija ir nolēmusi ES ietvaros būtiski samazināt viesabonēšanas tarifus.

Minūtes cena (bez PVN)

	Zvanīšana	Zvana saņemšana	Īsziņa	Īsziņas saņemšana
Kopš 2010.gada 1.jūlija	39 centi	15 centi	11 centi	Bezmaksas
No 2011.gada 1.jūlija	35 centi	11 centi	11 centi	Bezmaksas

Patērētāji iegūs arī no progresīvām atlaidēm liela apjoma datu lejupielādēm viesabonēšanas laikā.

Ir par daudz?

Vai kādreiz esi izjutis stresu vai dusmas, ja tev pa rokai nav mobilā telefona? Šīs ierīces var radīt atkarību, ne tikai novest jauniešus pie milzīgiem telefona rēķiniem, bet arī izolēt viņus no sabiedrības un kaitēt mācībām.

Lai izvairītos no atkarības no mobilā telefona:

- » seko līdzi tam, cik laika pavadi, lietojot mobilo telefonu;
- » ja esi kopā ar draugiem un ģimeni, izslēdz telefonu;
- » vienmēr centies izdomāt, ko varētu darīt kopā ar saviem draugiem bez telefona. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/index_en.htm

Esi gudrs internetā!

E-pasti, ziņapmaiņas programmas un sarunu istabas – būt daļai no nepārtrauktas komunikācijas straumes internetā ļoti daudziem no mums ir ierasta lieta. Tomēr šīs jaunās tehnoloģijas sev līdzi nes jaunus draudus.

Komunicējot ir viegli būt drošam, ja atcerēšies šos padomus:

- » draugi, ko satiec internetā, var nebūt tādi, kā sevi apraksta;
- » nekad svešiniekiem nedod personas informāciju, piemēram, e-pasta adresi, mājas adresi vai telefona numuru;
- » tev ir tiesības pārtraukt komunikāciju, ja nejūties droši vai vienkārši nevēlies turpināt sarunu ar kādu. Bloķē lietotāju vai izvēlies neatbildēt uz ziņojumiem. Ja kaut kas liekas aizdomīgs vai uztraucošs, pastāsti par to saviem vecākiem vai uzraksti ziņojumu lapai, kur notiek komunikācija;
- » nestāsti par savu ģimeni, draugiem vai cilvēkiem, ko pazīsti;
- » neorganizē tikšanās ar cilvēkiem, kurus pazīsti tikai internetā. Ja tomēr gribi tikties, organizē to publiskā vietā un vienmēr ņem līdzi kādu pieaugušo, kuram uzticies.

Kontrolē savu privātumu

Nomainīt fotogrāfiju vai atjaunināt savu statusu sociālajos tīklos ir tik vienkārši, ka mēs pat nevilus to pārspilējam. Tev derētu zināt, ka, saskaņā ar jaunākajiem pētījumiem, aptuveni 30% darba devēju pārbauda potenciālo darbinieku Facebook profilu, tāpēc padomā kārtīgi, pirms ko publicē internetā. Pajautā sev: ko vajadzētu padarīt publisku un kam labāk jāpaliek privātam?

Vairākums sociālo tīklu piedāvā privātuma kontroles rīkus, un tev tos derētu izpētīt un iemācīties lietot. Iespējams, ka būs dziļāk jāizpēta uzstādījumi, tomēr tev būtu jāvar kontrolēt vismaz to, kuras tava profila daļas parādās internetā, kā arī to, vai tavs vārds parādās meklēšanas rezultātos.

Paroju aizsardzība

Arvien lielāks skaits Iepazīst, lai tu izveidotu lietotāja vārdu un paroli, tāpēc ir viegli ļauties sliktiem ieradumiem, kas vājina tava konta drošību. Tālāk atradīsi dažus padomus, kas ļaus tev internetā justies drošāk.

- » Katrā lapā lieto citu paroli. Ja kādā lapā tava konta drošība būs kompromitēta, tad pārējie paliks droši.
- » Izvairies parolēs lietot parastos vārdus. Jebkurš vārds, ko var atrast vārdnīcā, ir viegli uzminams, tāpēc savām parolēm izvēlies vismaz astoņu burtu (gan lielo, gan mazo), ciparu un simbolu salikumu.
- » Regulāri maini paroli. Ja nepieciešams kaut kur pierakstīt atgādinājumus, labāk glabā šo atgādinājumu tālāk no sava datora.

Kiberhuligānisms

Daudzi cilvēki interneta šķietamās anonimitātes dēļ mainās un tiešsaistē dara lietas, kuras reālajā dzīvē nedarītu. Tas ietver arī kiberhuligānismu. Parasti tas izpaužas kā klasesbiedru kaitināšana un pazemošana ar e-pastiem vai ziņapmaiņu. Padomā – vai tu to pašu darītu arī tad, ja stāvētu ar konkrēto cilvēku aci pret aci? Visdrīzāk, nē.

www.keepcontrol.eu

Nepieciešams padoms?

Contact Insafe ir Eiropas līmeņa tīkls, kas koordinē interneta drošības apzināšanās kampaņas, kā arī sadarbojas ar nacionālajām palīdzības līnijām: www.saferinternet.org. Ja tev nepieciešams padoms, zvani uz Bērnu un pusaudžu uzticības tālruni 80006008 (bez maksas gan no fiksētā gan mobilā numura). ■

Lietoju draugiem.lv un orb.lv. Savu profilu atjaunoju reti. Vienmēr izeju no mājaslapas pēc darba, cenšos izvairīties no citu cilvēku piekļuves saviem datiem.

Daiga, 18

Lai uzzinātu vairāk:

www.drossinternets.lv
www.draudzigsinternets.lv
<http://ec.europa.eu/saferinternet>

Kibernozieģumiem nav robežu

Mēs satraucoši bieži dzirdam par urķiem, kas uzlauž korporatīvos datortīklus un nozog klientu kontu informāciju. Iespējams, tu vai kāds tavš paziņa jau esat kļuvuši par identitātes zādzībās vai citu kibernozieģumu upuriem.

Internets ir mainījis to, kā mēs dzīvojam un strādājam, taču arī radījis jaunas iespējas noziedzniekiem, kas specializējas krāpšanā un zādzībās. Papildus finansiālajiem zaudējumiem viņi nodara kaitējumu pārliecībai, ka internets ir droša vieta, kur iepirkties.

Tava pirmā aizsardzības līnija

Kibernozieģumu potenciāls ir tikpat kā bez robežām, gluži tāpat kā pats internets. Zināšanas ir tava pirmā aizsardzības līnija. Lūk, dažī piemēri, kas var notikt:

- » **Kredītkaršu viltošana** nozīmē, ka kāds nozog un lieto tavu kredītkartes numuru. Mūsdienās tas var izpausties arī tā, ka īpašās ierīces noskenē tavas kredītkartes informāciju, pēc tam bez īpašām pūlēm izgatavojot tās kopiju.
- » **Identitātes zādzība** nozīmē, ka kāds ir izracies cauri taviem atkritumiem, lai atrastu personīgu informāciju par tevi, kuru pēc tam izmanto, lai izliktos par tevi. Šie noziedzumi notiek arī mūsdienās, tikai modernu noziedznieku rīcībā ir datori, ar kuriem nozagt tavu identitāti internetā.
- » **„Pikšķerēšanas” krāpnieki** izmanto e-pastus, lai ievilinātu tevi viltotās interneta lapās, kas lūdz lietotājiem ievadīt un apstiprināt savu konta informāciju, turklāt tās izskatās tāpat kā īstās lapas.
- » **Uzmākšanās bērniem** – interneta sarunu istabas un sociālie tīkli ir vieta, kur viegli var piekļūt pedofīli, cenšoties pierunāt uz seksuāliem sakariem.

Es neieperkos Internetā, bet esmu uzmanīga sniedzot savu bankas informāciju. Esmu jau saņēmusi e-pastus it kā no bankas, bet nekad nesekoju uzdotiem linkiem, kas šķiet aizdomīgi.

Veronika, 18

Kā es sevi varu aizsargāt?

- » Kārtīgi padomā, pirms sniedz kādam savus personas datus, piemēram, dzimšanas datumu. Kontrolējot savus datus, tu nodrošināsi, lai tie nenonāktu nepareizās rokās.
- » Izmanto bezmaksas e-pastus, izvēloties adresi, kas neatklāj tavu vārdu vai citu personas informāciju.
- » Regulāri atjauno savu pārlūkprogrammu un bloķē izlecošos logus. Tā tu samazināsi risku, ka ļaunprātīgas lapas nodarīs kaitējumu tev vai tavam datoram.
- » Aizsargā savu datoru ar pretvīrusu programmu un ugunsbūri, kas nosargās tavu datoru no kāda, kas cenšas tam piekļūt attālināti bez tavas piekrišanas.
- » Pirms izmešanas saplēs visus rēķinus, bankas ziņojumus vai jebkurus citus dokumentus, kas satur informāciju par tevi. Regulāri pārbaudi savas kredītkartes atskaites, pārliecinies, ka uz tava vārda nav atvērts vēl kāds konts vai kredītkarte, par kuru tu neesi zinājis. ■

Vai tu zināji?

2009. gada pirmajos sešos mēnešos interneta krāpniecības upuru finanšu zaudējumi sasniedza 39 miljonus mārciņu, par 55% vairāk nekā gadu iepriekš. Arī Latvijā, pieaugot interneta lietotāju skaitam, arvien straujāk palielinās arī kibernoziegumu skaits.

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/ > Organizētā noziedzība > Kibernoziegumi
<http://ec.europa.eu/eyouguide>

Vai esi atkarīgs no interneta?

Cik bieži tu pārbaudi savu e-pastu, draugiem.lv, rss-plūsmu vai Twitter kontu? Vai tev ir grūti nolikt malā mobilo telefonu vai datoru?

Pieaugot interneta lietotāju skaitam, atkarība no interneta kļūst par globālu fenomenu: ārstniecības centri Ķīnā un Dienvidkorejā ir pārpildīti, rehabilitācijas programmas ir uzsāktas arī ASV. Jo īpaši šai atkarībai ir pakļauti jaunieši.

Ārsti un zinātnieki vēl joprojām pēta šo fenomenu, taču jau tagad viņi tic, ka tā ir līdzīga citām atkarībām: nepārvarama vēlme iegūt kārtējo „devu” – ielikt jaunu ziņu, izspēlēt jaunu spēles līmeni – un gūt prieka izjūtu, kas tikai stiprina atkarību.

Veselīgs līdzsvars

Ir svarīgi uzturēt veselīgu līdzsvaru. No interneta atkarīgie tur pavada stundām sava laika, aizmirstot par tādām būtiskām lietām kā tīrība, ēdiens un gulēšana.

Atkarīgie var pavadīt laiku, spēlējot spēles, piedaloties derībās, skatoties pornogrāfiju, piedaloties interneta izsolēs vai atjaunojot savas sociālo tīmekļu lapas. Fiziskie simptomi var izpausties kā „kiberdrudzis” vai abstinences sindroms, muguras sāpes, karpālā kanāla sindroms, sausas acis un miega traucējumi.

Vai tu zināji?

Oksfordas Interneta institūta Apvienotajā Karalistē veiktā ikgadējā pētījuma rezultāti parāda:

- » 54% skolēnu domā, ka viņi internetā pavada pārāk daudz laika;
- » 77% interneta lietotāju apgalvo, ka internets var izraisīt atkarību.

Kur meklēt palīdzību

Ja tev liekas, ka esi kļuvis atkarīgs, apsver iespēju kādam uzticēt savas bažas. Kādam, kuram vari uzticēties: īstam cilvēkam, nevis interneta paziņām. Tas var būt kāds no taviem vecākiem, skolotājs, ārsts vai, iespējams, kāds no vecākajiem brāļiem vai māsām. Ir arī citi paņēmieni, kā sev palīdzēt, piemēram, pārcelt datoru no savas guļamistabas uz ģimenes kopējo istabu. Tad vairs nebūsi tikai tu ar datoru, pārējie tev palīdzēs izsekot, cik daudz laika pavadī internetā. Tīklā pavadīto laiku vari ierobežot arī ar speciālu programmatūru vai vari mēģināt savu brīvo laiku vadīt citādi. Piemēram, ja daudz laika pavadī, internetā spēlējot fantāzijas spēles, varbūt ir vērts izlasīt arī kādu fantastikas grāmatu vai sākt apmeklēt teātra nodarbības?

Tev liekas, ka esi atkarīgs?

Vai uztraucies par to, ka pārāk daudz laika pavadī internetā? Uzdod sev šos jautājumus:

- » Vai pamest novārtā mācības, lai tiktu internetā?
- » Vai samazini miegam paredzētās stundas, lai ilgāk paliktu internetā?
- » Vai tavi ģimenes locekļi sūdzas par to, cik laika pavadī internetā?
- » Vai esi zaudējis sakarus ar vecajiem draugiem, jo izvēlies laiku pavadīt internetā?
- » Vai jūties dusmīgs, nomāks vai ātri aizkaitināms, ja neesi pie datora?
- » Vai ir eiforijas sajūta, esot internetā?
- » Vai zaudē pacietību, ja kāds tevi iztraucē, esot internetā?
- » Vai slēp to, cik daudz laika pavadī internetā? Vai melo saviem vecākiem, kad viņi jautā par internetā pavadīto laiku?

Lai veiktu interneta atkarības testu, apmeklē šo mājaslapu:

<http://narcomania2.ltn.lv/tests.php?t=18> ■

Lai uzzinātu vairāk:

www.netaddiction.com
www.virtual-addiction.com

Digitālā dilemma

Ja tu savu mājasdarbu nevis izpildi pats, bet noraksti no klasesbiedra, visi saprot, ka tas ir slikti. Tomēr daudzi no mums mājās lejupielādē filmas un mūziku no failu apmaiņas lapām, kas ir tieši tas pats, kas mājasdarbu norakstīšana, tikai šoreiz tu nelegāli nokopē mākslinieka darbu.

Mūsdienās ir iespējams vienkārši un perfektā kvalitātē nokopēt digitālos mediju failus bez īpašām izmaksām, savukārt plašjoslas internets ļauj šādus failus veikli izplatīt internetā. Tomēr zini, ka šādas bezmaksas mākslinieku darbu lejupielādes ir autortiesību pārkāpums, par ko tevi var sodīt.

Autortiesību likums nepieciešams, lai mākslinieki saņemtu godīgu samaksu par savu darbu. Arī tad, ja daži autori savās lapās izvieto mūziku brīvai lejupielādēšanai, tas vēl nenozīmē, ka tu drīkst ielādēt mūziku bez maksas no jebkura avota.

Kam kaitē pirātisms?

Līdz ar mūziķiem un aktieriem darbu veidošanā un izplatīšanā ir iesaistīti ļoti daudzi cilvēki, kuri arī vēlas nopelnīt naudu iztikai. Padomā par to nākamreiz, kad vilinoša liksies iespēja lejupielādēt pirātisku saturu.

Kādi ir failu apmaiņas riski?

Papildus riskam saņemot sodu, lejupielādējot failus no failu apmaiņas tīkliem, tu riskē ar savu drošību internetā, jo pastāv iespēja, ka inficēsi savu datoru ar vīrusiem vai citām kaitīgām programmām. ■

Ja tev tiešām rūp tava mīļākā grupa, tad manuprāt tev vajadzētu viņiem izrādīt cieņu un tā vietā, lai viņu albumus lejupielādētu, tos nopirkt.
Joel, 18

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/
www.pro-music.org

Veselīga dzīve

Labā veselība ir viena no dzīves vērtīgākajām dāvanām, taču daudzi no mums ar savām izvēlēm tai neviļus nodara kaitējumu...

Mēs dzīvojam medicīnas zelta laikmetā, kad daudzas slimības pat ir pilnībā iznīcinātas. Taču tā ir tikai viena monētas puse. Mūsu modernais dzīvesveids tieši veicina daudzas slimības, ne tikai tās, kuras jau uzskata par tradicionālām.

Piemēram, šobrīd Eiropa saskaras ar aptaukošanās bumbu ar laika degli, kas sasniedz gandrīz epidēmijas apmērus. Izplatītas arī garīgās slimības, un ļoti daudz jauniešu kļūst par alkohola, narkotiku, smēķēšanas vai seksuāli transmisīvo slimību upuriem.

Vai tu zināji?

Tava veselība ir tavs vērtīgākais īpašums, un lēmumi, ko pieņem šodien, var iespaidot tavas dzīves kvalitāti pēc daudziem gadiem, tāpēc pievienojies Jauniešu veselības iniciatīvai un esi informēts:

<http://health.europa.eu/youth>

Izzini savu veselību...

Internetā pieejama plaša informācija par veselības jautājumiem, taču liela daļa ir nepatiesa un neuzticama. ES Veselības aizsardzības portāls cīnās ar šo problēmu, piedāvājot uzticamu informāciju par veselības jautājumiem, kā arī dod saites uz specializētām lapām.

Tātad, ja gribi uzzināt, ko ES dara veselības jomā, sākot ar pētījumiem par veselības riskiem, beidzot ar veselīgu ieradumu veicināšanu, apmeklē šo lapu jau šodien! ■

© Alex Bramwell

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/health-eu/index_lv.htm

Nodzēs cigareti!

Tabaka ir nāvējoša! Eiropas Savienībā tā ir atbildīga par 650 000 zaudētām dzīvībām katru gadu. Jo īpaši smēķēšanas riskam ir pakļauti jaunieši.

Ja centies atmest, negribi sākt smēķēt vai tev ir apnicis ostit citu dūmus, tu vari saņemt palīdzību. Cīņā pret smēķēšanu ES kampaņa „Help” ar jauniešiem strādā frontes pirmajā līnijā – arī tu vari iesaistīties!

Kampaņas galvenais balsts ir pašu jauniešu ieteikumi – nopietni un smieklīgi padomi pret smēķēšanu. Ar tiem tu vari iepazīties, piedaloties „Help” pasākumos vai apmeklējot kampaņas mājaslapu. Tu vari arī dalīties ar saviem ieteikumiem, augšupielādējot foto, video vai audio failus ar tiem „Help” mājaslapā. Izdomā savu padomu un iesniedz to jau šodien:

www.help-eu.com.

Cigareti vai skūpstu?

Palīdzība tavā kabatā

Kampaņas jaunā minilapa ir apskatāma arī mobilajā telefonā, tāpēc padomu vari saņemt jebkurā vietā un laikā.

Kas tad smēķēšanu padara tik sliktu?

- » Smēķētāja klepus ir tikai sākums. Vēzis, sirds un plaušu slimības... Smēķēšana ir postoša tavai veselībai, un tā var saīsināt tavu dzīves ilgumu par daudziem gadiem.
- » Un tas neskar tikai tevi! Eiropā pasīvā smēķēšana katru gadu izraisa 19 000 cilvēku nāvi.
- » Cigaretes ir dārgas. Noteikti ir labāki veidi, kā tērēt savu naudu.

Daudzās ES valstīs ir aizliegts smēķēt sabiedriskās vietās, arī bāros un restorānos, tā izdzēst smēķētājus uz ielas. Ko par to domā tu? Vai tā ir pareiza pieeja? ■

Uzzini vairāk:

www.quit.org.uk
http://ec.europa.eu/health-eu/index_en.htm > My Lifestyle > Tobacco

Kārtējā deva?

Nevar noliegt, ka narkotiku lietošanai piemīt zināma pievilcība. Daži tajās redz iespēju aizbēgt no realitātes, padarīt dzīvi jautrāku, iegūt respektu „ielās”. Mēs visi zinām, ka narkotiku lietošana ir riskanta. Taču pieejama ļoti plaša informācija, kas dažreiz ir pretrunīga.

Esi informēts

Narkotiku un alkohola lietošana var radīt nopietnus draudus tavai veselībai, jo īpaši tad, ja lieto abus vienlaikus. Pērkot narkotikas, tu nekad nezini, ko patiesībā nopirksi, tāpēc tā izvēršas par loteriju, kuras likme ir tava veselība.

Vai tu zināji?

ES katru gadu no narkotiku pārdozēšanas mirst 8000 cilvēku. Dari visu, lai tas nenotiktu ar tevi vai taviem draugiem!

Ja nepieciešams padoms vai palīdzība par narkotikām vai ar tām saistītajiem riskiem, vērsies pie speciālistiem

www.aids.lv/narkotikas

ES un narkotikas

ES ir veikusi daudzus pasākumus, lai samazinātu narkotiku piegādi un patēriņu. ES atbalsta dalībvalstis narkotiku radīto risku novēršanā un samazināšanā, arī cīņā pret likumpārkāpējiem. ■

Lai atrunātu jauniešus no narkotiku lietošanas jāparāda viņiem skaidri un gaiši kādas ir narkotiku lietošanas sekas. Skarbo patiesību, tā teikt.

Daidze, 18

Eiropas rīcības plāns narkotiku jomā

Iespējams, ka tu esi nolēmis nekad nelietot narkotikas, taču kā ar taviem draugiem un klasesbiedriem? Pastāsti viņiem par savu lēmumu. Piesakies rīcības plānam un dari visu, lai liktu pārējiem apzināties problēmas nopietnību, – runā par narkotikām, dalies pieredzē, kļūsti par savas skolas vai pilsētas aktīvistu. Iesaisties cīņā pret narkotikām! <http://ec.europa.eu/ead/>

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/health-eu/index_lv.htm > Mans dzīvesveids > Narkotikas
www.emcdda.europa.eu

Drošs sekss

Daudzām seksuāli transmisīvajām slimībām (STS) nav īpašu ārēju pazīmju, tāpēc cilvēki bieži nemaz nezina, ka ir inficējušies ar STS. Ko tu vari darīt, lai sevi pasargātu?

Pretapaugļošanās līdzekļi tevi neaizsargās no infekcijām. Ja tev ir homoseksuālas attiecības, tad tevi neuztrauc grūtniecība, taču STS var skart ikvienu – gan geju, gan heteroseksuāli.

Vienīgā pilnīgi drošā metode, kā neiegūt STS, – nenodarboties ar seksu. Taču, tiklīdz kļūsi seksuāli aktīvs, samazināt risku vari, ierobežojot partneru skaitu, regulāri pārbaudoties un vienmēr lietojot prezervatīvus.

Prezervatīvi var novērst inficēšanos. Dažas STS izplatās, saskaroties ādai, citas – ar ķermeņa šķidrumiem, tāpēc svarīgi vienmēr lietot prezervatīvu neatkarīgi no seksa veida.

Tev ir tiesības zināt, vai tavam partnerim nav STS. Vienmēr pajautā. Seksuālās veselības aizsardzība ir cieņas jautājums pret tevi un tavu ķermeni.

Kas ir kas

Ir STS, kas dominē jauniešu vidū. Piemēram, 68% visu saslimšanas gadījumu ar hlamīdijām ir reģistrēti to cilvēku vidū, kuri jaunāki par 25 gadiem. Tālāk atradīsi daļēju STS sarakstu.

- » HIV ir vīrusu infekcija. Tipiski tā izplatās, neizsargājoties seksuālu kontaktu laikā vai lietojot inficētu adatu. Tā uzbrūk imūnsistēmām. Bez ķermeņa dabiskās aizsargbarjeras HIV pacienti ir pakļauti augstam saslimšanas riskam. Smagākajā formā HIV sauc par AIDS.
- » Cilvēka papilomas vīruss (CPV) ir ļoti izplatīta STS. Daži tās veidi var izraisīt dzimumorgānu kārpas, citi izraisa vēzi. Mūsdienās ir pieejama vakcīna, kas aizsargā sievietes no 70% CPV paveidiem, kas saistīti ar dzemdes kakla vēzi, taču arī pēc vakcinācijas būtu regulāri jāveic apskate.
- » Hlamīdijas ir visvairāk izplatītā bakteriālā infekcija Eiropā. Tikai daži no tās veidiem uzrāda simptomus. Ja hlamīdijas neārstē, tās var ietekmēt auglību.
- » Dzimumorgānu herpes var izraisīt čūlas dzimumorgānu rajonā, tomēr infekcijas pazīmju var arī nebūt. Slimība saglabājas ķermenī arī pēc jēlumu sadzīšanas.

Brīdinošas pazīmes

Tālāk minētie simptomi var norādīt uz infekciju. Ja tev ir šie simptomi vai liekas, ka ir bijusi saskare ar STS, ļoti svarīgi sazināties ar savu ārstu.

- » Sāpes dzimumattiecību laikā.
- » Dedzinoša sajūta urinējot.
- » Jēlumi, čūlas, puni, pampums vai kairinājuma pazīmes pie maksts, dzimumlocekļa vai anālās atveres.
- » Izmaiņas maksts izdalījumos.
- » Izdalījumi no dzimumlocekļa.

Vai tu zināji?

Lietojot lubrikantu, tu samazini prezervatīva saplīšanas iespēju. Vienmēr izvēlies uz ūdens bāzētus lubrikantus, uz eļļas bāzētie samazina prezervatīva izturību.

Kur meklēt palīdzību

Tam nepieciešama liela drošība, tomēr met pie malas kautrību un meklē palīdzību. Dažās medicīnās iestādēs palīdzību sniegs anonīmi. Zini, ka daudzas STS ir viegli ārstējamas, taču, ja nepievērsīsi uzmanību, ilgtermiņā tās nodarīs milzīgu kaitējumu tavam organismam... Ja tev vēl nav 18 gadu, vari saņemt bezmaksas konsultācijas Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Seksuāli transmisīvo un ādas slimību centrā, kas atrodas Rīgā, Pērnavas ielā 70.

Vairāk informācijas: www.stradini.lv/page.php?id=292 ■

Seksa laikā ir svarīgi lietot prezervatīvu, lai nebūtu bērni un slimības nenokertu.

Raivis, 18

Lai uzzinātu vairāk:

www.aids.lv/sts/

www.liis.lv/anatom/Antomija/44/44teksts.htm

Vai tu mani dzirdi?

Klausoties mūzikas atskaņotāju pilnā skaļumā, tu noslāpēsi apkārtējās skaņas, taču vai zini, ko tas nodarīs tavai dzirdei?

Ja esi viens no tiem, kas katru dienu mūzikas atskaņotāju klausās austiņās, noteikti uzdod sev šo jautājumu! Ilgstoša uzturēšanās skaļā vidē var nodarīt neatgriezenisku kaitējumu tavai dzirdei. Bīstama var būt pat tikai stundu ilga 89 decibelus skaļas skaņas klausīšanās.

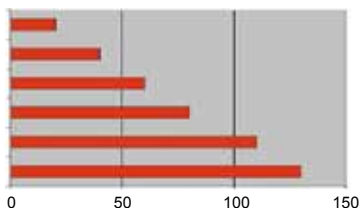
Padoms par skaņas stiprumu

Kaitējums dzirdei atkarīgs no diviem faktoriem: skaņas skaļuma un laika, ko pavadi klausoties. Kad tu maini skaļumu, tas maina arī laiku, ko vari veltīt mūzikai. Vienkāršāk sakot, jo skaļāka mūzika, jo īsāku laiku vari to klausīties.

Iegaumē: ja pēc austiņu noņemšanas tev ausīs džinkst vai arī liekas, ka dzirdi sliktāk, tā ir nopietna zīme, ka mūzika bijusi pietiekami skaļa, lai nodarītu kaitējumu tavai dzirdei.

Cik skaļš ir „skaļš”?

- 20 dB(A) – klusa istaba naktī
- 40 dB(A) – klusa viesistaba
- 60 dB(A) – parasta saruna
- 80 dB(A) – kliegšana
- 110 dB(A) – pneimatiskais urbis
- 130 dB(A) – lidmašīnas pacelšanās spārnos 100 m attālumā

Avots: RNID

Klausoties mūziku, centies to darīt tā, lai joprojām labi uztvertu notiekošo. Piemēram, pastaiga, riteņbraukšana vai mašīnas vadīšana var būt ļoti bīstama, ja klausies mūziku

austiņās un nedzirdi, kas notiek apkārt... Un neaizmirsti, ka apkārtējiem var arī nepatikt tava mūzikas gaume! ■

Vispār man ir mp3 atskaņotājs, bet es to pārāk bieži vairs neklausos. Bet, kad klausos, es nedzirdu nekādas fona skaņas.

Valters, 18

Lai uzzinātu vairāk:
www.dontlosethemusic.com
<http://youth.hear-it.org/>

Tev ir tikai viena āda

Lai iegūtu perfektu iedegumu, jārikojas uzmanīgi: jāgrozās uz visām pusēm, lai iedegums būtu vienmērīgs, saulē jāpaliek tik ilgi, lai iegūtu veselīgu brūnumu, bez pārcenšanās.

Saules apdegums var pāris dienu būt sāpīgs, taču pārāk ilga atrašanās saulē var izraisīt sekas arī uz ilgāku laiku. Grumbas un slikta redze var likties kā ļoti tālas problēmas, tomēr, kā skaidro Eiropas Pretvēža kodekss: lēmumi, ko jūs pieņemat šodien, ietekmēs jūsu veselību nākotnē. Katru gadu ES reģistrē 61 000 jaunu melanomas – ādas vēža – gadījumu.

Ierobežo atrašanos saulē

Neviens aizsardzības krēms, lai ko apgalvotu tā etiķete, pilnībā neaizsargā no saules ultravioletajiem stariem. Lūk, daži ieteikumi, kā

rūpēties par savu ādu.

- » Vienmēr lieto aizsargkrēmu ar faktora indeksu vismaz 15 un UVA logo uz iepakojuma. Nežēlo krēmu un uzklāj to atkārtoti pēc iespējas biežāk, jo īpaši pēc peldēšanās.
- » Ierobežo laiku, ko pavadī tiešos saules staros, jo īpaši dienas vidū. Ja tomēr negrasiēs pavadīt laiku ēnā, lieto saulesbrilles, brīvu apģērbu un cepuri.
- » Atceries, ka solāriji nav droša alternatīva. Arī tie izstaro kaitīgos starus, kas rada tieši tādu pašu risku kā saule. ■

Vai tu zināji?

Iesauļota āda pasaulē nav skaistuma etalons. Lai arī eiropieši vasaras laikā labprāt pavada laiku saulē, daudzas Āzijas kultūras, jo īpaši japāņi, uzskata, ka gaiša ādas krāsa ir daudz skaistāka.

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/consumers/index_lv.htm > Informācija patērētājiem
> Uzmanieties no saules šovasar

Izdevīgs darījums

Pirms pāris gadiem avižu virsraksti vēstīja par viltotām mobilo telefonu baterijām, kurām aizdegoties vairāki cilvēki guva nopietnus apdegumus. Viltotas preces ne tikai ir nelikumīgas, bet arī var nodarīt kaitējumu tev un tavai ģimenei.

To zemās cenas var būt saistošas, taču esi uzmanīgs! Viltotas preces – ne tikai telefonu baterijas, bet arī medikamenti, skuvekļi, smaržas, rotaļlietas un drēbes – var būt kaitīgas tavai un tavas ģimenes veselībai. Piemēram, viltota rotaļlieta var būt pārklāta ar indīgu krāsu vai arī veidota no smalkām detaļām, ar kurām mazi bērni var viegli aizrīties.

Ko tas nozīmē?

Viltojumu ražošana ir milzīgs bizness, kas ar katru gadu kļūst arvien lielāks. Noziedznieki viltojumus ražo masveidā, tā pelnot vēl vairāk. To izmanto daudzas starptautiskas kriminālās organizācijas un teroristi, lai finansētu savu darbību, tāpēc, pērkot viltotas preces, tu savu naudu uzreiz ieliec noziedznieku rokās. Tu arī atņem naudu īstajiem ražotājiem, līdz ar to ekonomikā ieplūst mazāk naudas, kas var veicināt darba vietu skaita samazināšanos un mazāku finansējumu tādām lietām kā veselības aprūpe un skolas.

Vai tu zināji?

- » ES muitnieki 2008. gadā konfiscēja 178 miljonus viltotu vai aizdomīgu priekšmetu.
- » Lielākā daļa konfiscēto viltojumu ir parastas mājsaimniecības preces.
- » Vairākums viltojumu tiek ievesti no Ķīnas.

Kā to labot?

Ko varam darīt? Ideālā situācijā bīstamās preces būtu jāapstādina jau uz robežas, liedzot tām vispār nonākt Eiropas Savienības tirgū un patērētāju mājās. Tieši tāpēc muitnieki strādā uz ES ārējām robežām, meklējot viltojumus un nelegālas preces.

Tā kā ES ir atceltas iekšējās robežas, jebkura importēta prece pēc pārbaudes mūsu ostās, lidostās vai pasta birojos ES ietvaros var tikt pārvadāta bez jebkādas aizķeršanās.

Muitnieki izmanto dažādas metodes un rīkus, lai pārbaudītu milzīgo preču daudzumu, ko katru gadu ES iaved no ārvalstīm. Piemēram: milzīgi rentgena aparāti kravas mašīnu izpētei, suņi narkotiku, naudas un pat DVD un CD meklēšanai. Muitnieki izmanto arī sarežģītas risku analīzes, lai noteiktu, kurās kravās, visticamāk, varētu būt viltotas preces.

Īsts vai viltots?

Vienmēr būtu jāiepērkas interneta vai parastajā veikalā, par kura reputāciju tu esi pilnīgi drošs. Ja tomēr nesi īsti pārliecināts, vai noskatītā prece ir īsta vai viltota, meklē šādas pazīmes:

- » ja cena ir pārāk laba, lai atbilstu patiesībai, visticamāk, tā nav īsta prece. Daudzus viltojumus pārdod krietni lētāk, nekā šī prece oriģināli maksā;
- » pārbaudi, vai ir pareizi uzrakstīts preces nosaukums, vai logo izskatās pareizi;
- » pameklē, vai uz iepakojuma ir hologramma vai kontroles numurs; uz iepakojuma jābūt arī ražotāja (vai importētāja) adresei. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/index_lv.htm > Customs >
Customs controls > Counterfeit and piracy
www.aim.be

Ko nozīmē marķējumi?

Vai kādreiz apskati nopirkto pārtikas preču marķējumu? Katru gadu tie kļūst arvien garāki un garāki. Šajā tekstā vari izlasīt par to, ko un kā prasa marķēt ES likumi.

Marķējumā mēs redzam, cik ilgi pārtikas produkts būs derīgs ēšanai, kā to uzglabāt vai pagatavot un, vissvarīgākais, – kas ir tā sastāvā. Tas ir īpaši svarīgi tiem, kam ir kāda alerģija. Vairākumā gadījumu marķēšanas noteikumi ir vienādi visā ES, tāpēc, lai kurā valstī tu būtu, būs informācija, kuru vienmēr atradīsi uz iepakojuma.

Der zināt:

- » Uz iepakojuma jāuzrāda katra sastāvdaļa, arī ūdens (pēc noteikta daudzuma sasniegšanas) un pārtikas piedevas, sakārtojot tās dilstošā secībā.
- » Ja produkta saturā ir kāda viela, kas var izraisīt alerģiju, tam jābūt skaidri norādītam uz iepakojuma.
- » Etiķete sniedz informāciju arī par produkta enerģētisko vērtību, proteīna, ogļhidrātu, tauku, šķiedrvielu, nātrija un minerālu daudzumu tajā. Tā gan jāuzrāda tikai tad, ja ražotājs vēlas apgalvot, ka šim produktam ir kas īpašs attiecībā uz tā enerģijas vai uzturvērtību. Tā jāuzrāda arī tad, ja produktam pievienoti vitamīni vai minerālvielas.
- » Attēliem uz etiķetēm jābūt precīziem. Jogurtam, kurā izmantotas mākslīgas garšvielas, nevis, piemēram, īstas avenes, uz iepakojuma nedrīkst izmantot īstu ogu attēlus.
- » Uz iepakojuma, protams, jābūt arī ražotāja vai pārdevēja kontaktinformācijai, lai patērētājs varētu iegūt vairāk informācijas par produktu vai par to sūdzēties.

Neaizmirsti pārliecināties:

- » par laiku, kas nepieciešams atsaldēšanai un pagatavošanai;
- » par derīguma termiņu, lai nesaindētos vai neviltos pārtikas kvalitātē.

Marķējums un alerģijas

Aptuveni 2% pieaugušo un 5% bērnu cieš no pārtikas izraisītas alerģijas. Smagākajos gadījumos alerģijas var pat nogalināt. Lūk, pārtikas produktu saraksts, kas var izraisīt alerģiju vai jūtību un, kas jāpiemin, ja tiek lietoti kā produktu sastāvdaļa:

- » brokastu pārslas ar glutēnu;
- » vēžveidīgie un moluski (jūras veltes – krabji, omāri, garneles, divvāku gliemes, gliemeži utt.)
- » olas
- » zivis
- » zemesrieksti
- » citi rieksti (mandeles, lazdu rieksti, valrieksti, kešū rieksti, Pekinas rieksti, Brazīlijas rieksti, pistācijas, makadāmijas rieksti)
- » sezama sēklas
- » sojas pupiņas
- » piens
- » selerijas
- » sinepes
- » sēra dioksīds un sulfīti lielā koncentrācijā
- » lupīna

Ko nozīmē ĢM?

Marķējums sniedz informāciju patērētājiem, ļaujot veikt informētu izvēli. ES ietvaros pārtikas produktiem jābūt īpašam marķējumam, kas norāda uz ģenētiski modificētu organismu (ĢMO) klātbūtni, taču tas jā dara tikai tad, ja ĢMO proporcija atsevišķās sastāvdaļās pārsniedz 0,9%.

Ja pārtikas produktu, kas satur ĢMO, pārdod iesaiņotū, uz iepakojuma jābūt rakstītam: „ģenētiski modificēts...” vai „ražots no ģenētiski modificēta ...”. Tām ĢM precēm, kuras pārdod neiesaiņotas, norādei par ĢMO tās saturā jābūt skaidri redzamai tieši blakus vietai, kur to pārdod.

http://ec.europa.eu/food/food/index_en.htm > **Biotechnology > GM Food & Feed** ■

Lai uzzinātu vairāk:

www.pvd.gov.lv > Pārtikas uzraudzība > Informācija patērētājiem
www.consumer-guide.lv/partika
www.efsa.europa.eu

Labā dzīve?

Ja visa pārējā pasaule patērētu tikpat daudz resursu kā eiropieši, tam būtu nepieciešamas divas tādas planētas kā Zeme.

Jaukas vasaras brīvdienas, sarunas ar draugiem internetā, gaļa katru dienu – vairākums eiropiešu bauda pārticīgāku dzīvi nekā jebkad iepriekš. Taču vai šāda dzīve ir laba arī mūsu planētai? Izrādās, ka arvien pieaugošā prasība pēc jauniem un labākiem produktiem atstāj negatīvu iespaidu uz pasauli mums apkārt.

Dzīvot labāk un saprātīgāk

Mēs nevaram turpināt dzīvot tā, kā to darām tagad. Attīstīto valstu lielākā problēma ir pārlietu liels patēriņš – mēs izlietojam vairāk, nekā nepieciešams. Liekot to kopā ar pasaulē pieaugošo iedzīvotāju daudzumu, arvien lielāku patērētāju kultūras izplatību, abām šīm parādībām vēl vairāk veicinot pieprasījumu pēc precēm un pakalpojumiem, mēs strauji tuvojamies tai patēriņa robežai, pēc kuras ar mūsu planētas resursiem vairs nepietiks.

Neviens nevar apstrīdēt to, ka mēs esam sasnieguši ekoloģisko limitu. Dabisko resursu kļūst arvien mazāk, arī naftas, – tos ir grūtāk iegūt, un iegūšanas laikā dabai tiek nodarīts lielāks kaitējums. Tomēr šī patiesība nav tik neērta, kā sākumā varētu likties, jo mēs varam dzīvot labāk un saprātīgāk, ja tikai nedaudz mainītu savu uzvedību.

Dzīvot ekoloģiskāk

Ja mēs pievērstos veselīgam dzīvesveidam un ekoproduktiem, varētu labāk aizsargāt sevi un vidi. Jāpārstāj domāt tikai par pašu ērtībām un jāklūst par apzinīgākiem pilsoņiem un patērētājiem. Tā ir mūsu izvēle!

Ko pārdomāts un ilgtspējīgs patēriņš nozīmē praksē? Statistika apgalvo, ka mūsu mājas, saimniecības preces, pārtika un ceļojumi kopā ir atbildīgi par 70–80% no mūsu atstātā iespaida uz vidi. Tālāk atradīsi pāris ideju pirmajām pārmaiņām.

Vai tu zināji?

ES pilsoņi ir tikai 10% no visiem pasaules iedzīvotājiem, taču mēs patērējam 50% pasaulē saražotās gaļas, 25% papīra un 15% enerģijas.

- » Vai tev gribas pirkt jaunākos tehnikas brīnumus vai stilīgas drēbes, sekojot modei pat tad, ja tavas šīs brīža lietas vēl joprojām ir labas? Ir sajūta, ka tavas mantas jau ir novecojušas un jāpērk jaunas lietas pat tad, ja tev to nemaz nevajag? Labāk centies lietot savas lietas tik ilgi, kamēr tās tiešām nolietojas.
- » Pakas atvēršana dažreiz liekas kā sīpola mizošana – kārtu pēc kārtas tu ņem nost plastmasu un kartonu. Vissliktākais ir tas, ka tas viss uzreiz nonāk atkritumos. Katrs eiropietis gadā rada aptuveni 165 kg šādu atkritumu. Lai samazinātu atkritumu daudzumu, meklē preces, kuru iesaiņojums ir minimāls vai arī tas bioloģiski sadalās, kā arī lieto iepirkumu maisiņus vairāk nekā vienu reizi.
- » Esot mājās, padomā – varbūt ir vērts uzvilkt vēl vienu džemperī, nevis atkal iekurināt krāsni vai uzgriezt augstāku temperatūru radiatoros. Arī mazgājot drēbes aukstākā ūdenī, tu samazināsi savu iespaidu uz dabu, nezaudējot ne krīpatas tīrības.

Nopirkt laimi?

Bieži savu laimi mērām ar materiālām lietām, taču vai tās tiešām ir laimes avots? Kam gan būtu jānotiek, lai mazinātu nozīmi, ko piešķiram materiālajai labklājībai? ■

Lai uzzinātu vairāk:

<http://ec.europa.eu/sustainable/>

www.eea.europa.eu/themes > Mājsaimniecības patēriņš

Nav gaismas?

Tā ir noticis arī agrāk: pašā ziemas aukstumā pazūd strāva, atstājot miljoniem eiropiešu bez siltuma un elektrības. Un tas var notikt atkal.

Apmēram 90% naftas, kas tiek izlietota ES, tiek importēta, dažas ES valstis gāzi un ogleš iegūst tikai no importa. Lielā atkarība no enerģijas importa rada risku Eiropai: piegādes var tikt pārtrauktas no mums neatkarīgu iemeslu dēļ.

Daudzi uztraucas arī par mūsu enerģijas piegāžu drošību. Citiem vārdiem sakot, cilvēki nav droši, ka mums būs enerģija tad, kad tā būs nepieciešama.

Piegādes nodrošināšana

Ir vairāki veidi, kā mēs varam padarīt drošāku mūsu enerģijas piegādi. Piemēram, mēs varam:

- » taupīt enerģiju. Ar pavisam nelielu piepūli mēs varētu patērēt daudz mazāk enerģijas un tajā pašā laikā joprojām justies komfortabli;
- » veidot uzticamas partnerattiecības ar ārzemju piegādātājiem un atrast jaunus naftas un gāzes piegādātājus;
- » attīstīt vairākus naftas un gāzes piegādes tīklus, celt pārrobežu cauruļvadus, lai nodrošinātu enerģijas brīvu transportēšanu ES iekšienē.

Tomēr ir skaidrs, ka pasaules lielākās naftas un gāzes iegulas izsīkst. Turklāt fosilais kurināmais ir galvenais CO₂ izmešu izraisītājs, tādējādi veicinot klimata izmaiņas. Šis mūsu enerģijas avots ir ne tikai nedrošs piegāžu ziņā, tas arī nav ilgtspējīgs.

Ja mēs nākotnē negribam pārmaksāt par enerģiju, mums vajadzētu pārdomāt visu mūsu enerģijas sistēmu. Mums ir jāpāriet uz drošākiem enerģijas avotiem, kuri ir atjaunojami un atrodas tuvāk mūsu mājām.

Esi gudrāks!

Pāriet uz atjaunojamu enerģiju nozīmē atpazīt un izmantot iespējas: iespēju izvietot saules paneļus uz jumtiem, vēja turbīnas jūrā un tamlīdzīgi. Jo vairāk enerģijas ražosim paši, jo mazāk būsīm atkarīgi no citiem. Tomēr šīs vīzijas īstenošanai ceļā ir arī pāris tehniski šķēršļi.

Mūsdienu elektrības tīkli tika būvēti ar domu – piegādāt enerģiju no lielām centrālēm daudziem maziem patērētājiem, nevis otrādi. Elektrības piegādātājiem šobrīd nav tehniskā nodrošinājuma darbam ar daudziem maziem un decentralizētiem ražotājiem. Pie tam, elektrības uzglabāšanas iespējas ir ierobežotas, tāpēc pieprasījumam un piegādei vienmēr jābūt līdzsvarā.

Tieši te talkā nāk „gudrās” tehnoloģijas. Ar „gudrajiem skaitītājiem” mēs varētu sekot līdzi savam aktuālajam enerģijas patēriņam jebkurā brīdī, vienlaicīgi „gudrie tīkli” ļautu patērētājiem un piegādātājiem arī savstarpēji mainīties ar informāciju. Šāda sistēma ātri reaģētu uz pārmaiņām un atvieglotu līdzsvara panākšanu starp pieprasījumu un piedāvājumu.

Arī jaunie „supertīkli” palīdzētu līdzsvarot piegādi un pieprasījumu. Ziemeļu un Austrumu Eiropa varētu gūt labumu no Vidusjūras saules, kamēr Dienvidu un Centrālā Eiropa naktīs varētu izmantot Ziemeļjūras vēju enerģiju. Ja mums būtu vairāk pārrobežu elektrības tīklu, mūsu elektrības piegādes drošība būtu daudz augstākā līmenī.

Mūsu enerģijas piegāžu drošības nodrošināšanai nākotnē būs nepieciešamas lielas investīcijas jaunos enerģijas ražošanas veidos, „gudrās” tehnoloģijās un jaunos elektrotīklos. Iesaistoties debatēs par enerģiju, tu vari ietekmēt, kādu enerģiju lietosi nākotnē. ■

© Creative Commons

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm > Piegādes drošība
www.em.gov.lv/em/2nd/?lng=lv&cat=55

Ienirsti zilajos ūdeņos

Eiropas jūras ir nozīmīgs dabas resurss. Mums tās ir jākopj un ar to veltēm jādalās citam ar citu.

Eiropiešus jau gadsimtiem ir valdzinājuši okeāni un jūras. Ja palūkojas uz mūsu kontinentu, ir skaidrs, kāpēc tā. Ziemeļos mums ir Ziemeļu ledus okeāns, Dienvidos – Vidusjūra, Atlantijas okeāns ir Eiropas Rietumos, Melnā jūra – Austrumos. Visu Eiropas Savienību ieskauj ūdens, un tās krasta līnija stiepjas 70 tūkstošu kilometru garumā.

Lai kur Eiropā tu dzīvotu, tavā tuvumā vienmēr būs jūra. Vēl vairāk – gandrīz puse no mums dzīvo mazāk nekā 50 km attālumā no jūras krasta, kas tikai apstiprina tās lielo nozīmi mūsu dzīvē.

ES piejūras reģioni dod 40% no IKP un 90% ES ārvalstu tirdzniecības notiek tieši pa jūras ceļiem. Jūras skar daudzas ES politikas jomas: no zvejniecības līdz atjaunojamajai enerģijai, no transporta līdz pētniecībai. Dažreiz tās nonāk konfliktā cita ar citu, taču ES cenšas veidot līdzsvaru starp visu pušu interesēm, tā radot darba vietas un aizsargājot mūsu jūras.

Vēlies uzzināt vairāk?

Ar jauno tiešsaistes rīku – Eiropas jūru atlantu – tu vari sīki izpētīt dinamiskas Eiropas jūru kartes, uzzināt vairāk par jūrām, kā arī ar tām saistītajām dažādajām darbībām. Te atradīsi atbildes uz dažādiem jautājumiem, piemēram:

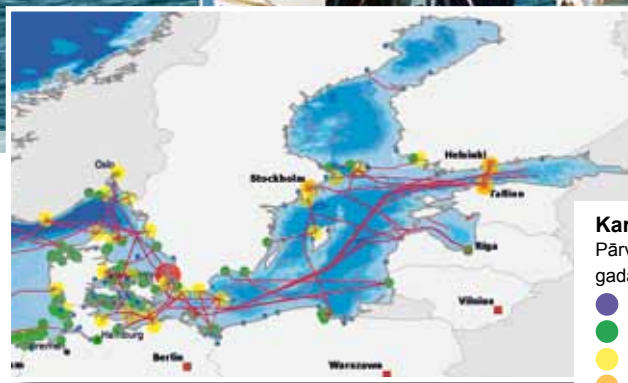
- » Kur zvejo mencas un tunčus?
- » Kur atrodas vikingu sēklis?
- » Kurai Eiropas valstij pieder lielākā zvejniecības flote?

<http://ec.europa.eu/maritimeatlas>

Kartes leģenda:

- Ziemeļjūra
- Baltijas jūra
- Ķeltu jūra
- Biskajas līcis un Ibērijas krasts
- Vidusjūra
- Melnā jūra
- Attālie reģioni
- Ziemeļu ledus okeāns

Kartes leģenda:

Pārvadāto pasažieru skaits gadā (tūkstošos)

- < 100
- 100 – 1000
- 1000 – 5000
- 5000 – 10000
- >= 10000

Baltijas jūra

Pēc Aukstā kara beigām jūras transports atkal kļuvis par dominējošo ekonomisko aktivitāti Baltijas jūrā: katru gadu tās ūdeņus šķērso 90 miljoni pasažieru, un gandrīz puse visas Baltijas jūras valstu savstarpējās tirdzniecības apjoma tiek pārvadāta tieši pa jūru. Baltijas jūras krastā ir izvietojušās arī vairākas ievērojamas kuģu būvētavas: Helsinkos, Turku, Gdaņskā un Ķīlē. Te būvē krūza linerus, konteineru kuģus, ledlaužus un daudzus citus kuģošanas rīkus.

Baltijas jūras baseins ir arī unikāls dabas fenomens – vienlaikus ar jūras līmeņa celšanās prognozi klimata izmaiņu dēļ, Baltijas jūras reģions piedzīvo arī zemes garozas celšanos. Zemes garoza ir atbrīvojusies no ledus laikmeta ledus segas smaguma un katru gadu lēnām ceļas par vairākiem milimetriem gadā.

Pārbaudi savas zināšanas!

Meklē pareizās atbildes Eiropas jūru atlantos!

- » Kādi ir Latvijas panākumi jūras aizsardzībā?
- » Kādu sugu zivis iespējams zvejot Baltijas jūrā?
- » Kādas ir lielākās upes, kas ietek Baltijas jūrā?

Zvejniecība

Zvejniecība tradicionāli ir bijusi galvenā nodarbe jūras piekrastēs. Tā joprojām ir nozīmīga uzņēmējdarbības nozare Eiropā. Baltijas jūras reģionā zvejniecībā ir nodarbināti 25 tūkstoši zvejnieku, kas nozvejo aptuveni 800 tūkstošus tonnu gadā, visvairāk šprotes, siļķes un mencas. Reģionā ir arī zivju audzētavas, tomēr tās galvenokārt ir domātas vietējam patēriņam – piemēram, Ālandu salas. Arī reģiona upes ir nozīmīgas jūras ekosistēmai, jo tās ir nārsta vietas lašiem un taimiņiem. ■

Lai uzzinātu vairāk:

<http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/>

<http://ec.europa.eu/fisheries/>

Daba ir apdraudēta

Paskaties pa logu, visdrīzāk redzēsi kokus, zāli, ziedus, iespējams, putnus. Tagad iedomājies dzīvi bez dzīvniekiem, bez svaiga gaisa un tīra ūdens. Šāda situācija ir tuvāk, nekā tu vari iedomāties.

Biodaudzveidības zaudēšana šobrīd ir viena no lielākajām problēmām uz mūsu planētas. Arvien vairāk un vairāk sugu draud pilnīga izzušana. Iespējams, ka zīni par Amazones lietus mežu izciršanu, tā ir viena no daudzveidīgākajām ekosistēmām pasaulē. Taču nevajag nemaz skatīties tik tālu. Lai arī ir daži veiksmes stāsti par dabas aizsardzības panākumiem Eiropā, kopējā aina nebūt nav tik rožaina.

Cilvēki ir atbildīgi par sugu izzušanu ar pieaugošu ātrumu. Pieaug iedzīvotāju skaits un arī to ietekme uz vidi: intensīva lauksaimniecība, būvniecība, koku izciršana un pārmērīga okeānu izmantošana. Tas viss nodara kaitējumu ekosistēmām un iznīcina pašus vērtīgākos resursus, no kuriem mēs visi esam atkarīgi.

Pilsētas zaļumi

Koki veic ļoti daudzas funkcijas: filtrē gaisu, izlietojot oglekļa dioksīdu un atīrot gaisu no indīgām vielām, samazina troksni un atdzesē apkārtni, rada patvērumu dzīvniekiem un padara pilsētas dzīvi kvalitatīvāku. Redzot visus šos labumus, vajadzētu būtiski veicināt pilsētu apzaļumošanu.

No dabas ar mīlestību

Mēs esam daļa no daudzveidīga dzīvības tīkla, kurā cilvēki, dzīvnieki, augi un citi organismi ir cits no cita atkarīgi. Mums daba ir nepieciešama, tā dod mums tīru gaisu, svaigu ūdeni un pārtiku, pārstrādā atkritumus un regulē klimatu, un to visu dara bez maksas.

Saskaņā ar jaunākajiem aprēķiniem, ja visus šos darbus, dabas resursiem izsīkstot, aizvietotu ar mākslīgām alternatīvām, tas mums izmaksātu miljardiem latu katru gadu. Atsevišķos gadījumos aizvietošana pat nebūtu iespējama. Ja mēs nemainīsim savus ieradumus, mūs tos piespiedīs mainīt.

Iespējams, esi redzējis ezerus, kuru kristāldzidrais ūdens ir pārvērties zaļā vircā. Tas parasti sākas ar piesārņojumu, kas nogalina zivis, kuras savukārt apēd aļģes, tā sabrūkot ekosistēmai. Vai tas pats notiks arī citur?

Satraukums par bitēm

Pēdējos gados ir krasi samazinājusies bišu populācija. Intensīva lauksamniecība, ainavas sadrumstalotība un pļavu iznīcināšana ir novājinājusi šos kukaiņus un padarījusi tos neizturīgus pret slimībām. Ņemot vērā, ka daudzus augļus un dārzeņus, ko lietojam uzturā, apputekšņo bites, to izzušana ietekmētu visu pārtikas ķēdi, ne tikai medus cienītājus.

Vai tu zināji?

ES ir apņēmusies apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Kā daļa no šīm saistībām ir sugu un biotopu aizsargāšana vairāk nekā 25,000 dabas teritorijās, izmantojot Natura 2000 tīklu. Šis ir mūsu visspēcīgākais instruments, ES tīkls dabas aizsardzības jomā, kas rūpējas par dabas saudzēšanu. 2010. gads ir pasludināts par Starptautisko bioloģiskās daudzveidības gadu – tā ir laba iespēja pastiprināt mūsu centienus aizsargāt augu un dzīvnieku dzīvi.

Arī tu vari palīdzēt!

www.cbd.int/2010

Lai uzzinātu vairāk:

<http://latvijas.daba.lv>

http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

www.eea.europa.eu/lv/themes/biodiversity

Rīkojies, pirms nav par vēlu!

Tālāk atradīsi pāris padomus, kā saglabāt dabu veselīgu un skaistu.

- » Samazini savu iespaidu uz vidi: ej kājām, brauc ar velosipēdu, izmanto sabiedrisko transportu.
- » Izslēdz elektriskās iekārtas, kuras neizmanto.
- » Atstāj retos augus un ziedus tur, kur tie vislabāk iederas – dabā.
- » Izvairies no ilgstošiem ceļojumiem ar lidmašīnu.
- » Zini, ka ir aizliegts iegādāties suvenīrus, kas ir izgatavoti no apdraudētajām sugām, piemēram, koraļļiem vai jūras bruņurupučiem.
- » Esī zaļš dārznieks – padari dabisku kādu sava dārza stūri! Komposts ir dabisks pārstrādes process, turklāt tas padara augsni auglīgāku.
- » Izbaudi dabas skaistumu – apmeklē kādu no Eiropas „Natura 2000” rezervātiem.
- » Palīdži vietējām dabas aizsardzības organizācijām viņu darbā aizsargājamajās teritorijās.

Papagaiļi Eiropā?

Tu būsi pārsteigts, vietējā parkā ieraugot zaļus papagaiļus, taču Krāmera papagaiļi Eiropā tika ievesti 20. gadsimtā. Tirgotāji un ceļotāji sev līdzī vienmēr ved jaunas sugas, taču tās var tik labi iedzīvoties, ka apdraud vietējos augus un dzīvniekus vai rada veselības problēmas cilvēkiem. Kontrolēt bioloģiskos iebrucējus un novērst to nodarīto kaitējumu var būt dārgi un dažreiz pat neiespējami. Labāk novērst jau sākumā, nevis pēc tam cīnīties ar sekām.

http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm > [Invasive Alien Species](#)

Klimata izmaiņas ir drauds dabai

Klimata izmaiņas ietekmē arī ekosistēmas. Oglekļa dioksīda izmeši no fosilā kurināmā un dabiskās vides iznīcināšana (īpaši tas attiecas uz mežiem un palienēm) izraisa globālo sasilšanu. Ja mēs nesamazināsim izmešu daudzumu un neuzturēsim veselīgas ekosistēmas, vidējā temperatūra vēl šī gadsimta laikā paaugstināsies par 1,1 līdz 6,4 °C, kas radīs nopietnas sekas. Arvien biežāk sausuma periodi, karstuma viļņi, plūdi un ugunsgrēki apdraudēs dzīvniekus, augus un cilvēkus.

Tas nav tikai par polārlāci

Polārlācis, kas sēž uz vientuļa ledus gabala, ir tikai viens no piemēriem par klimata izmaiņu iespaidu uz mūsu okeāniem un jūrām. Izkūstot Dienvidpola un Grenlandes ledum, pacelsies jūras līmenis. Var mainīties okeānu straumes, kas izjauks Eiropas klimata līdzsvaru. Arvien augstākās ūdens temperatūras un okeānu paskābināšanās CO₂ absorbcijas rezultātā padarīs neiespējamu koraļļu un citu jūras ekosistēmu eksistenci.

Cīnies pret klimata izmaiņām: aizsargā biodaudzveidību!

Mums nepieciešamas veselīgas ekosistēmas, lai piemērotos un mazinātu klimata izmaiņas un novērstu to postošākos efektus. Okeāni, meži un purvi ir dabiski „oglekļa slazdi”, savukārt piekrastes ekosistēmas, piemēram, palienes, mangrovju audzes, koraļļu rīfi un barjeras, rada dabisku krasta līnijas aizsardzību.

Mēs nevaram cīnīties pret biodaudzveidības samazināšanos, necīnoties pret klimata izmaiņām, tieši tāpat kā nevaram cīnīties pret klimata izmaiņām, nepievēršoties biodaudzveidībai un ekosistēmām. Abos gadījumos mums ir nepieciešama koordinēta un globāla rīcība. Un jāsāk ar mums pašiem! ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm > Climate Change

http://ec.europa.eu/climateaction/index_lv.htm
www.kidscall.info/en/campaign.html

Vairākums dzīvo laukos

Ja esi pārliecināts pilsētnieks, būsi pārsteigts, ka 80% no ES teritorijas ir lauki, turklāt tie ir mājas vairāk nekā pusei ES iedzīvotāju.

Lauksaimniecībai jau gadiem ilgi bijusi lielākā nozīme, radot un uzturot Eiropas unikālo un skaisto ainavu. Mūsdienās lauksaimniecībai izmanto aptuveni 50% ES zemes. Zemnieki izmanto dabu savām vajadzībām, taču ir no tās arī atkarīgi, tāpēc ir jānotur līdzsvars starp lauksaimniecību un dabisko vidi.

Jauni šķēršļi

Ūdens trūkums, biodaudzveidības aizsardzība, klimata izmaiņas un palielināts pieprasījums pēc zaļās enerģijas ir problēmas, ar kurām mūsdienās sastopas lauksaimnieki.

Klimata problēmai saistībā ar lauksaimniecību ir vairāki aspekti. Lauksaimniecība rada divas galvenās siltumnīcas efektu izraisošās gāzes: slāpekļa oksīdu no lopu atraugām un gāzēm. Tomēr paši lauksaimnieki arī ir tie, kas visā pilnībā izjūt klimata izmaiņu sekas. Mēs jau esam pieredzējuši sausumu, plūdus un ekstrēmus laika apstākļus, kuri ar laiku tikai pasliktināsies.

Šobrīd aptuveni 9% no visām ES siltumnīcas gāzēm rada lauksaimniecība, tomēr lauksaimnieki kopš 1990. gada jau ir spējuši samazināt šo gāzu daudzumu par 20%.

Atbalsts no Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) ļauj lauksaimniekiem pārvarēt šķēršļus. Tās atbalsta tādas tehnoloģijas kā GPS, kas apvienota ar īpašu programmatūru darbam laukos, kas ļauj samazināt minerālmēsli un enerģijas daudzumu, vai arī augsti

attīstīta apūdeņošanas sistēma, kas izmantojot jaunākās mobilās tehnoloģijas, ļauj ietaupīt ūdeni.

„Natura 2000” – aizsargā dabu

Ar ES likumdošanā paredzētu „Natura 2000” tīklu visā ES tiek aizsargātas visdažādākās bioloģiskās vides, sākot ar palienēm un puķēm bagātām pļavām, beidzot ar plašām upes grīvām un alu sistēmām. „Natura 2000” rezervāti ir izveidoti visā Eiropā – no Kanāriju salām Dienvidos līdz Somijai Ziemeļos, kopā aizņemot aptuveni 20% ES teritorijas. Tas nozīmē, ka ar likumu palīdzību tiek aizsargātas milzum daudz visdažādāko augu un dzīvnieku sugu. Lai uzzinātu, vai tev tuvumā ir kāds „Natura 2000” liegums, ieskaties:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/>.

Ko tas nozīmē tev?

Eiropas zemniekiem, piegādājot mums visdrošāko un kvalitatīvāko pārtiku pasaulē, ir jāseko ES likumiem par vides aizsardzību un dzīvnieku labklājību. Tas vajadzīgs gan tāpēc, lai aizsargātu dabu un biodaudzveidību, gan arī tāpēc, lai padarītu laukus par patīkamiem gan dzīvošanai, gan tūrismam. To var nodrošināt tikai ar papildu līdzekļiem, kas pārtikas ražošanu Eiropā padara dārgāku. ES atbalsta zemniekus ar KLP starpniecību, nodrošinot viņiem iespēju joprojām dzīvot un pelnīt laukos, ražojot pārtiku mums visiem.

Atrodi savas saknes

Varbūt pavadi savas nākamās brīvdienas laukos? Arī tad, ja tā nav atpūta liedagā, brīvdienas kādā zemnieku saimniecībā Eiropā kļūst arvien populārākas. Tu vari izbaudīt dabu, svaigu gaisu un, ja vēlies, pat iemēģināt roku lauku darbos. Šādas brīvdienas var būt neticami aizraujošas. Uzzini par to vairāk šeit:

www.celotajs.lv. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/agriculture/index_en.htm > Agriculture and Climate Change

http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_lv.htm

Pārtika

Kad esam izsalkuši, mēs pieejam pie ledusskapja vai izmetam loku līdž tuvākajam pārtikas veikalam. Taču, lai arī izskatās, ka dzīvojam pārtikas pārplīnībā, tā nav patiesība.

Ļoti daudziem trūkst pārtikas. Pēc ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas datiem, pasaulē no nepietiekama pārtikas daudzuma cieš vairāk nekā viens miljards cilvēku. Runa nav tikai par personīgo labsajūtu, bet arī mieru un stabilitāti. Pārtikas trūkums jau tagad izraisa nemierus trauslās demokrātijās.

Ņemot vērā, ka pasaules iedzīvotāju skaits līdz 2050. gadam sasniegs deviņus miljardus cilvēku, eksperti spriež, ka mūsu pārtikas ražošanas apjomam ir jāpieaug par 70%.

Eiropas pieeja

No kurienes rodas ēdiens uz tava šķīvja? No veikala? Kas to piegādā veikaliem? Protams, lauksaimnieki. Lauksaimniecība ir ļoti svarīga stabilām pārtikas piegādēm Eiropā un citur pasaulē. Tomēr pārtikas ražošana pietiekamā daudzumā, nenodarot kaitējumu videi vai nenoplicinot dabiskos resursus, kļūst arvien sarežģītāka.

Eiropieši attiecībā uz savu pārtiku ir diezgan prasīgi. Un viņiem ir taisnība. Tieši tāpēc Eiropas lauksaimnieki ir pakļauti vieniem no stingrākajiem noteikumiem attiecībā uz pārtikas drošību un dzīvnieku labklājību. Papildus pārtikas ražošanai lauksaimnieki nodrošina arī to, lai arī ārpus pilsētas būtu dzīvība un attīstība.

ES mūsu lauksaimniekus atbalsta ar Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) starpniecību, palīdzot lauksaimniekiem apmierināt mūsu pamata vajadzības un gaidas: augstas kvalitātes pārtiku mums visiem un ilgtspējīgu lauksaimniecību.

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/sustain/index_lv.htm

Vai tu zināji?

Lauksaimniecībai un lauku attīstībai ES tērē 55 miljardus eiro. Tas izklausās daudz, taču patiesībā ir tikai 1% no visiem sabiedriskajiem tēriņiem ES. Salīdzinājumam: ES un tās dalībvalstis militārajai aizsardzībai tērē trīs reizes vairāk nekā pārtikas drošībai un mūsu lauku dzīves uzturēšanai.

Neaizmirsīsim par nabadzīgajiem

ES ir pasaules līdere lauksaimniecībā, tā ir arī lielākā lauksaimniecības produktu importētāja no jaunattīstības valstīm. Vēl vairāk: ES importē vairāk nekā ASV, Japāna, Kanāda, Jaunzēlande un Austrālija kopā.

Kvalitātes marķējums

ES ir ieviesusi īpašu marķējumu, lai atzīmētu augstas kvalitātes pārtikas produktus, kas ir gatavoti vai nāk no noteikta reģiona. Piemēram, Parmas šķiņķis no Itālijas vai fetas siers no Grieķijas. Liela daļa valstu izmanto šo sarakstu, lai aizsargātu noteiktus produktus, kurus ražo tikai noteiktā reģionā, piemēram, lietuvieši izvēlējušies aizsargāt savu siera šķirni „Germantas”. Pavisam nesin ES ievieša arī jauno marķējumu organiskajai pārtikai.

http://ec.europa.eu/agriculture/index_en.htm > Kvalitātes politika

Pareizs uzturs

Aptuveni 22 miljoniem bērnu ES ir liekais svars, vairāk nekā pieci miljoni ir aptaukojušies. Aptaukošanās var izraisīt nopietnas veselības problēmas, tāpēc veselīgs dzīvesveids kļūst vēl svarīgāks.

Ja gribi būt mundrs un vesels, sāc ar pareizu uzturu. Pareizai diētai būtu jāsaturs piena produkti un daudz augļu un dārzeņu. Starp citu, Kopējās lauksaimniecības programmas ietvaros ES skolām piedāvā pienu, augļus un dārzeņus. Vai tava skola piedalās šajās programmās?

Lai uzzinātu vairāk:

www.lad.gov.lv/index.php?d=2117

<http://drinkitup.europa.eu/lv>

http://ec.europa.eu/agriculture/index_en.htm > Augļu shēma skolām

Kāds zaudējums!

Eiropieši atkritumos izmet milzum daudz pārtikas. Tās ir sliktas ziņas gan mūsu makam, gan apkārtējai videi.

Pārtikas atkritumi pastiprina globālo sasilšanu, jo pārtikas ražošanai un transportēšanai nepieciešams daudz enerģijas. Ja mēs sāktu izturēties pret pārtiku atbildīgāk, varētu samazināt CO₂ izmešu daudzumu. Uz pusi samazinot izmestās pārtikas daudzumu, mēs varētu samazināt siltumnīcas gāzu izmešus par 25%.

Vai tu zināji?

Ar pārtikas daudzumu, ko izmet Francijā, būtu pietiekami, lai pabarotu trūkumcietējus Kongo Demokrātiskajā Republikā. Ar pārtikas apjomu, kas nonāk izgāztuvēs Itālijā, būtu pietiekami, lai pārtrauktu badu Etiopijā. Vai tu iepērcies neapdomīgi un izmet pārtiku atkritumos?

Kādu nedēļu pamēģini nodalīt pārtikas atkritumus no pārējiem un saproti, cik daudzus tu būtu varējis pabarot.

Ko tu vari darīt lietas labā?

Tālāk atradīsi pāris ideju, kas palīdzēs samazināt tavu negatīvo iespaidu uz apkārtējo vidi:

- » Plāno savas maltītes un izmanto iepirkumu sarakstu, lai nopirktu tikai to, kas nepieciešams.
- » Centies precīzi nomērīt rīsus vai makaronus, lai nepagatavotu par daudz.
- » Ēdienu, ko neapēd uzreiz, glabā ledusskapī.
- » Internetā sameklē receptes, kā no dažādu ēdienu pārpalikumiem pagatavot garšīgas maltītes.
- » Centies pirkt vietēja ražojuma pārtiku atbilstoši sezonai. Īsāk sakot, jo īsāks ir pārtikas ceļš līdz tavam šķīvim, jo labāk videi. ■

Lai uzzinātu vairāk:
www.lovefoodhatewaste.com

Pērc puķes?

Lai ko tu pirktu – drēbes, jaunu datoru vai skolas lietas, – tā ir nozīmīga mūsu dzīves daļa. Taču kā izdarīt pareizo izvēli? Runa nav tikai par cenas un kvalitātes salīdzināšanu. Zinot, ka mūsu planētu arvien vairāk apdraud klimata izmaiņas un biodaudzveidības zaudēšana, gudriem pircējiem vajadzētu spēt novērtēt arī preces ietekmi uz vidi.

Nākamreiz iepērkoties, meklē preces ar puķītes logo – ES ekomarķējumu. Preces un pakalpojumi ar šo marķējumu atbilst stingriem vides aizsardzības kritērijiem, sākot ar tās ražošanas laikā izmantotajiem procesiem, beidzot ar iepakojumu un transportēšanu. Nav pārsteigums, ka preces ar šo marķējumu kļūst arvien populārākas.

Kur vari atrast puķītes marķējumu?

Vairākums lielo Eiropas veikalu savos plauktos pārdod preces ar ES ekomarķējumu. Tie var būt gan skolas piederumi, gan drēbes, kosmētika vai elektropiederumi.

„Zaļās” iepirkšanās padomi

Lai samazinātu savu ietekmi uz vidi, kā patērētājs tu vari:

- » meklēt preces ar ES ekomarķējumu;
- » pirkt vietējās, sezonai atbilstošas organiskās lauksaimniecības preces;
- » samazināt iepakojuma daudzumu, atkārtoti izmantot iepirkumu maisiņu, šķirot atkritumus;
- » izvairīties no gariem braucieniem ar mašīnu iepirkšanās dēļ. ■

Vai tu zināji?

- » Mazgāšanas līdzekļos ar ES ekomarķējumu netiek pievienotas vairākas vielas, kas var izraisīt vēzi vai mazināt auglību.
- » Televizors ar ES ekomarķējumu gaidīšanas režīmā patērē uz pusi mazāk enerģijas nekā standarta televizors.

Lai uzzinātu vairāk:

www.eco-label.com/latvian

<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

Pārvietošanās pilsētā

Kā tu dodies uz skolu? Iespējams, ej kājām, brauc ar velosipēdu, autobusu vai motorollerī. Bet varbūt tevi uz skolu ved vecāki?

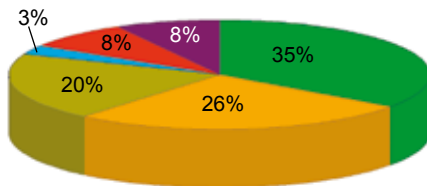
Pilsētā kāds vienmēr kaut kur dodas, kņada nenorimst ne mirkli. Lai izmantotu visas pilsētas sniegtās iespējas, mums jāspēj pārvietoties droši un nenodarot kaitējumu apkārtējai videi.

Drošība ir vissvarīgākā

Ceļu satiksmes drošība ir svarīga visiem. Satiksmes negadījumi ir viens no galvenajiem jauniešu nāves iemesliem ES. Labā ziņa ir tāda, ka nāves gadījumu skaits pēdējo desmit gadu laikā ir samazinājies. Ar jauno tehnoloģiju palīdzību nopietnu ievainojumu un bojā gājušo skaitam vajadzētu samazināties vēl vairāk.

ES ceļu satiksmē bojā gājušie ir vecumā no 14 līdz 24 gadiem

Auto vadītāji:	35%
Pasažieri:	26%
Mopēdu un motociklu vadītāji:	20%
Velosipēdisti:	3%
Gājēji:	8%
Citi:	8%

Avots: CARE, 2008

Zajā mobilitāte

ES sniedz atbalstu jauniem un videi draudzīgiem pārvietošanās veidiem mūsu pilsētās: tīrāki autobusi, drošākas ietves, velosipēdu Īres sistēmas un kombinētās tramvaju, vilcienu un autobusu biļetes. Visas šīs jaunās iespējas ļauj pārvietoties ātri un ērti, turklāt aizsargā vidi.

Gudras tehnoloģijas

Satelītu navigācija neglābs mūs no neapmierinātības sastrēgumos, tomēr nākotnē gudrās transporta sistēmas spēs labāk vadīt satiksmes plūsmu un informēt mūs par šī brīža braukšanas apstākļiem. Tās mums sniegs informāciju par alternatīviem transporta veidiem, lai mēs paši varētu izlemt: palikt automašīnā vai kāpt tramvajā vai trolejbusā. ■

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/transport/urban/index_en.htm
www.csizpete.lv/files/Road%20Traffic%20safety.html
www.csdd.lv
www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=8

Ko teiks kaimiņi?

Neviens no mums negrib dzīvot rajonā ar sliktu slavu vai blakus skajiem kaimiņiem. Tāpat arī Eiropas līmenī – kā valstu kopiena globālā ciematā mēs vēlamies, lai mums apkārt būtu stabilas un labi pārvaldītas valstis.

Tieši tāpēc Eiropa cenšas veidot gan ekonomiskās, gan politiskās saites ar saviem kaimiņiem dienvidos un austrumos. 2004. gadā ES izveidoja savu Eiropas kaimiņattiecību politiku, kas aptver 16 valstis Vidusjūras reģionā, Austrumeiropā un Dienvidkaukāzā.

Kāpēc mums nepieciešama kaimiņattiecību politika?

Eiropa šobrīd ir iepriekš nepieredzēts miera un labklājības reģions, taču mēs nedrīkstam bāzt galvu smiltīs un ignorēt pārējo pasauli. Īsāk sakot, ja „neeksportēsim” savu stabilitāti, riskējam „importēt” nestabilitāti.

Eiropas kaimiņu uzraugs?

Eiropas kaimiņattiecību politika nenozīmē, ka pie Eiropas vārtiem tiks pastiprināta apsardze. Tas nozīmē, ka Eiropa pastiprināti strādās kopā ar saviem kaimiņiem, lai stiprinātu to labklājību, stabilitāti un drošību un tuvinātu tos Eiropas Savienībai.

Sniedzoties pāri sētai

Šobrīd vienošanās ir panāktas gandrīz ar visām 16 kaimiņattiecību politikas valstīm. ES tām piedāvā privilīģētas attiecības, ko veido uz abpusēji pieņemamām vērtībām. Īstermiņā tas nozīmē, ka mēs palīdzam šīm valstīm:

- » stiprināt demokrātiju un cilvēktiesības;
- » uzlabot uzņēmējdarbības klimatu un palielināt tirdzniecības apjomu;
- » cīnīties pret organizēto noziedzību, korupciju un nelegālu migrāciju;
- » cīnīties ar vides problēmām;
- » attīstīt cilvēku savstarpējos kontaktus;
- » novērst konfliktus un krīzes.

Eiropas kaimiņi iegūst arī no citām lietām, ko piedāvā Eiropa. Noderīga ir tās ekonomiskā stabilitāte un lielais tirgus, pieredze reformu īstenošanā, arī savstarpējie sakari kultūras un izglītības jomā. Papildus visam laikā no 2007. līdz 2013. gadam ES šajās valstīs investēs 12 miljardus eiro.

Cik labi tu pazīsti savus kaimiņus?

Vai zini, kur atrodas Eiropas dziļākā grava vai kurā valstī filmētas tuksneša ainas „Zvaigžņu karu” triloģijai? Atbildes un citus jautājumus meklē:

http://ec.europa.eu/external_relations/enp/enp_game_en.htm

Attiecības ar ES kaimiņvalstīm es iztēlojos kā manas attiecības ar maniem kaimiņiem – tu dzīvo blakus viņiem un tevi iespaido tas, ko viņi dara. Ir labāk vienam otru informēt un būt apdomīgiem.

Sandra, 23

• Praksē

Augstākā izglītība bez politiskas iejaukšanās Baltkrievijā

Atbalstot Baltkrievijas cīņu par cilvēktiesībām, ES ir sniegusi atbalstu 1 miljona eiro apmērā trimdā strādājošajai Eiropas Humanitārajai universitātei Viļņā. Lai arī universitāte atrodas Viļņā, tā ir domāta baltkrievu studentiem, baltkrievu pilsoniskajai sabiedrībai un jauniešiem. Tā ir vienīgā baltkrievu universitāte, kas dod iespēju baltkrieviem studēt bez politiskas iejaukšanās.

Kodoldrošība Armēnijā

Medzamoras spēkstacija jau kādu laiku ir bijusi sāpīgs punkts ES un Armēnijas attiecībās. Būdamā valsts bez liela daudzuma dabas resursu, Armēnija ir ļoti atkarīga no šīs spēkstacijas, kas savu darbu atsāka 1995. gadā. Tomēr tā ir arī viena no nedrošākajām šobrīd aktīvajām atomelektrostacijām, turklāt atrodas seismiski aktīvā zonā. Lai paātrinātu stacijas slēgšanu, ES ir piedāvājusi 100 miljonu eiro palīdzību.

Kultūras izpratne ap Vidusjūru

ES ir veicinājusi savstarpēju kultūras izpratni starp cilvēkiem abos Vidusjūras krastos, lielākoties izmantojot audiovizuālus materiālus. „Eiro-arābu kino karavāna” ir viens no šiem projektiem, kurā skatītājiem Eiropā un Vidusjūras dienvidu valstīs piedāvā ļoti plašu filmu spektru. Līdz šim tā ir viesojusies 21 pilsētā, sasniedzot 100 000 skatītāju un padarot jaunās paaudzes kinomīļus vairāk atvērtus Eiropas un arābu kultūrai.

Mūsu kaimiņi

Kā ar citiem mūsu kaimiņiem?

Tu noteikti domā – kāpēc šajā sarakstā nav citu mūsu kaimiņvalstu, piemēram, Norvēģijas vai Krievijas? Tās taču arī ir mums kaimiņos, vai ne? Atbilde ir vienkārša: sadarbība ar šīm valstīm ir noteikta citos līgumos.

Norvēģija, Īslande, Lihtenšteina un Šveice jau ir tuvinājušas savus tiesību aktus ES likumiem, jo ir Eiropas Brīvā tirdzniecības asociācijas (EBTA) dalībnieces. Savukārt attiecības ar Krieviju, mūsu trešo lielāko tirdzniecības partneri, ir noteiktas īpašā stratēģiskā partnerības līgumā. Turklāt Īslande un valstis Eiropas dienvidaustrumos šobrīd ir pakāpeniska paplašināšanās procesa dalībnieces. ■

Lai uzzinātu vairāk:
<http://ec.europa.eu/world/enp/>

Veidojot labāku pasauli

Valstis kļūst arvien vairāk atkarīgas cita no citas, tāpēc mums vajadzētu uz savām attiecībām ar pārējo pasauli skatīties plašāk. ES ir jāsadarbojas ar jaunattīstības valstīm, kopīgi risinot visas problēmas, sākot ar ekonomiskajām krīzēm un beidzot ar klimata izmaiņām.

Eiropas Savienība – Eiropas Komisija un 27 dalībvalstis – katru gadu iztērē aptuveni 49 miljardus eiro (aptuveni 35 miljardus latu) attīstības palīdzībā. Tas sastāda 60% no pasaules kopējā palīdzības apjoma. Palīdzību sniedz vairāk nekā 160 valstīm no Afganistānas līdz Zimbabvei, taču vai tā tiešām ko maina? Par spīti daudziem šķēršļiem (piemēram, korupcija un konflikti), atbilde ir – jā, jaunattīstības valstis soli pa solim uzvar cīņā pret nabadzību. Progress noteikti ir, taču vēl daudz darāmā.

Neviens cits attīstības palīdzības palielināšanai nevelta tik daudz pūļu kā Eiropa, turklāt Eiropas Savienība cenšas panākt arī palīdzības efektivitāti. Lai to izdarītu, Komisija cieši sadarbojas ar dalībvalstīm (27 + 1 = 1), arī ANO, Pasaules Banku un citiem donoriem, apvienojot resursus un precīzi sadalot darba uzdevumus. Tā panākot, ka partnervalstis arvien biežāk saņem palīdzību bez starpniekiem, savukārt attīstības mērķi tiek iestrādāti arī citās ES politikas jomās.

ES ir daudz bagātu valstu. Tām ir ievērojama ietekme uz globālo ekonomiku un tās varētu to izmantot, lai veicinātu attīstību.

Nina, 19

Ko tu vari darīt?

» **Mūzika pret nabadzību**

Vai tev ir idejas cīņai pret nabadzību? Esi topošais mūziķis? Dalies ar savu mūziku interneta vietnē www.ifightpoverty.eu vai noklausies, kas sakāms citiem.

» **Attīstības jaunatnes balva**

Izveido plakātu vai video par kādu no šī gada aktuālajiem tematiem, to vari iesniegt vietnē www.dyp2008.org, pretī iegūstot iespēju apmeklēt kādu sadarbības projektu Āfrikā.

» **Matias un Amadū**

Iesaisties piedzīvojumā un uzzini vairāk par attīstību, skatoties, kā šie divi draugi cenšas risināt Āfrikas problēmas.

Dari to jau šodien vietnē www.mathiasandamadou-thegame.eu

Ko tu darītu ar vienu latu?

Liekas, ka tā ir smieklīga naudas summa, taču zini, ka 2,7 miljardi cilvēku, kas ir vairāk nekā puse no jaunattīstības valstu iedzīvotāju kopējā skaita, iztiek mazāk nekā ar vienu latu dienā. ES galvenais mērķis, sniedzot attīstības palīdzību, ir samazināt nabadzību, taču tā arī cenšas veicināt ilgtspējīgu ekonomiku un sociālo attīstību, demokrātiju, likuma varu un cilvēktiesības, neaizmirstot palīdzēt nabadzīgākajām valstīm pašām piedalīties pasaules ekonomikā un pārvarēt klimata izmaiņu sekas.

Pārtika

Pēdējos gados pārtikas cenas nabadzīgākajās valstīs ir krietni cēlušās. ES ir atvēlējusi aptuveni 700 miljonus latu pārtikas mehānismam, uzlabojot pieeju mēslojumam un sēklām un piegādājot pamata pārtikas produktus bada cietējiem vairāk nekā 50 valstīs.

Enerģija

Vairāk nekā 1,6 miljardiem cilvēku visā pasaulē nav pieejas elektrībai. ES sniedza aptuveni 140 miljonu latu lielu finansējumu enerģijas ieguves projektiem, kas veicinās ekonomisko izaugsmi un uzlabos cilvēku dzīvi.

Ūdens

Tīrs dzeramais ūdens ir viena no pamata vajadzībām. ES uzlabo pieeju ūdenim un sanitāros apstākļus, lai apturētu slimību izplatīšanos Subsahāras Āfrikā.

Miers

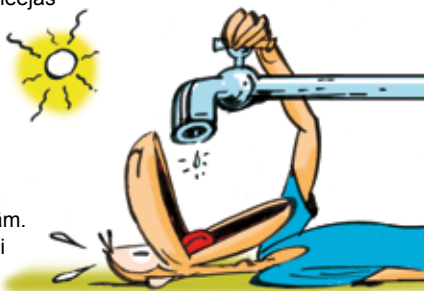
Gadiem ilgi Āfriku postīja dažādi militāri konflikti, kuros dzīvību zaudēja miljoniem cilvēku. ES ir investējusi aptuveni 520 miljonus latu, lai veicinātu mieru visā kontinentā.

Vai tu zināji?

Latvijā par palīdzības sniegšanu jaunattīstības valstīm atbild Ārlietu ministrija.

www.am.gov.lv >
[Attīstības sadarbība](#)

Tūkstošgades attīstības mērķi

Tūkstošgades attīstības mērķu (TAM), par kuriem ANO Tūkstošgades samītā 2000. gadā vienojās 189 valstis, galvenais uzdevums – līdz 2015. gadam samazināt nabadzību pasaulē.

1 Izskaut galēju nabadzību un badu – uz pusi samazināt to cilvēku skaitu, kuri pārtiek mazāk nekā ar vienu dolāru dienā vai cieš no bada.

2 Ieviest universālu pamatizglītību – nodrošināt, lai visi bērni, arī meitenes, apmeklētu pamatskolu.

3 Veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu emancipāciju – novērst dzimumu atšķirības visos izglītības līmeņos.

4 Mazināt bērnu mirstību – par divām trešdaļām samazināt nāves gadījumu skaitu bērniem, kas jaunāki par pieciem gadiem.

5 Uzlabot mātes veselību – par trim ceturtdaļām samazināt sieviešu nāves gadījumu skaitu dzemdībās.

6 Ierobežot HIV/AIDS, tuberkulozes, difterijas, malārijas un citu slimību izplatību.

7 Nodrošināt vides ilgtspēju – uz pusi samazināt to cilvēku skaitu, kuriem nav pieejams drošs dzeramais ūdens.

8 Veicināt visnabadzīgāko valstu attīstību – samazināt nabadzīgo valstu parādus, tirdzniecības tarifus un palielināt palīdzības apjomu.

Lai uzzinātu vairāk:

http://ec.europa.eu/europeaid/index_lv.htm

<http://ec.europa.eu/development>

www.undp.org/mdg

Palīdzot pasaulei

ES finansē projektus visdažādākajās jomās. Tālāk pastāstīsim par dažiem palīdzības projektiem partnervalstīm visā pasaulē.

● Atbalsts jauniešiem Gvatemalā

Gvatemalā 70% iedzīvotāju ir jaunāki par 30 gadiem. Daudzi jaunieši ir pakļauti badam, izglītības trūkumam, bezdarbam, slimībām un vardarbībai. Lai palīdzētu vietējiem jauniešiem veidot labāku nākotni, ES Gvatemalas jauniešu politikai ir atvēlējusi 5,3 miljonus eiro.

● Cietumu modernizācija Dominikānas Republikā

Pateicoties ES 1 miljonu eiro vērtam atbalstam, tiek pārveidota Dominikānas cietumu sistēma. Reforma nozīmē ne tikai labāk apmācītu cietumu uzraugus un labākas telpas, bet arī to, ka tiek ievērotas ieslodzīto tiesības uz pārtiku, veselības aprūpi, izglītību u. tml.

● Atvieglota dzīve jaunajiem uzņēmējiem

Daudzās valstīs uzņēmējiem un investoriem drosmi atņem birokrātiski šķēršļi un likumdošanas neskaidrības. Lai veicinātu privāto uzņēmējdarbību, ES palīdz vienkāršot biznesa sākšanu Mali – visa procedūra tiek centralizēta, samazināts nepieciešamo darbību skaits.

● Uzlaboti dzīves apstākļi palestīniešiem

ES ir lielākais palestīniešu donors, atbalstot varas iestādes, lai tās nodrošinātu pamata pakalpojumus – piemēram, skolas un slimnīcas. ES finansē ierēdņu algas, pensijas un iepērk kurināmo Gāzes vienīgajai spēkstacijai.

● Āzijas mežu aizsardzība

Nelegālā mežu izstrāde ne tikai rada politiskas un sociālas problēmas, bet arī nodara kaitējumu biodaudzveidībai un veicina klimata izmaiņas. Āzijas mežu aizsardzībā un dabisko resursu ilgtspējīgā izstrādē ES ir ieguldījusi 6 miljonus eiro.

● Cilvēktiesības

Filipīnās ES sniedza juridisku palīdzību ieslodzītajiem un tiem uz nāvi notiesātajiem, kas nevarēja atļauties algot privātus juristus. Tas arī palīdzēja iespaidot politiku un sabiedrības viedokli, kā rezultātā 2006. gadā Filipīnās atcēla nāvessodu. ■

Tirdzniecības partneri

„Tirdzniecība”, „komercija” vai „starptautiskais bizness” – lai kā to sauktu, imports un eksports ir ES nozīmīgākā saskare ar pārējo pasauli.

ES eksporta gada apjoms ir prātam neaptverams skaits: 1,3 triljoni eiro. To tikai nedaudz apsteidz 1,5 triljonus vērtais imports. Patiesībā Eiropa ir pasaulē lielākā preču un pakalpojumu eksportētāja, tās galvenie tirdzniecības partneri ir ASV, Krievija un pēdējā laikā arī Ķīna. Papildus tam ES ir lielākais eksporta tirgus vairāk nekā simts citām valstīm.

Eiropas Savienība ir īsts spēks starptautiskajā tirgū, taču ko tas nozīmē mums kā indivīdiem? Bez starptautiskā tirgus cenas būtu augstākas un pieejamo preču dažādība būtu ierobežota. Mums vajadzētu sākt savu dienu bez rīta kafijas, ko audzē Āfrikā, un iztikt bez jaunākajām elektroierīcēm no Āzijas. Un tās ir tikai dažas lietas, kas pirmās ienāk prātā.

Vai tu zināji?

27 ES valstu kopējais imports un eksports sastāda 19% no pasaules apjoma, lai arī ES dzīvo tikai 7% pasaules iedzīvotāju.

Tirdzniecības sniegtie labumi

Tirdzniecība balstās uz pavisam vienkāršu pamatlikumu: katrai valstij vajadzētu nodarboties ar to, kas tai sanāk vislabāk. Valstij nav jābūt vislabākajai kādas preces ražotājai, taču, ja tā ir relatīvi labāka par pārējām, tad šai valstij ir pamats specializēties šaurākā jomā un pārējās vajadzības apmierināt ar tirdzniecības palīdzību. To sauc par salīdzinošo priekšrocību, un tā rada izdevīgumu visiem tirdzniecības partneriem.

Raugoties no šī skatupunkta, tirdzniecība ir izdevīga visām valstīm, kas tajā iesaistās, kamēr tās, kas sevi slēdz apkārtējai pasaulei, tikai zaudē. Ar līgumu palīdzību samazinot tarifus un citas tirdzniecības barjeras, ES meklē jaunus tirgus Eiropas uzņēmumiem, tā veidojot jaunas darbavietas un veicinot izaugsmi.

Līdz ar precēm un pakalpojumiem tirdzniecība ir cieši saistīta ar starptautisko naudas plūsmu, kas arī veicina izaugsmi un attīstību. Gada laikā ES vidēji citās valstīs investē 308 miljardus eiro, kamēr citas valstis Eiropā investē 180 miljardus eiro.

Strādājot kopā

27 ES valstīm ir vienots tirgus, vienota ārējā robeža un arī vienota tirgus politika. Tirdzniecības komisārs ES vārdā ved sarunas gan Pasaules Tirdzniecības organizācijā (PTO), gan ar atsevišķām tirdzniecības partnervalstīm. Strādājot kopā, ES valstis ir vērā ņemams spēks, tāpēc tās var veicināt atklātu starptautisko tirdzniecības sistēmu, kas balstās uz godīgiem noteikumiem, turklāt panākot, ka šos noteikumus ievēro.

Eiropas Komisija papildus darbam PTO strādā arī ar Eiropas tirdzniecības partneriem, lai novērstu problēmas eksportētājiem, rastu jaunas iespējas Eiropas investīcijām,

Spēlējot pēc noteikumiem

Ņemot vērā starptautiskā tirgus svarīgumu, 153 pasaules valstis ir pievienojušās PTO. Tā nosaka tirdzniecības noteikumus, kā arī kļūst par tiesnesi gadījumos, kad viena valsts uzskata, ka otra ir bijusi negodīga.

samazinātu Eiropas preču viltojumu un pirātisma apjomu. Visu to pārrauga Eiropas Parlaments, lai garantētu to, ka vienkāršo pilsoņu vajadzības tiek ņemtas vērā pārrunu laikā.

Ilgspējīga tirdzniecība

ES tirdzniecības politika nav tikai par darbavietu veidošanu un ekonomisko izaugsmi Eiropā. Tās mērķis ir arī palīdzēt cilvēkiem nabadzīgākās valstīs ar tirdzniecības starpniecību izkļūt no nabadzības. Tādēļ Eiropa ir atvērusi savu tirgu importam no nabadzīgām valstīm, palīdzot tām izmantot iespējas, ko piedāvā tirdzniecība.

Kas ir VPS?

Vispārējo priekšrocību sistēma dod iespēju jaunattīstības valstu precēm nokļūt Eiropas tirgos vai nu pilnībā bez, vai arī ļoti zemu ievadmitu.

Tirgojoties ar nabadzīgākām valstīm, ES arī stiprina starptautiskos centienus aizsargāt dabu un cīnīties pret klimata izmaiņām, uzlabot darba apstākļus, nodrošināt augstus veselības un drošības standartus precēm, ko mēs pārdodam un pārkam. ■

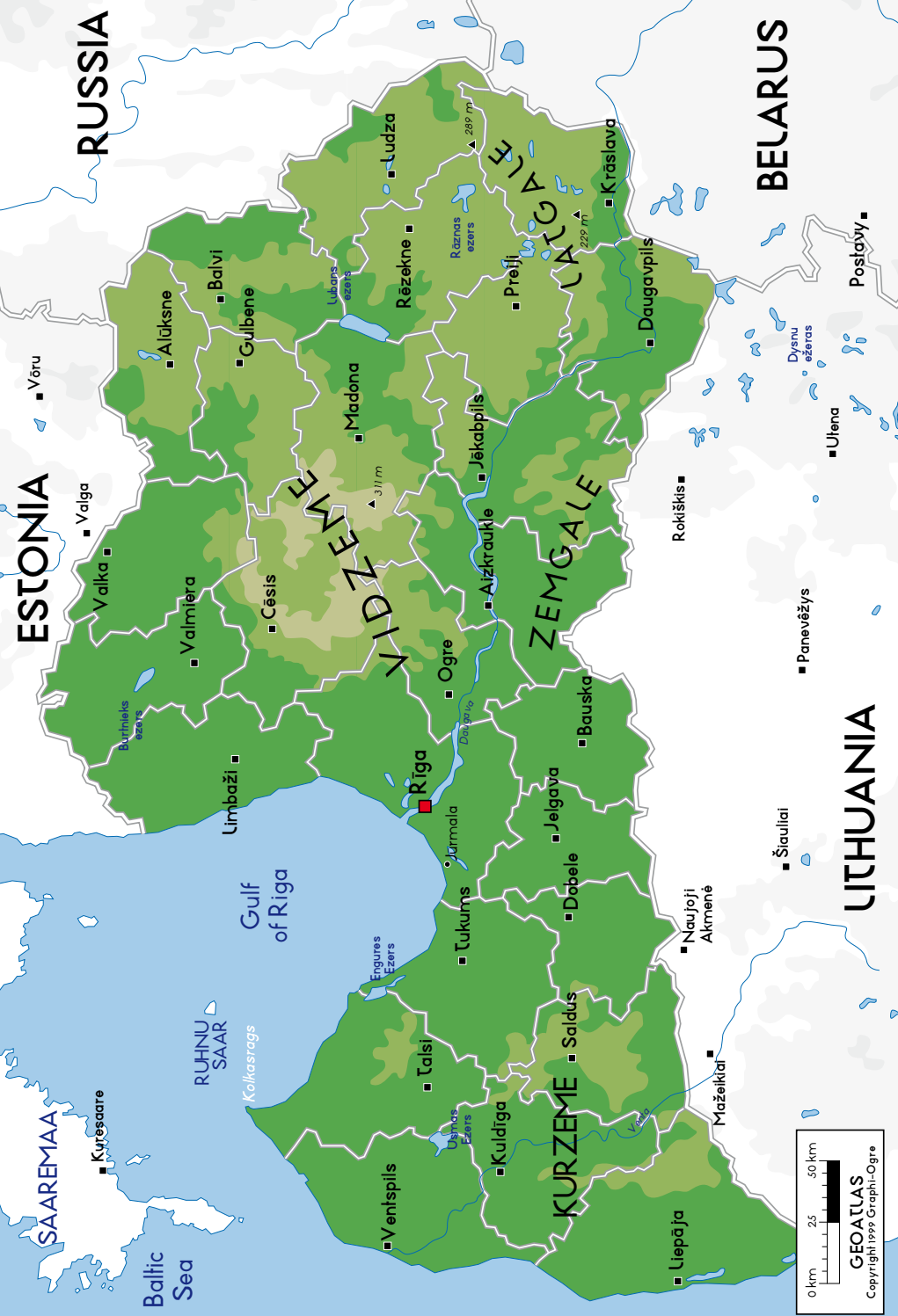
Veicinot tirdzniecību ar Andu valstīm

Pirms katra tirdzniecības līguma noslēgšanas ES analizē iespaidu, ko tas atstātu uz sociālo un vides jomu. Piemēram, šobrīd ES ved sarunas ar Andu valstīm Kolumbiju un Peru. No ES puses ir pasūtīts neatkarīgs pētījums, kas pēta daudzus ilgtspējības jautājumus, arī biodaudzveidību, nabadzību, veselību un izglītību. Tas arī cenšas noskaidrot, vai, palielinoties tirdzniecības apjomiem ar ES, tas neatstās negatīvu iespaidu uz dabu un ūdens resursiem.

www.euandean-sia.org

Lai uzzinātu vairāk:
<http://ec.europa.eu/trade/about/>
www.wto.org

ESTONIA

RUSSIA

BELARUS

LITHUANIA

SAAREMAA

Baltic Sea

RUHNU SAAR

Gulf of Riga

VIDZEMĒ

ZEMGALE

KURZEME

Võru

Valga

Alūksne

Balvi

Gulbene

Madona

Ludza

Rēzekne

Preiļi

Kraslava

Daugavpils

Postavy

Valka

Valmiera

Cēsis

Jelgava

Jēkabpils

Aizkraukle

Ogre

Bauska

Rokiškis

Panevėžys

Utena

Limbaži

Rīga

Jūrmala

Jelgava

Dobele

Naujoi Akmene

Šiauliai

Kuršacare

Kolkasrags

Talsi

Tukums

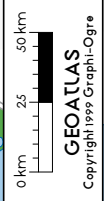
Saldus

Māzēklat

Ventspils

Kuldīga

Liepāja

27 ES dalībvalstis

Informācija par 27 ES dalībvalstīm

	Platība (km²)	Iedzīvotāji (2009.gadā)	Galvaspilsēta
Apvienotā Karaliste	244,820	61,634,599	Londona
Austrija	83,858	8,355,260	Vīne
Beļģija	30,510	10,754,528	Brisele
Bulgārija	110,910	7,606,551	Sofija
Čehijas Republika	78,866	10,467,542	Prāga
Dānija	43,094	5,511,451	Kopenhāgena
Francija	547,030	64,351,000	Parīze
Grieķija	131,940	11,257,285	Atēnas
Igaunija	45,226	1,340,415	Tallina
Īrija	70,280	4,465,540	Dublina
Itālija	301,230	60,053,442	Roma
Kipra	9,250	793,963	Nikosija
Latvija	64,589	2,261,294	Rīga
Lietuva	65,200	3,349,872	Viļņa
Luksemburga	2,586	493,500	Luksemburga
Malta	316	413,627	Valleta
Nīderlande	41,526	16,486,587	Amsterdama
Polija	312,685	38,135,876	Varšava
Portugāle	92,391	10,627,250	Lisabona
Rumānija	237,500	21,498,616	Bukareste
Slovākija	48,845	5,412,254	Bratislava
Slovēnija	20,253	2,032,362	Ļubjana
Somija	337,030	5,326,314	Helsinki
Spānija	504,782	45,828,172	Madride
Ungārija	93,030	10,031,208	Budapešta
Vācija	357,021	82,002,356	Berlīne
Zviedrija	449,964	9,256,347	Stokholma

Piezīmes:

IKP uz iedzīvotāju pēc PPS: izmantojot pirktspējas paritātes standartu iespējams vieglāk salīdzināt valstu IKP. Ja šis indekss valstij ir lielāks par 100, tad valsts IKP uz iedzīvotāju ir lielāks par vidējo ES rādītāju, un otrādi.

IKP uz iedzīvotāju pēc PPS (apt. 2008.gadā)	Bezdarbs (2009.gada jūnijā)	Facebook lietotāji (2009.gada augusts)	Gads, kurā pievienojās ES	
117.2	7.80%	19,980,000	1973	
123.2	4.80%	850,000	1995	
114.7	7.70%	2,430,000	1952	
40.2	6.40%	530,000	2007	
80.1	6.50%	1,230,000	2004	
118.4	6.10%	2,030,000	1973	
107.4	9.50%	11,420,000	1952	
93.9	9.20%	1,750,000	1981	
68.2	13.30%	70,000	2004	
136.6	12.20%	920,000	1973	
100.5	7.40%	10,510,000	1952	
94.7	5.30%	290,000	2004	
55.8	17.10%	40,000	2004	
61.1	13.70%	200,000	2004	
271.4	6.40%	110,000	1952	
75.5	7.30%	110,000	2004	
135.0	3.30%	1,190,000	1952	
57.6	8.00%	660,000	2004	
75.5	9.20%	560,000	1986	
45.8	6.40%	260,000	2007	
71.9	11.20%	650,000	2004	
90.7	6.00%	370,000	2004	
115.1	8.50%	1,190,000	1995	
103.4	18.10%	6,310,000	1986	
62.8	9.60%	350,000	2004	
116.1	7.70%	3,610,000	1952	
121.5	8.80%	2,400,000	1995	

Pirmdiena, 2010. gada 29. augusts

**Konkurss par dienasgrāmatas
vāka dizainu**

**Gala termiņš:
2010. gada 13. novembris**

**Papildu informācijai
www.europadiary.eu**

Otrdiena, 2010. gada 31. augusts

Trešdiena, 2010. gada 1. septembris

Elektronisko pastu (e-pastu) 1972. gadā radīja Rejs Tomlinsons, amerikāņu datorzinātnieks. Tieši viņš nolēma lietot @ simbolu, lai nošķirtu lietotāja vārdu no tīkla vārda e-pasta adresē.

Ceturtdiena, 2010. gada 2. septembris

Piektdiena, 2010. gada 3. septembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 4.-5. septembris

2007. gadā Bosnijas pilsētā Tuzlā 14 000 cilvēku laboja pasaules rekordu, darot kaut ko kopīgi. Ko viņi darīja?

- a) nodarbojās ar karatē b) skūpstījās c) dziedāja karaoki

Pirmdiena, 2010. gada 6. septembris

Otrdiena, 2010. gada 7. septembris

Trešdiena, 2010. gada 8. septembris

Cik pilsoņu ir Eiropas Savienībā?

a) 180 miljoni

b) 400 miljoni

c) 500 miljoni

Ceturtdiena, 2010. gada 9. septembris

Piektdiena, 2010. gada 10. septembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 11.-12. septembris

9. –10. septembris – ebreju Jaunais gads (Rosh Hashanah). Tā laikā tradicionāli pūš šofaru – tauri, kas veidota no auna raga. Saskaņā ar Ebreju kalendāru šobrīd ir 5771. gads.

Pirmdiena, 2010. gada 13. septembris

Otrdiena, 2010. gada 14. septembris

Trešdiena, 2010. gada 15. septembris

T Jebkur ejot, izej desmit minūtes ātrāk, nekā nepieciešams. Tā tu ne tikai izvairīsies no steigšanās stresa, bet, ja viss sanāks, kā plānots, pirms gaidāmās tikšanās tev būs iespēja desmit minūtes atpūsties.

Ceturtdiena, 2010. gada 16. septembris

Piektdiena, 2010. gada 17. septembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 18.-19. septembris

16. septembris: Starptautiskā Ozona slāņa aizsardzības diena.

Uzzini vairāk: <http://ozone.unep.org>.

Pirmdiena, 2010. gada 20. septembris

Otrdiena, 2010. gada 21. septembris

Trešdiena, 2010. gada 22. septembris

22. septembris: Pasaules Diena bez auto. Katru gadu cilvēki visā pasaulē atgādina apkārtējiem, ka mums nav pieņemama sabiedrība, kurā dominē auto. Laikā no 1990. līdz 2004. gadam kopējais auto skaits Eiropas Savienībā pieauga par 38%.

Ceturtdiena, 2010. gada 23. septembris

Piektdiena, 2010. gada 24. septembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 25.-26. septembris

21. septembris: Sākas rudens.

26. septembris: Eiropas Valodu diena. „Cilvēks, kas runā divās valodās, ir divu cilvēku vērts.” (Čārlzs V, Romas imperators)

Pirmdiena, 2010. gada 27. septembris

Otrdiena, 2010. gada 28. septembris

Trešdiena, 2010. gada 29. septembris

Kuras suņu šķirnes vārdā ir nosaukta Horvātijas jūras piekraste?

a) labradora

b) dalmācieša

c) sanbernāra

Ceturtdiena, 2010. gada 30. septembris

Piektdiena, 2010. gada 1. oktobris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 2.-3. oktobris

„Pesimists redz grūtības katrā iespējā, optimists redz iespējas katrās grūtībās.” (Sers Vinstons Čērčils)

Pirmdiena, 2010. gada 4. oktobris

Otrdiena, 2010. gada 5. oktobris

Trešdiena, 2010. gada 6. oktobris

5. oktobris: Pasaules Skolotāju diena. „Izglītība ir visspēcīgākais ierocis, ar ko vari izmainīt pasauli.”

(Nelsons Mandela)

Ceturtdiena, 2010. gada 7. oktobris

Piektdiena, 2010. gada 8. oktobris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 9.-10. oktobris

Cik reģionu ir ES?

a) 93

b) 271

c) 315

Pirmdiena, 2010. gada 11. oktobris

Otrdiena, 2010. gada 12. oktobris

Trešdiena, 2010. gada 13. oktobris

Visātrāk lidojošais dzīvnieks ir lielais piekūns, kurš pikējot spēj sasniegt 322 km/h lielu ātrumu.

Ceturtdiena, 2010. gada 14. oktobris

Piektdiena, 2010. gada 15. oktobris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 16.-17. oktobris

Eiropas Padomi nevajadzētu jaukt ar Eiropas Savienības Padomi! EP ir dibināta 1949. gada 5. maijā Strasbūrā (Francija), tā ir krietni vecāka par Eiropas Savienību un līdz ar 47 dalīborganizācijām aptver gandrīz visu Eiropas kontinentu. Tās mērķis ir panākt vienotus un demokrātiskus pamatprincipus visā Eiropā. www.coe.int

Pirmdiena, 2010. gada 18. oktobris

Otrdiena, 2010. gada 19. oktobris

Trešdiena, 2010. gada 20. oktobris

18. oktobris: Eiropas Diena pret cilvēku tirdzniecību. Katru gadu cilvēku tirdzniecībā nonāk divi līdz četri miljoni cilvēku. Vairākumu ar viltus darba piedāvājumiem ievilina prostitūcijā, vergošanā un piespiedu darbā. Papildu informācijai: www.cilvektirdznieciba.lv un http://ec.europa.eu/justice_home/news

Ceturtdiena, 2010. gada 21. oktobris

Piektdiena, 2010. gada 22. oktobris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 23.-24. oktobris

„Šai pasaulei nepieciešamas jaunieša labākās īpašības: nevis kā laika posms dzīvē, bet kā prāta stāvoklis – griba, temperaments, iztēles kvalitāte, drosmes pārsvars pār bīklumu, izsalkums pēc piedzīvojumiem, pārsvars pār vieglu dzīvi.” (Roberts Kenedijs)

Pirmdiena, 2010. gada 25. oktobris

Otrdiena, 2010. gada 26. oktobris

Trešdiena, 2010. gada 27. oktobris

L „Nepieļauj, lai par tavu mērķi kļūst lietas, labāk, lai tas ir cilvēks.” (Viktors Igo)

Ceturtdiena, 2010. gada 28. oktobris

Piektdiena, 2010. gada 29. oktobris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 30.-31. oktobris

31. oktobris: Helovīns. Tā ir ķeltu tradīcija, sākusies Īrijā, Apvienotajā Karalistē un Francijas ziemeļos pirms diviem tūkstošiem gadu. Jauno gadu viņi svinēja 1. novembrī, ticot, ka šajā naktī izplūda robežas starp dzīvo un mirušo pasauli.

Pirmdiena, 2010. gada 1. novembris

Otrdiena, 2010. gada 2. novembris

Trešdiena, 2010. gada 3. novembris

1 31. oktobris: beidzas vasaras laiks. Četras nakts pulksteņi jāpagriež par vienu stundu atpakaļ.

Ceturtdiena, 2010. gada 4. novembris

Piektdiena, 2010. gada 5. novembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 6.-7. novembris

5. –10. novembris: Dīpavali, gaismas svētki, tos plaši svin džaini, sikhi un hinduisti. Svētkos, pēc tradīcijas, mainās dāvanām, ēd saldumus, laiž raķetes un dedzina eļļas lampas.

Pirmdiena, 2010. gada 8. novembris

Otrdiena, 2010. gada 9. novembris

Trešdiena, 2010. gada 10. novembris

1 1989. gada 9. novembrī tika atvērta robeža starp Rietumu un Austrumu Vāciju. Tās bija neparastas dienas: veikali bija vaļā tik ilgi, cik gribēja, Austrumvācijas pasēs bija kā brīvbiļetes sabiedriskajā transportā... Tajās dienās izņēmumu bija vairāk nekā noteikumu.

Ceturtdiena, 2010. gada 11. novembris

Piektdiena, 2010. gada 12. novembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 13.-14. novembris

979 metrus augstais Anhela ūdenskritums ir augstākais pasaulē. Krītot no tik liela augstuma, ūdens pārvēršas par miglu, ilgi pirms sasniedz ieleju ūdenskrituma apakšā.

Pirmdiena, 2010. gada 15. novembris

Otrdiena, 2010. gada 16. novembris

Trešdiena, 2010. gada 17. novembris

1 Par kādu temperatūru tiek uzskatīta absolūtā nulle?

Ceturtdiena, 2010. gada 18. novembris

Piektdiena, 2010. gada 19. novembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 20.-21. novembris

20. novembris: Starptautiskā Bērnu tiesību diena. 1959. gadā šajā datumā Apvienoto Nāciju Organizācija Bērnu tiesību konvencijas laikā pieņēma Bērnu tiesību deklarāciju.

Papildu informācijai: www.humanrights.lv/doc/vispaar/berndekl.htm, www.bti.gov.lv un http://ec.europa.eu/justice_home/news

Pirmdiena, 2010. gada 22. novembris

Otrdiena, 2010. gada 23. novembris

Trešdiena, 2010. gada 24. novembris

1 1950. gada 4. novembrī Eiropas Padomes dalībvalstis parakstīja Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju. Strasbūrā tika izveidota Cilvēktiesību komisija un Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kas sekoja tam, lai ievērotu konvencijā noteiktās tiesības.

Ceturtdiena, 2010. gada 25. novembris

Piektdiena, 2010. gada 26. novembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 27.-28. novembris

Tu esi istabā ar divām durvīm, vienas ved brīvībā, otras uz cietumu. Viens no diviem durvju sargiem vienmēr saka patiesību, otrs vienmēr melo, taču tu nezini, kurš ir kurš. Tu vari uzdot tikai vienu jautājumu tikai vienam sargam, lai uzzinātu, pa kurām durvīm doties. Kādu jautājumu tu uzdosi?

Ko man teiktu otrs sargs, ja es viņam jautātu, kur ved viņa durvis?

Pirmdiena, 2010. gada 29. novembris

Otrdiena, 2010. gada 30. novembris

Trešdiena, 2010. gada 1. decembris

3. decembris: Starptautiskā Invalīdu diena. Šīs dienas mērķis ir veicināt invaliditātes jautājumu izpratni un mobilizēt atbalstu invalīdu cieņai, tiesībām un labklājībai.
Papildu informācijai: www.apeirons.lv, <http://lbakt.zb.lv> un www.un.org/disabilities/.

Ceturtdiena, 2010. gada 2. decembris

Piektdiena, 2010. gada 3. decembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 4.-5. decembris

HIV/AIDS vēl joprojām ir nopietna problēma jauniešu vidū Eiropas Savienībā. Daži vēl joprojām nezina, kā inficējas ar HIV, vai domā, ka viņus tas neskar. Katru gadu ar šo vīrusu inficējas seši miljoni cilvēku, puse no tiem ir vecumā no 15 līdz 24 gadiem. http://ec.europa.eu/health-eu/index_lv.htm > Veselības problēmas

Pirmdiena, 2010. gada 6. decembris

Otrdiena, 2010. gada 7. decembris

Trešdiena, 2010. gada 8. decembris

1 7. decembris: islāma Jaunais gads. Tas ir kultūras pasākums, kurā daudzi musulmaņi atceras hidžras nozīmi. Hidžra nozīmē islāma pravieša Muhameda pārceļšanos uz Medinu. Pēc islāma, šobrīd ir 1432. gads.

Ceturtdiena, 2010. gada 9. decembris

Piektdiena, 2010. gada 10. decembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 11.-12. decembris

10. decembris: Cilvēktiesību diena. 1948. gadā Apvienoto Nāciju Ģenerālā asambleja pieņēma Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, kuras pirmajā pantā rakstīts: „Visi cilvēki piedzimst brīvi un vienlīdzīgi savā cieņā un tiesībās. Viņiem ir saprāts un sirdsapziņa, un viņiem citam pret citu jāizturas brālības garā.”

Vairāk uzzināsi: www.ohchr.org

Pirmdiena, 2010. gada 13. decembris

Otrdiena, 2010. gada 14. decembris

Trešdiena, 2010. gada 15. decembris

10% jauniešu ik dienas kļūst par kiberhuligānu upuriem.

Vairāk par kiberhuligāniem un to, kā ar to cīnīties: www.saferinternet.org.

Par drošību internetā uzzini arī šeit: www.drossinternets.lv un www.draudzigsinternets.lv.

Ceturtdiena, 2010. gada 16. decembris

Piektdiena, 2010. gada 17. decembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 18.-19. decembris

8, 4, 10, 9, 5, 7, 3... kurš ir nākamais cipars?

a) 1 b) 2 c) 6

Pirmdiena, 2010. gada 20. decembris

Otrdiena, 2010. gada 21. decembris

Trešdiena, 2010. gada 22. decembris

21. decembris. Ziema. Ziemas saulgrieži Ziemeļu puslodē ir gada īsākā diena un garākā nakts. Ziemeļu un Dienvidu puslodes gada gaitā saņem atšķirīgu daudzumu saules gaismas, jo zemes rotācijas ass, zemei rotējot ap sauli, maina leņķi.

Ceturtdiena, 2010. gada 23. decembris

Piektdiena, 2010. gada 24. decembris

Sestdiena / Svētdiena, 2010. gada 25.-26. decembris

„Īsts draugs ir tāds, kas var dalīt mūsu bēdas un dubultot mūsu priekus.” (B. C. Forbss)

Pirmdiena, 2010. gada 27. decembris

Otrdiena, 2010. gada 28. decembris

Trešdiena, 2010. gada 29. decembris

Išstastnų novų rok - godt nytār - Happy New Year - onnellista uutta vuotta – Frohes neues Jahr - kali xronia - Felice Anno Nuovo - laimingų Naujųjų Metų - e gudd neit Joër - feliz ano novo - srečno novo leto - ¡Feliz Año Nuevo!
- yeni yılınız kutlu olsun!

Ceturtdiena, 2010. gada 30. decembris

Piektdiena, 2010. gada 31. decembris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 1.-2. janvāris

честита нова година - gelukkig Nieuwjaar - head uut aastat - bonne année - boldog új évet - ath bhliain faoi mhaise - laimīgu Jauno gadu - is-sena t-tajba - szczęśliwego nowego roku - la multj ani - šťastný nový rok - gott nytt år!

Pirmdiena, 2011. gada 3. janvāris

Otrdiena, 2011. gada 4. janvāris

Trešdiena, 2011. gada 5. janvāris

No kādiem diviem elementiem sastāv ledus?

Ceturtdiena, 2011. gada 6. janvāris

Piektdiena, 2011. gada 7. janvāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 8.-9. janvāris

Pirmais cilvēks, kas dzimis Antarktīdā, ir argentīnietis Emilio Markoss Palma. Viņš dzimis 1978. gada 7. janvārī netālu no Čerības līča.

Pirmdiena, 2011. gada 10. janvāris

Otrdiena, 2011. gada 11. janvāris

Trešdiena, 2011. gada 12. janvāris

Deniņu kauls ir cietākais kauls cilvēka organismā. Kur tas atrodas?

a) augšstilbā

b) papēdī

c) galvaskausā

Ceturtdiena, 2011. gada 13. janvāris

Piektdiena, 2011. gada 14. janvāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 15.-16. janvāris

Kopš 1850. gada ledājiem klātā platība Rietumeiropā ir samazinājusies par 40%, bet pašu ledāju apmēri vairāk nekā par 50%.

Pirmdiena, 2011. gada 17. janvāris

Otrdiena, 2011. gada 18. janvāris

Trešdiena, 2011. gada 19. janvāris

Cik salu ir Skotijai, un cik no tām ir apdzīvotas?

Ceturtdiena, 2011. gada 20. janvāris

Piektdiena, 2011. gada 21. janvāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 22.-23. janvāris

2011. gadā Eiropas Kultūras galvaspilsētas ir Turku (Somija) un Tallina (Igaunija). Lai uzzinātu vairāk par to, kas notiks šajās pilsētās, ieskaties: www.turku2011.fi un www.tallinn2011.ee.

Pirmdiena, 2011. gada 24. janvāris

Otrdiena, 2011. gada 25. janvāris

Trešdiena, 2011. gada 26. janvāris

 „Iespējas dubultojas, ja tās tiek izmantotas.” (Sun Tzu)

Ceturtdiena, 2011. gada 27. janvāris

Piektdiena, 2011. gada 28. janvāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 29.-30. janvāris

Was ist Tandem? ¿Qué es Tandem? What is Tandem? Zer da Tandem? Qu'est-ce Tandem?
Tandēms ir princips, kas palīdz diviem cilvēkiem iemācīties valodu: „Es palīdzu mācīties tev, tu palīdzi mācīties man.” Tehnika: apvienoties ar kādu, kas vēlas iemācīties savu mātes valodu, bet tu – viņējo.

Pirmdiena, 2011. gada 31. janvāris

Otrdiena, 2011. gada 1. februāris

Trešdiena, 2011. gada 2. februāris

Ceturtdiena, 2011. gada 3. februāris

Piektdiena, 2011. gada 4. februāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 5.-6. februāris

3. februāris: ķīniešu Jaunais gads. Leģenda vēsta, ka mīlīgs briesmonis Nian gada pirmajā dienā ieradīsies, lai iznīcinātu ciematus. Kādu dienu ļaudis ieraudzīja, ka Nian aizbaida mazs bērns, kurš gērbies sarkanās drēbēs. Viņi saprata, ka briesmonim ir bail no sarkanās krāsās, tāpēc katru Jauno gadu ķīnieši logos un durvīs izkar sarkanās laternas.

Pirmdiena, 2011. gada 7. februāris

Otrdiena, 2011. gada 8. februāris

Trešdiena, 2011. gada 9. februāris

Saskaņā ar Eiropas Pamattiesību hartu, kā tiek ņemti vērā bērna uzskati jautājumos, kas to skar?
a) Bērnu uzskati vienmēr tiek ņemti vērā.
b) Bērna uzskati tiek ņemti vērā, taču izvērtēti pēc bērna vecuma un brieduma.
c) Bērna uzskati netiek ņemti vērā.

Ceturtdiena, 2011. gada 10. februāris

Piektdiena, 2011. gada 11. februāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 12.-13. februāris

„Neviens šajā pasaulē nav lieks, ja tas palīdz pasaules grūtības pārvarēt citiem.” (Čārlzs Dikenss)

Pirmdiena, 2011. gada 14. februāris

Otrdiena, 2011. gada 15. februāris

Trešdiena, 2011. gada 16. februāris

14. februāris: Svētā Valentīna diena.

Ceturtdiena, 2011. gada 17. februāris

Piektdiena, 2011. gada 18. februāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 19.-20. februāris

Garākais vanšu tilts pasaulē ir uzcelts Japānā: Akashi-Kaikyō centrālā laiduma garums ir 1991 metrs. Eiropā rekords pieder Lielā Belta tiltam, kas savieno Dānijas salas Zēlandi un Fīnu.

Pirmdiena, 2011. gada 21. februāris

Otrdiena, 2011. gada 22. februāris

Trešdiena, 2011. gada 23. februāris

Valērijs Poļakovs ir cilvēks, kas ir visilgāk atradies kosmosā. Kosmosa stacijā „Mir” kā kosmonauts-ārsts viņš pavadīja 437 dienas (no 1994. gada 8. janvāra līdz 1995. gada 22. martam).

Ceturtdiena, 2011. gada 24. februāris

Piektdiena, 2011. gada 25. februāris

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 26.-27. februāris

Kas ir kosmopolīts?

- a) Pieredzējusi persona, kas apceļojusi daudzas valstis.
- b) Pasažieru ekspresvilciens starp Angliju un Skotiju.
- c) Krusta skrūvgrieznis.

Pirmdiena, 2011. gada 28. februāris

Otrdiena, 2011. gada 1. marts

Trešdiena, 2011. gada 2. marts

Smaidi! Smails atslābina sejas galvenos muskuļus, tas arī aizsāk emocionālu ķēdes reakciju, kas vienmēr liek justies labi.

Ceturtdiena, 2011. gada 3. marts

Piektdiena, 2011. gada 4. marts

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 5.-6. marts

Viduslaikos cukuru uzskatīja par luksusa preci un tas maksāja deviņreiz dārgāk nekā piens.

Pirmdiena, 2011. gada 7. marts

Otrdiena, 2011. gada 8. marts

Trešdiena, 2011. gada 9. marts

7 8. marts: Starptautiskā Sieviešu diena. Diena, kas tiek atzīmēta arī Apvienoto Nāciju Organizācijā un atzīta par valsts svētkiem daudzās valstīs. Tradīcija balstās uz gadsimtiem ilgu cīņu par sieviešu tiesībām piedalīties sabiedriskajā dzīvē, ievērojot vienādus noteikumus ar vīriešiem. Lai uzzinātu vairāk: www.internationalwomensday.com.

Ceturtdiena, 2011. gada 10. marts

Piektdiena, 2011. gada 11. marts

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 12.-13. marts

Kura Centrāleiropas valsts beidza eksistēt 1993. gada 1. janvārī?

Pirmdiena, 2011. gada 14. marts

Otrdiena, 2011. gada 15. marts

Trešdiena, 2011. gada 16. marts

14. marts: PT diena. Matemātiķi svin skaitli $pī$ vai π , kas sākas ar 3,14. Pi ir iracionāls skaitlis, kas nozīmē, ka mēs nezinām precīzu tā vērtību. Riņķa līnijas garums, dalīts ar tās diametru, iznākumā vienmēr dos $pī$. Ar datora palīdzību tas izskaitļots līdz 200 miljardiem ciparu aiz komata.

Ceturtdiena, 2011. gada 17. marts

Piektdiena, 2011. gada 18. marts

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 19.-20. marts

17. marts: Sv. Patrika diena – Īrijas patrona Sv.Patrika diena. Sv.Patriks ieviesa Īrijā kristietību un padzina no salas visas čūskas.

21. marts: pavasaris

Pirmdiena, 2011. gada 21. marts

Otrdiena, 2011. gada 22. marts

Trešdiena, 2011. gada 23. marts

22. marts: Pasaules Ūdens diena. Visā pasaulē, atzīmējot šo dienu, notiks visdažādākie pasākumi. Arī tavā tuvumā tādu noteikti rīkos! Uzzini vairāk: www.worldwaterday.org.

„Kad aka ir tukša, mēs saprotam ūdens patieso vērtību.” (Bendžamins Franklins)

Ceturtdiena, 2011. gada 24. marts

Piektdiena, 2011. gada 25. marts

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 26.-27. marts

27. marts: sākas vasaras laiks. Trijos naktī pulksteņi ir jāpagriež par vienu stundu uz priekšu.

Pirmdiena, 2011. gada 28. marts

Otrdiena, 2011. gada 29. marts

Trešdiena, 2011. gada 30. marts

Kura Āfrikas valsts ražo visvairāk augļu un dārzeņu?

- a) Ēģipte b) Lībija c) Alžīra

Ceturtdiena, 2011. gada 31. marts

Piektdiena, 2011. gada 1. aprīlis

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 2.-3. aprīlis

Ir kaut kas, kas nav nekas, taču tai ir savs vārds. Tā ir dažreiz tsa, dažreiz gara. Tā pievienojas sarunām un spēlē katru spēli.
Kas tas ir?

Pirmdiena, 2011. gada 4. aprīlis

Otrdiena, 2011. gada 5. aprīlis

Trešdiena, 2011. gada 6. aprīlis

7. aprīlis: Pasaules Veselības diena. Šajā dienā visā pasaulē notiek pasākumi, kas uzsvēr veselības nozīmi laimīgai un papildītai dzīvei. Lai uzzinātu vairāk, skaties: www.who.int/world-health-day. Par veselības veicināšanu vairāk vari uzzināt šeit: <http://sva.vi.gov.lv>.

Ceturtdiena, 2011. gada 7. aprīlis

Piektdiena, 2011. gada 8. aprīlis

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 9.-10. aprīlis

Izraēlas pastmarkas ir īpašas, jo...

- a) tās ir apaļas, b) to līme ir košerēta, c) tās ir dārgākās markas pasaulē.

Atbilde: b) to līme ir košerēta. Ebreju vārds "kosher" nozīmē "pareizs" vai "īsts". Ja kaut kas ir košerēts, tad tas ir sagatavots, vadoties pēc ebreju diētas noteikumiem.

Pirmdiena, 2011. gada 11. aprīlis

Otrdiena, 2011. gada 12. aprīlis

Trešdiena, 2011. gada 13. aprīlis

1 Skrien, ko kājas nes! Skriešana ir viena no stresa pretindēm. Tā ir vienkārša, neprasa speciālu sagatavošanos un kļūst efektīva jau pēc pirmajiem 200 metriem.

Ceturtdiena, 2011. gada 14. aprīlis

Piektdiena, 2011. gada 15. aprīlis

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 16.-17. aprīlis

Patiesība vai meli? Pasaulē lielākā oga ir ķirbis.

Atbilde: Pareizi! Pēc botānikas definīcijas, oga ir auglis, ķirbji un kakao pupas ir ogas, bet zemenes, avenes un kazenes nav ogas.
Tāpēc arī banāni, gurķi, ķirši un kivi nav ogas.

Pirmdiena, 2011. gada 18. aprīlis

Otrdiena, 2011. gada 19. aprīlis

Trešdiena, 2011. gada 20. aprīlis

Lai izgatavotu vienu kilogramu gaļas, nepieciešami 16 tūkstoši litru ūdens. Šis aprēķins ņem vērā visu ūdens daudzumu, kas nepieciešams ražošanai (lopu audzēšana, transports, iepakojums u. c.)

Ceturtdiena, 2011. gada 21. aprīlis

Piektdiena, 2011. gada 22. aprīlis

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 23.-24. aprīlis

Ar 10,4 miljoniem iedzīvotāju Parīze ir lielākā pilsēta Eiropā, taču tā ir tikai viena trešdaļa no iedzīvotāju skaita reģionā ap Tokiju!

Pirmdiena, 2011. gada 25. aprīlis

Otrdiena, 2011. gada 26. aprīlis

Trešdiena, 2011. gada 27. aprīlis

1 Klērai ir 24 gadi. Viņai ir divreiz vairāk gadu, nekā bija viņas vīram, kad viņa bija tik veca, cik viņas vīrs ir vecs tagad. Cik gadu ir viņas vīram?

Ceturtdiena, 2011. gada 28. aprīlis

Piektdiena, 2011. gada 29. aprīlis

Sestdiena / Svētdiena, 2009. gada 30. aprīlis - 1. maijs

Patiesība vai meli? Vārds „morse” (no Morzes alfabēta) ir saīsinājums terminam „Manual Orthographic Radio Speedy Expeditor” (Manuālais ortogrāfiskais radio ātrpārnēsētājs).

Pirmdiena, 2011. gada 2. maijs

Otrdiena, 2011. gada 3. maijs

Trešdiena, 2011. gada 4. maijs

3. maijs: Pasaules Preses brīvības diena. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija nosaka: „Katram ir tiesības uz pārlicības brīvību un tiesības brīvi paust savus uzskatus”, kas nozīmē arī informācijas un ideju sniegšanu ar jebkāda medija starpniecību. Tā kā žurnālisti dažreiz mūs informē par nepatīkamiem faktiem, viņiem kāds var draudēt, vajāt vai pat nogalināt.

Ceturtdiena, 2011. gada 5. maijs

Piektdiena, 2011. gada 6. maijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 7.-8. maijs

Kuras valsts karogam ir tikai viena krāsa?

a) Melnkalne

b) Lībija

c) Alžīra

Atbilde: b) Lībija. Valsts karogs ir vienkārši zaļš laukums. Zaļā krāsa simbolizē cilvēku nodaršanos islāmam, tā ir arī Lībijas nacionālā krāsa.

Pirmdiena, 2011. gada 9. maijs

Otrdiena, 2011. gada 10. maijs

Trešdiena, 2011. gada 11. maijs

9. 9. maijs: Eiropas diena. 1950. gadā, neilgi pēc Otrā pasaules kara, Francijas ārlietu ministrs Roberts Šūmanis nāca klajā ar ideju radīt organizētu Eiropu, kas ir obligāts priekšnosacījums mierīgām attiecībām. Pilnu viņa runu var lasīt: http://europa.eu/abc/symbols/9-may/decl_lv.htm

Ceturtdiena, 2011. gada 12. maijs

Piektdiena, 2011. gada 13. maijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 14.-15. maijs

No Tsākā uz garāko. Artūrs ir Tsāks par Kārlī, bet garāks par Mārtiņu. Toms ir Tsāks par Kārlī, bet garāks par Artūru. Sarindo četrus zēnus pēc viņu auguma.

Pirmdiena, 2011. gada 16. maijs

Otrdiena, 2011. gada 17. maijs

Trešdiena, 2011. gada 18. maijs

Cik daudz zvaigžņu ir Eiropas karogā?

- a) 9 b) 12 c) 27

Ceturtdiena, 2011. gada 19. maijs

Piektdiena, 2011. gada 20. maijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 21.-22. maijs

20. maijs: Eiropas Jūras diena. Šajā dienā tiek veicināta jūras lomas apzināšanās mūsu ikdienas dzīvē. Lai uzzinātu vairāk: <http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/maritimeday>.

Pirmdiena, 2011. gada 23. maijs

Otrdiena, 2011. gada 24. maijs

Trešdiena, 2011. gada 25. maijs

25. maijs: Starptautiskā Pazudušo bērnu diena. Kad pazūd vai tiek nolaupīts bērns, svarīgi rīkoties nekavējoties. Nolemts, ka 116 000 būs vienots Eiropas tālruna numurs, lai ziņotu par pazudušiem bērniem. Šīs ziņas rakstīšanas laikā numurs ir ieviests jau pusē ES valstu www.missingchildreurope.eu.

Ceturtdiena, 2011. gada 26. maijs

Piektdiena, 2011. gada 27. maijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 28.-29. maijs

Kura ES valsts ir lielākā pēc platības?

Pirmdiena, 2011. gada 30. maijs

Otrdiena, 2011. gada 31. maijs

Trešdiena, 2011. gada 1. jūnijs

„Vesela saprāta var būt āprāts, taču visārprātīgāk ir redzēt dzīvi tādu, kāda tā ir, nevis tādu, kādai tai būtu jābūt.”
(Migels de Servantes)

Ceturtdiena, 2011. gada 2. jūnijs

Piektdiena, 2011. gada 3. jūnijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 4.-5. jūnijs

5. jūnijs: Pasaules Vides diena. „Mēs nemantojam zemi no senčiem, mēs to aizņemamies no saviem bērniem.”
(Amerikas pamatiedzīvotāju paruna)

Pirmdiena, 2011. gada 6. jūnijs

Otrdiena, 2011. gada 7. jūnijs

Trešdiena, 2011. gada 8. jūnijs

Kas ir limesi?

a) citrusaugļi

b) mūris

c) nagu kopšanas instruments

Ceturtdiena, 2011. gada 9. jūnijs

Piektdiena, 2011. gada 10. jūnijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 11.-12. jūnijs

Pēc leģendas, Eiropa bija valdnieka Agenora meita. Kad Zevs, dievu karalis, viņā iemīlējās, viņš pārvērtās par baltu bulli. Kad Eiropa kopā ar dažām draudzenēm lasīja puķes, viņa ieraudzīja bulli, paglāstīja un beigās uzsēdās mugurā. Zevs to izmantoja, lai nolauptu Eiropu un aiznestu to uz Krētu.

Pirmdiena, 2011. gada 13. jūnijs

Otrdiena, 2011. gada 14. jūnijs

Trešdiena, 2011. gada 15. jūnijs

Ko nozīmē ksenofobija?

Ceturtdiena, 2011. gada 16. jūnijs

Piektdiena, 2011. gada 17. jūnijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 18.-19. jūnijs

Zigmunds Freids (psihologs) – Nadja Komaneči (vingrotāja) – Alberts Einšteins (fizikis) – Marlēne Dītriha (dziedātāja)... Visi šie cilvēki bija bēgļi. Mūsdienās Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu lietās (UNHCR) palīdz 22 miljoniem cilvēku atjaunot viņu dzīves.

Pirmdiena, 2011. gada 20. jūnijs

Otrdiena, 2011. gada 21. jūnijs

Trešdiena, 2011. gada 22. jūnijs

Jūnijs: vasara. Gada garākā diena – vasaras saulgrieži. Tā ir vienlaikus vasaras sākums Ziemeļu puslodē un ziemas sākums Dienvidu puslodē.

Ceturtdiena, 2011. gada 23. jūnijs

Piektdiena, 2011. gada 24. jūnijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 25.-26. jūnijs

Kura no ES dienvidu kaimiņvalstīm nav Āfrikas Savienības biedre?

- a) Lībija b) Ēģipte c) Maroka

Atbilde: c) Maroka. Tā pameta organizāciju 1984. gadā, kad daudzas Savienības dalībvalstis atbalstīja
Rietumsahāras uzņemšanu, Marokas kaimiņu teritoriju, pār kuru Maroka vēlas kontrolēt.

Pirmdiena, 2011. gada 27. jūnijs

Otrdiena, 2011. gada 28. jūnijs

Trešdiena, 2011. gada 29. jūnijs

Ceturtdiena, 2011. gada 30. jūnijs

Piektdiena, 2011. gada 1. jūlijs

Sestdiena / Svētdiena, 2011. gada 2.-3. jūlijs

Kas ir lielākā etniskā minoritāte Eiropas Savienībā?

2010./2011.mācību gada plāns

2010.gada
augusts

2010.gada
septembris

2010.gada
oktobris

2010.gada
novembris

1

1

1

1

2

2

2

2

3

3

3

3

4

4

4

4

5

5

5

5

6

6

6

6

7

7

7

7

8

8

8

8

9

9

9

9

10

10

10

10

11

11

11

11

12

12

12

12

13

13

13

13

14

14

14

14

15

15

15

15

16

16

16

16

17

17

17

17

18

18

18

18

19

19

19

19

20

20

20

20

21

21

21

21

22

22

22

22

23

23

23

23

24

24

24

24

25

25

25

25

26

26

26

26

27

27

27

27

28

28

28

28

29

29

29

29

30

30

30

30

31

31

2010.gada
decembris

2011.gada
janvāris

2011.gada
februāris

2011.gada
marts

1

1

1

1

2

2

2

2

3

3

3

3

4

4

4

4

5

5

5

5

6

6

6

6

7

7

7

7

8

8

8

8

9

9

9

9

10

10

10

10

11

11

11

11

12

12

12

12

13

13

13

13

14

14

14

14

15

15

15

15

16

16

16

16

17

17

17

17

18

18

18

18

19

19

19

19

20

20

20

20

21

21

21

21

22

22

22

22

23

23

23

23

24

24

24

24

25

25

25

25

26

26

26

26

27

27

27

27

28

28

28

28

29

29

29

29

30

30

30

30

31

31

31

31

2010./2011.mācību gada plāns

2011.gada aprīlis	2011.gada maijs	2011.gada jūnijs	2011.gada jūlijs
1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9
10	10	10	10
11	11	11	11
12	12	12	12
13	13	13	13
14	14	14	14
15	15	15	15
16	16	16	16
17	17	17	17
18	18	18	18
19	19	19	19
20	20	20	20
21	21	21	21
22	22	22	22
23	23	23	23
24	24	24	24
25	25	25	25
26	26	26	26
27	27	27	27
28	28	28	28
29	29	29	29
30	30	30	30
	31		31

To 1837. gadā izgudroja Samuēls Morze. Tajā burti sastāv no punktu un svītru kombinācijas. Šādas ziņas var sūtīt ar gaismas, skaņas vai karoga vicināšanas (pa labi punkts, pa kreisi svītra) palīdzību.

A	• —	S	• • •
B	— • • •	T	—
C	— • — •	U	• • —
D	— • •	V	• • • —
E	•	W	• — —
F	• • — •	X	— • • —
G	— — •	Y	— • — —
H	• • • •	Z	— — • •
I	• •	1	• — — — —
J	• — — —	2	• • — — —
K	— • —	3	• • • — —
L	• — • •	4	• • • • —
M	— —	5	• • • • •
N	— •	6	— • • • •
O	— — —	7	— — • • •
P	• — — •	8	— — — • •
Q	— — • —	9	— — — — •
R	• — •	0	— — — — —

Nekārtnie darbības vārdi angļu valodā

	Pamata forma	Vienkāršā pagātne	Pagātnes divdabība		fit	fit	fit
pamosties	awake	awoke	awoken	derēt; pielāgot	fit	fit	fit
būt	be	was, were	been	glābties bēgot	flee	fled	fled
izturēt; paciest	bear	bore	born	mest; sviest	fling	flung	flung
sist; pukstēt	beat	beat	beat	lidot	fly	flew	flown
kļūt; notikt	become	became	become	aizliegt	forbid	forbade	forbidden
sākt; sākties	begin	began	begun	aizmirst	forget	forgot	forgotten
liekt; locīt	bend	bent	bent	notikt iepriekš; notikt pirms	forego (forgo)	forewent	foregone
aplenkt; aizsprostot	beset	beset	beset	piedot	forgive	forgave	forgiven
derēt; saderēt	bet	bet	bet	atstāt; pamest	forsake	forsook	forsaken
solīt; ielūgt	bid	bid/bade	bid/bidden	sasalt; sasaldēt	freeze	froze	frozen
siet	bind	bound	bound	saņemt; iegūt	get	got	gotten/got
kost; dzelt	bite	bit	bitten	dāvināt; dot	give	gave	given
asinot	bleed	bled	bled	iet	go	went	gone
plaukt; pūst	blow	blew	blown	malt; samalt	grind	ground	ground
lauzt; lūst	break	broke	broken	palielināt; augt	grow	grew	grown
audzēt; audzināt	breed	bred	bred	kārt; kārties	hang	hung	hung
atnest; atvest	bring	brought	brought	dzirdēt; klausīties	hear	heard	heard
raidīt	broadcast	broadcast	broadcast	slēpt; slēpties	hide	hid	hidden
būvēt; veidot	build	built	built	sist; iesist	hit	hit	hit
degt; dedzināt	burn	burned/burnt	burned/burnt	turēt; ietvert	hold	held	held
eksplodēt; plīst	burst	burst	burst	ievainot; sāpināt	hurt	hurt	hurt
pirkt	buy	bought	bought	turēt; glabāt	keep	kept	kept
mest; sviest	cast	cast	cast	mesties ceļos; slāvēt ceļos	kneel	knelt	knelt
ķert; aizturēt	catch	caught	caught	adīt; saistīt	knit	knit	knit
izvēlēties	choose	chose	chosen	zināt; prast	know	knew	known
pielipt; pieķerties	cling	clung	clung	likt; nolikt	lay	laid	laid
nākt; notikt	come	came	come	vadīt; vest	lead	led	led
izmaksāt; maksāt	cost	cost	cost	lēkt; lēkāt	leap	leaped/leapt	leaped/leapt
līst; rāpot	creep	crept	crept	mācīties; uzzināt	learn	learned/learnt	learned/learnt
griezīt; samazināt	cut	cut	cut	atstāt; pamest	leave	left	left
izdalīt	deal	dealt	dealt	aizdot; sniegt	lend	lent	lent
rakt; meklēt	dig	dug	dug	ļaut	let	let	let
nirt	dive	dived/dove	dived	gulēt	lie	lay	lain
darīt; gatavot	do	did	done	aizdegt; iedegt	light	lit	lit
zīmēt	draw	drew	drawn	zaudēt; pazaudēt	lose	lost	lost
sapņot	dream	dreamed/dreamt	dreamed/dreamt	gatavot; taisīt	make	made	made
				nozīmēt; iecerēt	mean	meant	meant
				sastapt; satikt	meet	met	met
				rakstīt	misspell	misspelled/misspelt	misspelled/misspelt
				kļūdaini	mistake	mistook	mistaken
				kļūdities; maldīties			
				plaut	mow	mowed	mowed/mown
				pieveikt; uzvarēt	overcome	overcame	overcome
				pārceņties; pārspīlēt	overdo	overdid	overdone
				panākt; apsteigt	overtake	overtook	overtaken

Nekārtnie darbības vārdi angļu valodā

	Pamata forma	Vienkāršā pagātnē	Pagātnes divdabīs
gāzt; apgāzt	overthrow	overthrew	overthrown
maksāt	pay	paid	paid
lūgt; aizbildināties	plead	pleaded/pled	pleaded/pled
pierādīt; izmēģināt	prove	proved	proved/proven
likt; nolikt	put	put	put
atstāt; pamest	quit	quit	quit
atminēt; skanēt	read	read	read
atbrīvot	rid	rid	rid
jāt; vizināties	ride	rode	ridden
zvanīt	ring	rang	rung
celt; celties	rise	rose	risen
skriet; plūst	run	ran	run
zāgēt	saw	sawed	sawed/sawn
sacīt; teikt	say	said	said
redzēt	see	saw	seen
meklēt; lūgt	seek	sought	sought
pārdot; tirgoties	sell	sold	sold
mest; sūtīt	send	sent	sent
nolikt; pielikt	set	set	set
šūt	sew	sewed	sewed/sewn
kraļīt; purināt	shake	shook	shaken
skūt; skūties	shave	shaved	shaved/shaven
cirpt; griezt	shear	shore	shorn
mest; nomest	shed	shed	shed
spīdēt	shine	shone	shone
apaut; apkalt	shoe	shoed	shoed/shod
šaut	shoot	shot	shot
parādīt; pierādīt	show	showed	shown
sarukt; saraučties	shrink	shrank	shrunk
aiztaisīt; aizvērt	shut	shut	shut
dziedāt; liksmot	sing	sang	sung
nogrīmt; kristies	sink	sank	sunk
sēdēt; atrasties	sit	sat	sat
gulēt	sleep	slept	slept
slepkavot	slay	slew	slain
slīdēt; slidināties	slide	slid	slid
mest; sviest	sling	slung	slung
iešķelt; pāršķelt	slit	slit	slit
trāpīt; iesist	smite	smote	smitten
sēt; apsēt	sow	sowed	sowed/sown
runāt	speak	spoke	spoken
steigties; steidzināt	speed	sped	sped
izdot; iztērēt	spend	spent	spent

izliet	spill	spilled/spilt	spilled/spilt
vērt; griezt	spin	spun	spun
spļaut; sprakšķēt	spit	spit/spat	spit
šķelt; sašķelt	split	split	split
atrināt; izplatīt	spread	spread	spread
lēkt; lēkāt	spring	sprang/sprung	sprung
stāvēt; atrasties	stand	stood	stood
zagt	steal	stole	stolen
pielīmēt; pielipt	stick	stuck	stuck
dzelt	sting	stung	stung
smirdēt	stink	stank	stunk
pārlēkt; pārkāpt	stride	strode	stridden
sist; satriekt	strike	struck	struck
sasiet; savirknēt	string	strung	strung
censties; pūlēties	strive	strove	strived
zvērēt; nozvērināt	swear	swore	sworn
slaucīt	sweep	swept	swept
uztūkt; palielināties	swell	swelled	swelled/swollen
peldēt; peldēties	swim	swam	swum
šūpot; karināt	swing	swung	swung
ņemt	take	took	taken
mācīt	teach	taught	taught
plēst; pārplēst	tear	tore	torn
stāstīt; teikt	tell	told	told
domāt; uzskatīt	think	thought	thought
zelt; plaukt	thrive	thrived/throve	thrived
mest; nomest	throw	threw	thrown
grūst; iespraukties	thrust	thrust	thrust
spert soli; iet	tread	trod	trodden
saprast	understand	understood	understood
balstīt; apstiprināt	uphold	upheld	upheld
izjaukt; sarūgstināt	upset	upset	upset
mosties; modināt	wake	woke	woken
nēsāt; valkāt	wear	wore	worn
aust; pīt	weave	weaved/wove	weaved/woven
aprecināt; saaulāt	wed	wedded	wedded
raudāt	weep	wept	wept
fities; vīties	wind	wound	wound
uzvarēt; laimēt	win	won	won
aizturēt; neizpaust	withhold	withheld	withheld
nepadoties	withstand	withstood	withstood
izgriezt; izspiest	wring	wrung	wrung
rakstīt	write	wrote	written

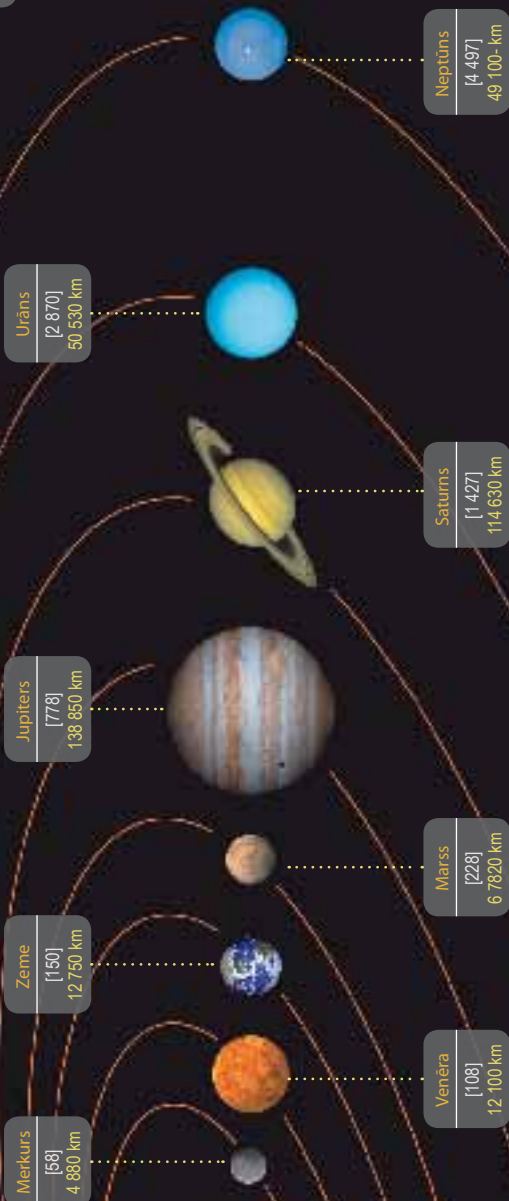
Saules sistēma

Planētas vārds

[attālums no Saules,
miljonos kilometru]

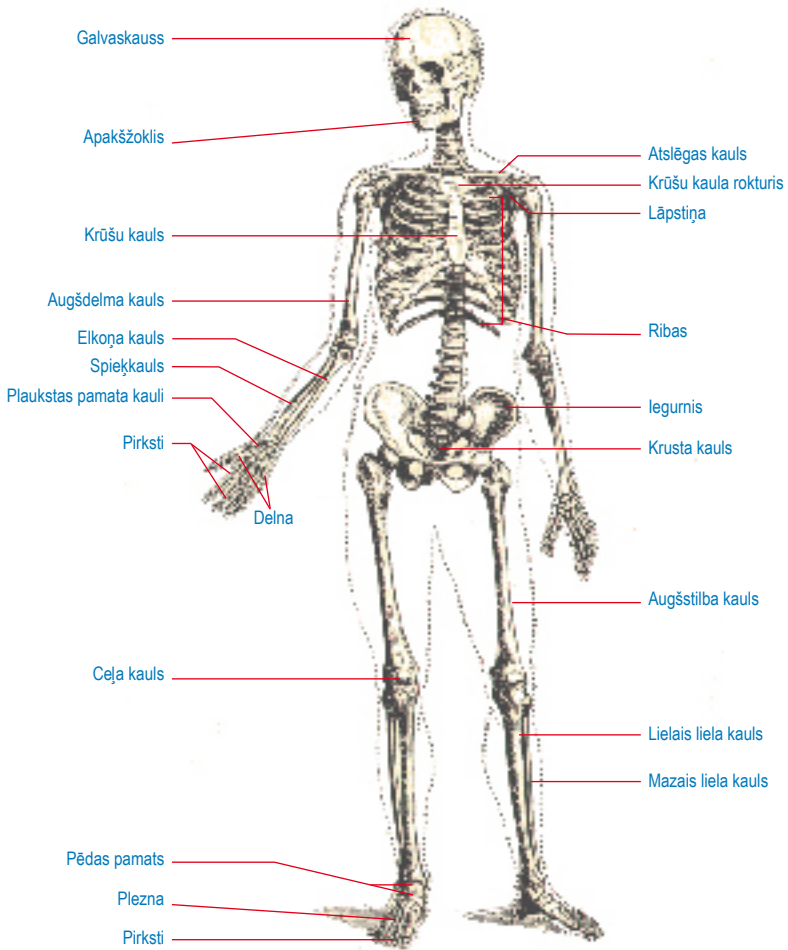
Diametrs

Arābu cipari	Romiešu cipari
1	I
2	II
3	III
4	IV
5	V
6	VI
7	VII
8	VIII
9	IX
10	X
15	XV
20	XX
30	XXX
40	XL
50	L
55	LV
60	LX
70	LXX
78	LXXVIII
90	XC
100	C
500	D
677	DCLXXVII
1000	M
2010	MMX

Grieķu alfabēts		
A	α	Alfa
B	β	Bēta
Γ	γ	Gamma
Δ	δ	Delta
E	ε	Epsilons
Z	ζ	Zēta
H	η	Ēta
Θ	θ	Tēta
I	ι	Iota
K	κ	Kapa
Λ	λ	Lambda
M	μ	Mī
N	ν	Nī
Ξ	ξ	Ksī
O	ο	Omikrons
Π	π	Pī
P	ρ	Ro
Σ	σ	Sigma
T	τ	Tau
Y	υ	Ipsilons
Φ	φ	Fī
X	χ	Hi
Ψ	ψ	Psi
Ω	ω	Omega

Skelets (skats no priekšas)

1	1.00794	1	H	1.00794	I A																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
HYDROGENS																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
3	6.941	4	Li	6.941	II A																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
LITHIUM																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
2	22.990	3	Be	9.0122	II A																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
BERYLIUM																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
3	22.990	12	Na	24.305	MAGNESIUM																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
SODIUM																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
19	39.098	20	40.078	21	44.956	22	47.867	23	50.942	24	54.938	25	58.933	26	63.546	27	68.926	28	72.644	29	78.972	30	85.399	31	89.904	32	95.94	33	101.07	34	106.42	35	112.41	36	118.71	37	125.37	38	132.91	39	140.91	40	149.12	41	157.25	42	165.93	43	174.97	44	184.24	45	193.84	46	203.75	47	213.75	48	223.87	49	234.04	50	244.06	51	254.11	52	264.10	53	274.10	54	284.10	55	294.10	56	304.10	57	314.10	58	324.10	59	334.10	60	344.10	61	354.10	62	364.10	63	374.10	64	384.10	65	394.10	66	404.10	67	414.10	68	424.10	69	434.10	70	444.10	71	454.10	72	464.10	73	474.10	74	484.10	75	494.10	76	504.10	77	514.10	78	524.10	79	534.10	80	544.10	81	554.10	82	564.10	83	574.10	84	584.10	85	594.10	86	604.10	87	614.10	88	624.10	89	634.10	90	644.10	91	654.10	92	664.10	93	674.10	94	684.10	95	694.10	96	704.10	97	714.10	98	724.10	99	734.10	100	744.10	101	754.10	102	764.10	103	774.10	104	784.10	105	794.10	106	804.10	107	814.10	108	824.10	109	834.10	110	844.10	111	854.10	112	864.10	113	874.10	114	884.10	115	894.10	116	904.10	117	914.10	118	924.10	119	934.10	120	944.10	121	954.10	122	964.10	123	974.10	124	984.10	125	994.10	126	1004.10	127	1014.10	128	1024.10	129	1034.10	130	1044.10	131	1054.10	132	1064.10	133	1074.10	134	1084.10	135	1094.10	136	1104.10	137	1114.10	138	1124.10	139	1134.10	140	1144.10	141	1154.10	142	1164.10	143	1174.10	144	1184.10	145	1194.10	146	1204.10	147	1214.10	148	1224.10	149	1234.10	150	1244.10	151	1254.10	152	1264.10	153	1274.10	154	1284.10	155	1294.10	156	1304.10	157	1314.10	158	1324.10	159	1334.10	160	1344.10	161	1354.10	162	1364.10	163	1374.10	164	1384.10	165	1394.10	166	1404.10	167	1414.10	168	1424.10	169	1434.10	170	1444.10	171	1454.10	172	1464.10	173	1474.10	174	1484.10	175	1494.10	176	1504.10	177	1514.10	178	1524.10	179	1534.10	180	1544.10	181	1554.10	182	1564.10	183	1574.10	184	1584.10	185	1594.10	186	1604.10	187	1614.10	188	1624.10	189	1634.10	190	1644.10	191	1654.10	192	1664.10	193	1674.10	194	1684.10	195	1694.10	196	1704.10	197	1714.10	198	1724.10	199	1734.10	200	1744.10

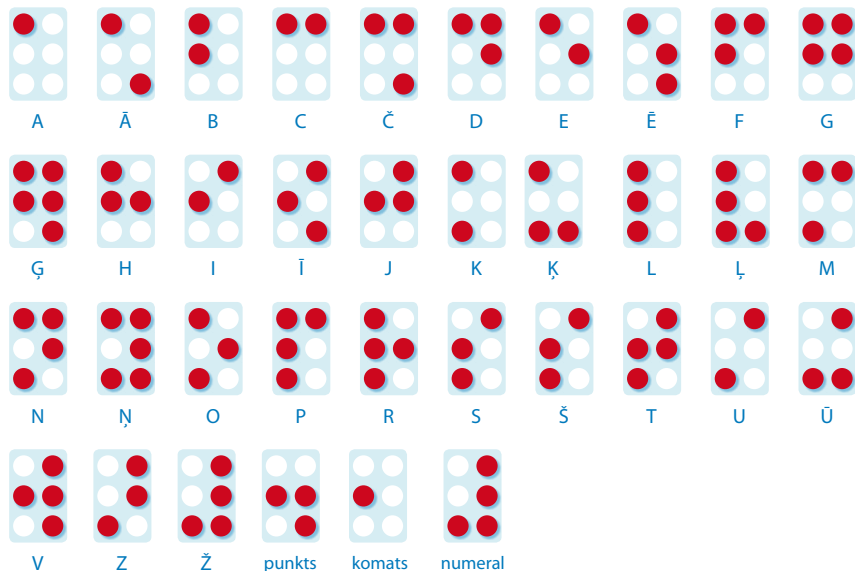

18	VIII A	2	4.003	He	HELIUM						
Gāzes											
13	III A	14	14	15	16	17	VIA	17	VIA		
Cietvielas											
5	10.811	6	12.011	7	14.007	8	15.999	9	18.998	10	20.180
SODIUM											
13	26.982	14	28.086	15	30.974	16	32.065	17	35.453	18	39.948
ALUMINIUM											
31	69.723	32	72.644	33	74.922	34	78.96	35	79.904	36	83.80
GALLIUM											
49	144.82	50	148.92	51	157.25	52	174.97	53	184.24	54	193.84
INDIUM											
81	204.38	82	207.2	83	208.98	84	208.98	85	210	86	223.02
THALLIUM											
81	204.38	82	207.2	83	208.98	84	208.98	85	210	86	223.02
LEAD											
81	204.38	82	207.2	83	208.98	84	208.98	85	210	86	223.02
BISMUTH											
81	204.38	82	207.2	83	208.98	84	208.98	85	210	86	223.02
POLONIUM											
81	204.38	82	207.2	83	208.98	84	208.98	85	210	86	223.02
ASTATINE											
81	204.38	82	207.2	83	208.98	84	208.98	85	210	86	223.02
RADON											

57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	70	173.04	71	174.97
LANTANIUM																													
89	227	90	232.04	91	231.04	92	231.04	93	237	94	244	95	243	96	247	97	247	98	251	99	252	100	257	101	258	102	262	103	265
ACTINIUM																													
57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	70	173.04	71	174.97
LANTANIUM																													
89	227	90	232.04	91	231.04	92	231.04	93	237	94	244	95	243	96	247	97	247	98	251	99	252	100	257	101	258	102	262	103	265
ACTINIUM																													
57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	70	173.04	71	174.97
LANTANIUM																													
89	227	90	232.04	91	231.04	92	231.04	93	237	94	244	95	243	96	247	97	247	98	251	99	252	100	257	101	258	102	262	103	265
ACTINIUM																													
57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	70	173.04	71	174.97
LANTANIUM																													
89	227	90	232.04	91	231.04	92	231.04	93	237	94	244	95	243	96	247	97	247	98	251	99	252	100	257	101	258	102	262	103	265
ACTINIUM																													
57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	70	173.04	71	174.97
LANTANIUM																													
89	227	90	232.04	91	231.04	92	231.04	93	237	94	244	95	243	96	247	97	247	98	251	99	252	100	257	101	258	102	262	103	265
ACTINIUM																													
57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	70	173.04	71	174.97
LANTANIUM																													
89	227	90	232.04	91	231.04	92	231.04	93	237	94	244	95	243	96	247	97	247	98	251	99	252	100	257	101	258	102	262	103	265
ACTINIUM																													
57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	70	173.04	71	174.97
LANTANIUM																													
89	227	90	232.04	91	231.04	92	231.04	93	237	94	244	95	243	96	247	97	247	98	251	99	252	100	257	101	258	102	262	103	265
ACTINIUM																													
57	138.91	58	140.91	59	140.91	60	144.24	61	145	62	150.36	63	151.96	64	157.25	65	158.93	66	162.50	67	164.93	68	167.26	69	168.93	7			

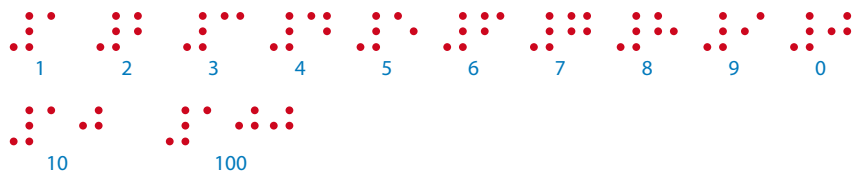
Neredzīgie un vājredzīgie izmanto rakstīšanas un lasīšanas sistēmu, kas ir balstīta uz pieskārienu. To 1821.gadā izstrādājis neredzīgs franču pedagogs Luijs Brails. Sistēma ataino burtus kā izceltu punktu rakstu, ko var sajūst ar pirkstu galiem. Katrs simbols Braila sistēmā sastāv no viena līdz pat sešiem reljefpunktiem, kas izkārtoti divās kolonās.

Dažādi kombinējot reljefpunktu kopu, iegūst 63 rakstu zīmes. Tas dod iespēju uzrakstīt tekstu jebkurā valodā, kā arī ciparus, matemātikas, ķīmijas un fizikas formulas, interpunkcijas zīmes un pat attēlot notis un ritmu. Latviešu alfabētu 1922. gadā izstrādāja Neredzīgo skolas skolotāji P. Eihe un A. Rutkis.

Skaitļi

Skaitļi Braila sistēmā sākas ar četrpuntu priedēkli. Tam seko viens no pirmo desmit alfabēta burtu simboliem, kas atbilst cipariem 1-9 (beidzas ar 0). Pārējos ciparus skaitlim var pievienot bez priedēkļa.

Zīmju valoda ir nedzirdīgo cilvēku dzimtā valoda. Vizuālā sazināšanās notiek ar rokām veidojot simbolus un zīmes. Arī galvas, mutes un acu kustībām ir lingvistiskas funkcijas. Valoda uztverama ar redzi. Dažādās kopienās eksistē dažādas zīmju valodas. Latvijā nedzirdīgo zīmju valodu pirmo reizi izveidoja Nedzirdīgo biedrības pārstāvji 1862. gadā.

A

Ā

B

C

Č

D

E

F

G

Ģ

H

I

Ī

J

K

Ķ

L

Ļ

M

N

Ņ

O

P

R

S

Š

T

U

Ū

V

Z

Ž

